

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky fond regionálneho rozvoja
OP Integrovaná infraštruktúra 2014 – 2020

MINISTERSTVO
DOPRAVY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

MINISTERSTVO
HOSPODÁRSTVA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Daňovo-odvodové zaťaženie podnikov v regióne V4

Bratislava, 2023

Vydavateľ: Slovak Business Agency

© SBA, Bratislava, 2023

Všetky práva vyhradené.

Údaje, ktoré sú obsahom tejto publikácie, je možné použiť len s uvedením zdroja.

Neprešlo jazykovou úpravou.

Obsah

Zoznam grafov, tabuliek.....	3
Zoznam skratiek.....	5
Manažérske zhrnutie.....	6
Úvod.....	8
1 Zhodnotenie situácie v oblasti daňovo-odvodového zaťaženia v krajinách V4	10
1.1 Vývoj verejného dlhu, vývoj deficitu štátneho rozpočtu.....	10
1.2 Daňový klin, daňový mix, EDS.....	13
1.2.1 Daňový klin.....	13
1.2.2 Štruktúra daňovo-odvodových príjmov verejnej správy.....	16
1.2.3 Efektívne korporátne daňové sadzby	20
1.3 Hraničné a priemerné miery sadzby daní z príjmov z práce	21
2 Opis štruktúry súčasného systému daní a odvodov pre vybrané typy MSP	24
2.1 DPPO.....	24
2.2 DPFO.....	30
2.3 DPH	32
2.4 Daňový režim pri výdavkoch na výskum a vývoj	33
2.5 Spotrebné dane z pohonných hmôt.....	35
2.6 Odvodové zaťaženie práce	36
2.7 Daň z dividend.....	40
2.8 Miestne dane a poplatky	41
2.9 Vyhodnotenie medzinárodnej konkurencieschopnosti.....	47
3 Interpretácia vývoja podnikateľského prostredia v reakcii na zmeny v daňovo-odvodových systémoch	49
4 Výsledky kvalitatívneho prieskumu daňovo-odvodového zaťaženia vybraných typov podnikov	57
5 Špecifikácia odporúčaní pre daňovo-odvodový systém v SR.....	67
Záver.....	71
Zoznam použitej literatúry.....	73
Prílohy	74

Zoznam grafov, tabuliek

Graf 1 Deficit štátneho rozpočtu, % HDP	13
Graf 2 Daňový klin, zamestnaný jednotlivec s príjmom na úrovni priemernej mzdy	13
Graf 3 Daňový klin, manželský pár s dvoma deťmi, 2 zamestnaní s príjmom na úrovni priemernej mzdy.....	14
Graf 4 Daňový klin, manželský pár s dvoma deťmi, 1 zamestnaný s príjmom na úrovni priemernej mzdy.....	15
Graf 5 Daňovo-odvodový mix príjmov verejnej správy	16
Graf 6 Štruktúra daňovo-odvodových príjmov verejnej správy, SR, %	17
Graf 7 Štruktúra daňovo-odvodových príjmov verejnej správy, ČR, %	18
Graf 8 Štruktúra daňovo-odvodových príjmov verejnej správy, PL, %.....	19
Graf 9 Štruktúra daňovo-odvodových príjmov verejnej správy, HU, %	20
Graf 10 EDS, všetky podniky	21
Graf 11 Štruktúra zamestnanosti vo vzorke podnikov	27
Graf 12 Vzťah miery ziskovosti a výnosov v mil. EUR, malé a veľké účtovné jednotky	28
Graf 13 Vzťah miery ziskovosti a výnosov v mil. EUR, mikro účtovné jednotky	29
Graf 14 DPPO, podľa počtu zamestnancov	29
Graf 15 Daňové zaťaženie nafty a benzínu, % z celkovej ceny.....	36
Graf 16 Daňové a odvodové zaťaženie príjmov v krajinách V4 - priemerná sadzba dane z príjmu a priemerný daňový klin.....	38
Graf 17 Miestna daň z nehnuteľností, 1 000 m ² sklad	44
Graf 18 Porovnanie slovenských miest s vybranými mestami vo V4, daň z nehnuteľností	44
Graf 19 Sadzba dane z ubytovania	46
Graf 20 Medzinárodný daňový index konkurencieschopnosti.....	47
Graf 21 Vzťah medzi zmenou DPPO a zánikom podnikov, SR a HU.....	49
Graf 22 Vzťah medzi zmenou DPPO a vznikom podnikov, SR a HU	50
Graf 23 Vzťah medzi zmenou DPPO a tržbami MSP, SR a HU	51
Graf 24 Vzťah medzi zmenou sadzby odvodov zamestnávateľa a tvorbou pracovných miest, MSP	52
Graf 25 Vzťah medzi zmenou sadzby odvodov zamestnávateľa a tvorbou pracovných miest, VP	53
Graf 26 Vzťah investičnej aktivity podnikov a úrovne DPPO, ČR	54
Graf 27 Vzťah investičnej aktivity podnikov a úrovne DPPO, PL	55
Graf 28 Vzťah investičnej aktivity podnikov a úrovne DPPO, HU.....	56
Graf 29 Vzťah investičnej aktivity podnikov a úrovne DPPO, SR.....	56
Graf 30 Vnímanie vývoja náročnosti dodržiavania daňových predpisov	58
Graf 31 Rozsah administratívnej záťaže	61
Graf 32 Osobné náklady modelového podniku.....	64
Graf 33 DPH na úhradu modelového podniku.....	64
Graf 34 Daň z nehnuteľností modelového podniku	65
Graf 35 Porovnanie celkových nákladov modelového podniku	65
Graf 36 Suma zaplatených daní a odvodov a ich podiel na tržbách	66
Graf 37 Zisk a DPPO modelového podniku.....	66
Tabuľka 1 Verejný dlh krajín V4	11
Tabuľka 2 Deficit krajín V4	12
Tabuľka 3 Základné a hraničné daňové sadzby DPFO	22
Tabuľka 4 Priemerná daňová sadzba v krajinách V4 v %, osoba zarábajúca 100 % priemerného príjmu bez detí	22

Tabuľka 5 Čistá priemerná daňová sadzba v krajinách V4 v %, osoba zarábajúca 100 % priemerného príjmu bez detí.....	23
Tabuľka 6 Nominálne základné daňové sadzby DPPO v krajinách V4.....	24
Tabuľka 7 DPFO – daňové sadzby, výnimky a hranice, v lokálnych menách	30
Tabuľka 8 Sadzba DPH v krajinách V4	33
Tabuľka 9 Implicitná sadzba daňových dotácií na výdavky na výskum a vývoj.....	34
Tabuľka 10 Vládne výdavky na výskum a vývoj a daňové stimuly pre podniky na výskum a vývoj	34
Tabuľka 11 Spotrebná daň na pohonné hmoty.....	35
Tabuľka 12 Daňové a odvodové zaťaženie príjmov v krajinách V4, %	37
Tabuľka 13 Sadzby a prahové hodnoty v roku 2022/2023 pre SZČO	38
Tabuľka 14 Celkové zákonné sadzby dane z príjmu z dividend v %	41
Tabuľka 15 Štruktúra daňovo-odvodových príjmov verejnej správy, SR, %	75
Tabuľka 16 Štruktúra daňovo-odvodových príjmov verejnej správy, ČR, %.....	75
Tabuľka 17 Štruktúra daňovo-odvodových príjmov verejnej správy, PL, %	76
Tabuľka 18 Štruktúra daňovo-odvodových príjmov verejnej správy, HU, %	76

Zoznam skratiek

CZ	Česká republika
CZK	Česká koruna
ČR	Česká republika
DPFO	Daň z príjmu fyzických osôb
DPH	Daň z pridanej hodnoty
DPPO	Daň z príjmu právnických osôb
EA-19	Eurozóna (19 krajín)
EDS	Efektívna daňová sadzba
EK	Európska komisia
EUR	EURO
Eurostat	The Statistical Office of the European Communities
EÚ	Európska únia
HDP	Hrubý domáci produkt
HU	Maďarsko
HUF	Maďarský forint
MH SR	Ministerstvo hospodárstva SR
MSP	Malé a stredné podniky
NO	Nezisková organizácia
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development/Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
OZE	Obnoviteľný zdroj energie
PL	Poľsko
PLN	Poľské zloté
RO	Riadiaci orgán
SBA	Slovak Business Agency
SK	Slovenská republika/Slovensko
SR	Slovenská republika/Slovensko
SZČO	Samostatne zárobkovo činná osoba
V4	Vyšehradská štvorka/Vyšehradská skupina
VP	Veľké podniky
ZPS	Zväz podnikateľov Slovenska

Manažérske zhrnutie

Daňovo-odvodový systém predstavuje jeden zo základných stavebných pilierov podnikateľského prostredia každej jednej prosperujúcej ekonomiky. Nesprávne nastavenie tohto systému môže negatívne ovplyvniť fungovanie podnikov, atraktivitu krajiny pre zahraničných investorov, zamestnanosť, ako aj schopnosť štátu financovať verejné služby pre svojich obyvateľov. Z týchto dôvodov je nevyhnutné sa zaoberať hodnotením daňovo-odvodového systému a podrobiť ho kritickému porovnaniu v lokálnom a aj v medzinárodnom kontexte.

Predložená analytická správa sa venuje zhodnoteniu situácie v oblasti daňovo-odvodového zaťaženia v krajinách V4, charakteristike štruktúry súčasne platného systému daní a odvodov pre vybrané typy MSP a zmenám v daňovo-odvodových systémoch. Na záver sú prezentované výsledky kvalitatívnej štúdie a odporúčania budúceho smerovania daňovo-odvodového systému v SR.

Z medzinárodného hľadiska, na základe komplexného zhodnotenia pravidiel a výšky DPPO, DPFO, nepriamych daní a daňovo-odvodového zaťaženia práce, sa celková medzinárodná konkurencieschopnosť z hľadiska daňových systémov javí ako najlepšia v ČR a SR. HU a PL za týmito krajinami zaostávajú, pričom HU iba mierne, ale v prípade PL sa dynamika rastu medzery zvyšovala počas celého sledovaného obdobia po roku 2014.

Z pohľadu MSP je možné skonštatovať, že časté zmeny v zákonoch v oblasti daní a odvodov predstavujú významný problém zasahujúci do bežného chodu firiem. Pozitívnym signálom čiastočnej stabilizácie v tejto oblasti bolo zavedenie pravidla prijímania zmien v zákonoch z oblasti daní a odvodov k 1. januáru do slovenskej legislatívy, čo však bolo pomerne veľakrát obchádzané v legislatívnom procese. Vo všeobecnosti by bolo potrebné do procesu kreovania legislatívy zaviesť predvídateľné pravidlá a vytvoriť dostatočný časový priestor pre podniky, aby sa novým pravidlám vedeli v dostatočnej miere prispôbiť.

S uvedeným problémom vysokej frekvencie zmien v legislatíve daní a odvodov súvisia aj ďalšie úskalia. Jedným z nich je aj nutnosť neustáleho sledovania aktuálneho vývoja v oblasti legislatívnych úprav, ktorá v mnohých prípadoch vedie k potrebe dodatočných nákladov na účtovných a daňových poradcov. Ďalšou identifikovanou problémovou oblasťou, ktorej adresovanie bude v najbližšom období nevyhnutné, je potreba aktualizácie mnohých zákonných hraníc pre rôzne situácie naviazané na oblasť zdaňovania. Súčasné rigidné nastavenie daňového systému nie je zodpovedajúce aktuálnej dynamickej zmene ekonomického prostredia. Za účelom riešiť tento problém by bolo v prvom kroku žiadúce, aby sa otvoril proces verejných konzultácií so zainteresovanými stranami. V neposlednom rade je potrebné taktiež iniciovať kroky smerujúce k hľadaniu nastavenia systému daní a odvodov reflektujúceho aktuálne vývojové tendencie.

Napriek postupnému poklesu významu spotrebných daní v daňovo-odvodovom mixe príjmovej strany slovenského štátneho rozpočtu, ktorý už bol v poslednej dekáde zaznamenaný, je vhodné sa venovať štruktúre jeho nahrádzania. Na základe príkladov z krajín regiónu V4 existujú dve alternatívy. Prvá predstavuje cestu zvyšovania priamych daní a odvodov a druhá je možná prostredníctvom cielenia nástrojov daňovej politiky na spotrebu. Na základe analýzy sa druhá alternatíva javí ako životaschopná možnosť. Na príklade rozdielov v priemernej výške DPPO a miery investičnej aktivity bolo ukázané, že pri adekvátnom načasovaní, má agresívne znižovanie sadzieb priamych daní potenciál naštartovania investičnej aktivity podnikov. Táto politika pritom nemusí nevyhnutne znamenať zhoršovanie stavu verejných financií, napr. v podobe rozsahu štátneho dlhu v pomere k HDP.

Druhou oblasťou, v ktorej existuje priestor na zlepšenie podmienok fungovania zdaňovania výsledkov podnikateľskej činnosti, je administratívna záťaž spojená s plnením zákonných povinností. V rámci analýzy zdaňovania príjmov slovenských podnikov bol odhadnutý možný efekt zavedenia zjednodušeného mechanizmu vykazovania a zdaňovania príjmov právnických osôb. Uvedený mechanizmus predstavuje zavedenie dane z obratu pre podniky s výškou obratu do 1 milióna EUR ročne. Tieto by boli oslobodené od potreby vedenia účtovníctva a platili by 2,5 % daň z obratu pre mikro účtovné jednotky. Tento mechanizmus by podľa údajov za vybrané subjekty za rok 2021 predstavoval dokonca potenciálne možné zvýšenie daňových príjmov pri súčasnom širšom rozložení bremena ich platenia.

Výsledky prípadovej štúdie porovnávajúcej vplyv parametrov systémov daní a odvodov na konkurencieschopnosť modelového podniku medzi krajinami V4 poskytli zaujímavé zistenia, ktoré korešpondovali s viacerými názormi vyjadrenými účastníkmi realizovaných rozhovorov a prieskumu. SK v uvedenom porovnaní vyšlo ako krajina s najvyšším podielom daní a odvodov na celkových tržbách modelového podniku, a to najmä z dôvodu vysokej miery zdanenia a odvodového zaťaženia práce. K nelichotivému umiestneniu SK, z hľadiska nákladovej konkurencieschopnosti, prispeli aj miestne samosprávy s relatívne vysokými sadzbami dane z nehnuteľností.

V neposlednom rade je potrebné venovať pozornosť nastaveniu hraničných úrovní parametrov (napr. pre povinnosť povinnej registrácie na platenie DPH) pre rôzne legislatívne právne rámce v oblasti daní. Viaceré z limitných hraníc sa za poslednú dekádu (v niektorých prípadoch aj dlhšie) nemenili, tento problém sa stáva výrazne vypuklejšim v období vysokej inflácie. Z tohto dôvodu je potrebné, aby v rámci legislatívneho procesu došlo minimálne k jednorazovým úpravám týchto hraníc, reflektujúc mieru inflácie za príslušné obdobie. Optimálne by však bolo zavedenie predvídateľnejšieho mechanizmu aktualizácie týchto hraníc v podobe ich indexácie voči referenčnému ukazovateľu rastu cenovej hladiny. V záujme stability by sa však jednotlivé hraničné hodnoty menili, až po kumulatívnom prekonaní stanoveného minimálneho rozsahu úpravy.

Taktiež by bolo žiadúce venovať pozornosť niektorým motiváciám v oblasti nastavenia rýchlosti odpisovania a zatried'ovania do odpisových skupín. Ako príklad možno spomenúť zrýchlené odpisovanie elektromobilov, ktoré v čase jeho zavedenia dávalo zmysel. Avšak v súčasnosti, resp. do blízkej budúcnosti, keď sa elektromobily pomaly stávajú bežnou alternatívou v oblasti dopravy a vozidlových flotíl podnikov, stojí za zváženie úprava smerom k uplatňovaniu rovnakých pravidiel, prípadne k zblíženiu aktuálne platného stavu v dĺžke doby odpisovania.

Úvod

Daňovo-odvodové zaťaženie predstavuje jeden zo základných parametrov podnikateľského prostredia. Nesprávne nastavenie systému daní a odvodov môže negatívne ovplyvniť fungovanie podnikov, atraktivitu krajiny pre zahraničných investorov, ako aj schopnosť štátu financovať verejné služby pre svojich obyvateľov. Z týchto dôvodov je nevyhnutné sa zaoberať hodnotením daňovo-odvodového systému a podrobiť ho kritickému porovnaniu v medzinárodnom a lokálnom kontexte.

Na úvod je spracované hodnotenie situácie v oblasti daní a odvodov v krajinách regiónu V4 z viacerých uhlov pohľadu. Ukazovateľ veľkosti verejného dlhu poskytuje aproximáciu miery schopnosti krajiny odolávať neočakávaným výkyvom. Ak je úroveň zadlženosti krajiny relatívne nízka, tak má štát v prípade výskytu negatívnych šokov, dostatočný priestor na realizáciu kompenzačných opatrení v potrebnej výške. Avšak, pre dosahovanie adekvátnej veľkosti dlhu je potrebná zodpovedná fiškálna politika, ktorá je v období ekonomického boomu schopná znižovať zadlženosť krajiny. Tento stav je možné dosiahnuť disciplinovaným výkonom v oblasti daní.

Z hľadiska kvality podnikateľského prostredia predstavuje významný faktor aj štruktúra daňovo-odvodových príjmov štátneho rozpočtu. Táto má zásadný význam pre formovanie nálad podnikateľských subjektov, napr. v oblasti prijímania nových zamestnancov a realizácie nových investícií. Pokiaľ by v štruktúre daní a odvodov malo signifikantnú prevahu zaťaženie práce, mohlo by to mať negatívne dopady na ďalší rozvoj tvorby nových pracovných miest. Situáciu stavu v tejto oblasti je možné identifikovať aj prostredníctvom analýzy daňového klinu, ktorý spolu s ďalšími faktormi formuje nálady na trhu práce.

Pre dotvorenie komplexného obrazu rozdielov v systémoch daní a odvodov v krajinách V4 prináša piata kapitola detailný opis charakteristík systémov daní a odvodov. Hlavnými analyzovanými daňami sú dane z príjmov – právnických a fyzických osôb, spolu s odvodovým zaťažením. Tieto sú doplnené o pohľad na nepriame dane, miestne dane a poplatky a dane zo spotreby. Pre miestnu daň z nehnuteľností je spracovaná v tejto časti prípadová štúdia poskytujúca pohľad na medziregionálne rozdiely v rámci SR. Následne je táto analýza obohatená o porovnanie naprieč krajinami V4. Pričom slovenské mestá v tomto porovnaní nepredstavujú nákladovo atraktívne alternatívy. Na záver je poskytnutá analýza vplyvu nastavenia daňových systémov na pozíciu v medzinárodnej daňovej konkurencieschopnosti krajín V4.

Šiesta kapitola prináša pohľad na interakciu zmien v nastaveniach systému daní v regióne krajín V4 a iných relevantných ukazovateľov. V tejto časti je spracovaná analýza vzťahu zmien v sadzbe DPPO a vzniku a zániku podnikateľských subjektov v HU a v SR¹. Tento pohľad je doplnený o informáciu vzťahu medzi zmenami v sadzbe daní DPPO a tržbách MSP. Následne je identifikovaná sila a smer pôsobenia zmien v sadzbe odvodov platených zamestnávateľom a tvorbou pracovných miest. Na záver tejto časti je spracované vyhodnotenie interakcie rozdielov na úrovni DPPO medzi krajinami V4 a investičnou aktivitou podnikov.

Ďalšia kapitola prináša pohľad zdola a sú v nej zosumarizované výsledky realizovaného kvalitatívneho prieskumu zameraného na postoje podnikateľov k súčasnému stavu v oblasti daní a odvodov. Súčasťou prieskumu boli aj otázky smerujúce k odhaleniu hlavných nedostatkov a očakávaných trendov v budúcom vývoji v skúmanej oblasti. Riadené rozhovory boli doplnené o dotazníkový prieskum s obdobným zameraním. Na záver tejto kapitoly je pre dotvorenie komplexného pohľadu spracovaná prípadová štúdia, porovnávajúca dopady

¹ Nakoľko od roku 2010 nedošlo v PL a ČR k zmene v sadzbe daní DPPO nebolo možné ich vplyv analyzovať.

nastavení daňovo-odvodových systému jednotlivých krajín V4 na konkurencieschopnosť a daňové bremeno.

V poslednej časti štúdie sú na základe zistení obsiahnutých v predchádzajúcich analytických častiach, formulované hlavné odporúčania pre úpravy slovenského daňovo-odvodového systému. Tieto vychádzajú primárne zo zistení identifikovaných v kvalitatívnom prieskume a sú doplnené a konfrontované so závermi častí venovaných aktuálnemu stavu v oblasti zdaňovania, charakteristikám systému daní a odvodov v krajinách V4 a identifikovaných kauzálnych vzťahov medzi parametrami daňovo-odvodových systémov a indikátorov podnikateľského prostredia.

1 Zhodnotenie situácie v oblasti daňovo-odvodového zaťaženia v krajinách V4

V tejto časti analýzy je preskúmaný súčasný stav a historický vývoj v oblasti zdaňovania v krajinách V4. Táto analýza poskytuje prierezové informácie o základných rozdieloch vo výkonnosti systémov daní a odvodov v regióne. V prípade niektorých analyzovaných ukazovateľov sú údaje o krajinách V4 doplnené o vhodných reprezentantov z Európy, prípadne o ich priemernú úroveň, napr. v prípade krajín EÚ alebo OECD. Vzhľadom na potrebu medzinárodného porovnania v rámci jednotlivých ekonomických kategórií, boli uprednostňované údaje z nadnárodných inštitúcií, ktoré sú vykazované na základe unifikovanej metodiky. Vďaka takémuto prístupu je možné poskytnúť konzistentné porovnanie naprieč skúmanými ukazovateľmi a krajinami.

V tejto časti sú postupne analyzované a diskutované rozdiely vo vývoji zadlženosti, deficitu a štruktúry príjmov verejného rozpočtu v krajinách V4. Detailne sú zmapované hlavné rozdiely medzi týmito krajinami, s ohľadom aj na to, či existuje fiškálny priestor na možné uvoľnenie zdaňovania MSP. Ďalej prezentujeme vývoj štruktúry daňovo-odvodového mixu verejnej správy jednotlivých krajín V4. Identifikované sú zásadné rozdiely z hľadiska filozofie zdaňovania podnikateľskej aktivity medzi jednotlivými krajinami regiónu.

Významnou súčasťou fungovania podnikov sú náklady spojené so zamestnávaním pracovníkov. Pre poskytnutie medzinárodného porovnania z hľadiska nákladovej konkurencieschopnosti jednotlivých krajín V4 je analyzovaná veľkosť daňového klinu, ktorá poskytuje informáciu o koľko percent navyiac musí podnikateľ vynaložiť, aby jeho zamestnanec zarobil 1 EUR. Inými slovami, čím je daňový klin nižší, tým nižšie sú celkové mzdové náklady zamestnávateľa potrebné na vyplatenie porovnateľnej čistej mzdy. Táto analýza je doplnená o informácie týkajúce sa hraničných a priemerných sadzieb daní z práce, čo poskytuje ucelený pohľad na hlavné rozdiely v spomenutej oblasti.

V neposlednom rade sú analyzované efektívne sadzby podnikových daní medzi krajinami regiónu V4, doplnené o ďalšie krajiny strednej Európy. S ohľadom na dostupnosť údajov sú v tejto časti okrem zistení EK a OECD, ktoré sa pravidelne venujú odhadom úrovni EDS DPPO, prezentované aj výsledky odhadu EDS slovenských podnikov.

1.1 Vývoj verejného dlhu, vývoj deficitu štátneho rozpočtu

Vývoj verejného dlhu (pozri Tabuľka 1) vykazoval v krajinách V4 rôznorodú dynamiku. V roku 2010 bol dlh v ČR na hodnote 37,1 % HDP a v SR 40,6 % HDP, čo je na takmer rovnakej úrovni. PL v rovnakom roku vykazovalo dlh 54 % HDP a najvyšší dlh vykazovalo HU, na úrovni 80 % HDP. V nasledujúcich rokoch sa zadlženosť v SR, v ČR a v PL mierne zvyšovala – ako dôsledok dobiehajúcich dopadov globálnej finančnej krízy a dlhovej krízy v Európe. Dlh ako percento HDP v týchto krajinách rástol zhruba do roku 2013 a v nasledujúcich rokoch môžeme sledovať jeho postupné znižovanie. Kým v PL a v ČR sa zadlženosť postupne znížila pod úroveň jeho hodnoty z roku 2010, tak v SR sa verejný dlh ustálil na zhruba o 10 % vyššej úrovni, ako tomu bolo v roku 2010. Verejný dlh v HU vykazoval mierne odlišnú dynamiku vývoja, ako v ostatných skúmaných krajinách. V rokoch 2010 a 2011 sa dlh pohyboval na úrovni zhruba 80 % HDP a v nasledujúcich ôsmich rokoch stabilne klesal až do roku 2019, kedy bol na úrovni 65,3 % HDP.

Tabuľka 1 Verejný dlh krajín V4

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
SK	Mil. EUR	27 928,8	30 979,9	38 098,1	40 742,0	40 844,0	41 413,4	42 481,3
	% HDP	40,6	43,2	51,7	54,7	53,5	51,7	52,3
CZ	Mil. EUR	59 059,8	62 576,1	71 778,7	67 096,2	65 581,0	67 943,9	64 939,8
	% HDP	37,1	39,7	44,2	44,4	41,9	39,7	36,6
PL	Mil. EUR	194 894,8	192 144,5	216 868,9	224 119,6	204 509,3	216 566,3	229 014,4
	% HDP	54,0	55,1	54,8	57,1	51,4	51,3	54,5
HU	Mil. EUR	79 114,5	72 881,6	77 530,7	78 882,3	79 575,8	83 833,8	87 470,1
	% HDP	80,0	80,3	78,2	77,2	76,5	75,8	74,9

		2017	2018	2019	2020	2021	2022
SK	Mil. EUR	43 572,4	44 405,3	45 306,0	54 992,9	61 237,4	63 378,8
	% HDP	51,5	49,4	48,0	58,9	61,0	57,8
CZ	Mil. EUR	68 520,7	67 431,3	68 492,7	81 922,9	103 255,7	124 277,8
	% HDP	34,2	32,1	30,0	37,7	42,0	44,1
PL	Mil. EUR	241 130,0	240 804,6	245 729,6	293 124,1	306 837,2	323 070,2
	% HDP	50,8	48,7	45,7	57,2	53,6	49,1
HU	Mil. EUR	91 265,8	93 372,4	94 233,8	105 468,0	114 630,7	121 827,8
	% HDP	72,1	69,1	65,3	79,3	76,6	73,3

Zdroj: Eurostat

V roku 2020 prepukla celosvetová pandémia ochorenia COVID-19, čo so sebou prinieslo nárast verejných výdavkov na opatrenia s ňou spojené a aj z dôvodu uzavretia krajín, pokles ekonomickej výkonnosti národných ekonomík. Tento vývoj nastal vo všetkých krajinách V4. Výsledkom takéhoto vývoja bolo navýšenie verejného dlhu v SR z 48 % HDP v roku 2019 na takmer 58,9 % HDP v 2020. Český verejný dlh narástol v rovnakom období z 30 % na 37,7 % HDP, poľská zadlženosť sa zvýšila z 45,7 % na 57,2 % HDP a dlh v HU narástol z 65,3 % na 79,3 % HDP. V roku 2021 sa zadlženosť ČR a SR mierne navýšila a následne v prípade SR možno v roku 2022 sledovať mierny pokles oproti predošlému roku pandémie. Verejný dlh v PL a v HU začal vykazovať v pomere k HDP klesajúci trend už od roku 2021.

Vývoj deficitu v jednotlivých sledovaných krajinách dopĺňa obraz o dynamike vývoja verejného dlhu charakterizovaného vyššie. Pre roky 2010 až 2012 je možné sledovať vo väčšine skúmaných krajín V4 deficit, často prekračujúci hranicu 3 % HDP. V rokoch 2013 – 2019 môžeme sledovať pokles deficitu a v prípade ČR dokonca prebytok v rokoch 2016 – 2019. Deficit SR vykazoval za sledované roky najnižšiu hodnotu, zhruba na úrovni 1 % HDP, v rokoch 2017 – 2019.

V rokoch 2020 až 2022 môžeme vidieť znova prudký nárast deficitu v jednotlivých krajinách, ako dôsledok pandémie COVID-19.²

Tabuľka 2 Deficit krajín V4

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
SK	Mil. EUR	-5 138,7	-3 089,3	-3 205,1	-2 143,8	-2 370,1	-2 135,4	-2 092,1
	% HDP	-7,5	-4,3	-4,4	-2,9	-3,1	-2,7	-2,6
CZ	Mil. EUR	-6 556,9	-4 461,0	-6 336,2	-2 047,3	-3 275,6	-1 091,6	1 263,0
	% HDP	-4,2	-2,7	-3,9	-1,3	-2,1	-0,6	0,7
PL	Mil. EUR	-26 805,3	-18 868,6	-14 706,2	-16 575,6	-14 910,0	-11 175,9	-10 189,8
	% HDP	-7,5	-5,0	-3,8	-4,3	-3,7	-2,6	-2,4
HU	Mil. EUR	-4 416,8	-5 323,5	-2 330,1	-2 655,7	-2 948,7	-2 260,3	-2 088,9
	% HDP	-4,4	-5,2	-2,3	-2,6	-2,8	-2,0	-1,8

		2017	2018	2019	2020	2021	2022
SK	Mil. EUR	-829,5	-908,6	-1 139,8	-4 999,4	-5 448,1	-2 233,
	% HDP	-1,0	-1,0	-1,2	-5,4	-5,4	-2,0
CZ	Mil. EUR	2 914,7	1 882,9	650,9	-12 444,4	-12 115,0	-10 074,5
	% HDP	1,5	0,9	0,3	-5,8	-5,1	-3,6
PL	Mil. EUR	-6 951,1	-1 244,9	-3 957,8	-36 424,5	-10 557,0	-24 569,9
	% HDP	-1,5	-0,2	-0,7	-6,9	-1,8	-3,7
HU	Mil. EUR	-3 123,7	-2 798,1	-2 999,5	-10 371,3	-11 018,3	-10 629,7
	% HDP	-2,5	-2,1	-2,0	-7,5	-7,1	-6,2

Zdroj: Eurostat

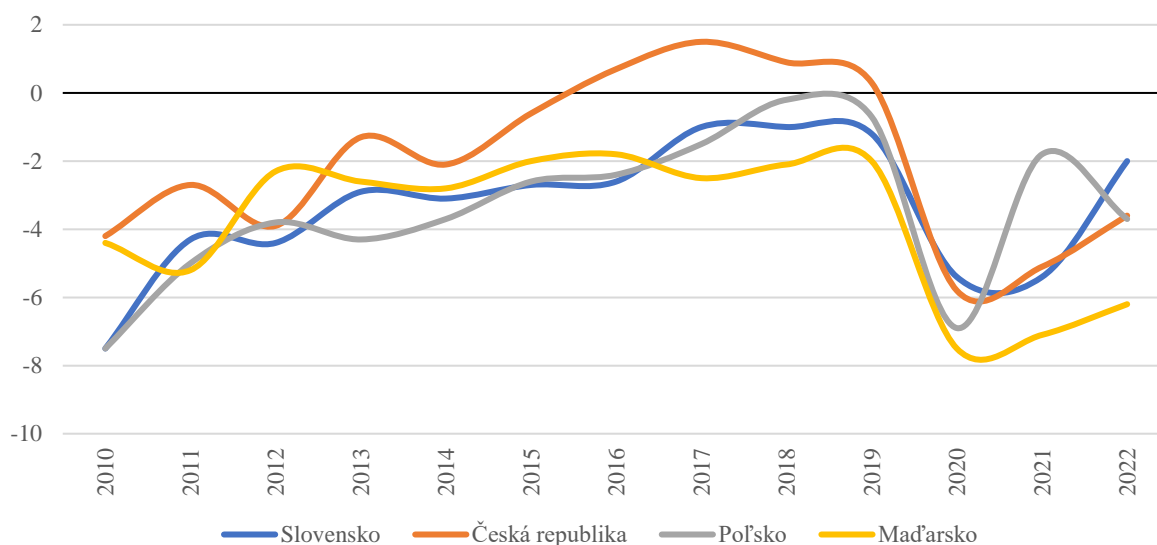
Výška verejného dlhu do istej miery vyjadruje schopnosť krajiny odolávať šokom, ktoré môžu mať negatívny dopad na ekonomický vývoj. Ak nie je zadlženosť krajiny vysoká, tak existuje v takýchto momentoch fiškálny priestor na protišokové opatrenia, ktoré môžu zmierniť ekonomické dopady takýchto negatívnych turbulencií. Verejný dlh v ČR a v PL sa bol schopný v období pokrízového oživenia v rokoch 2013 – 2019 vrátiť pod úroveň z 2010. V HU sa síce verejný dlh znížil pod úroveň z obdobia 2010, ale stále je pomerne vysoký a je nad 60 % HDP.

Zadlženie v prípade SR ostalo vyššie ako pred globálnou recesiou a ako dôsledok, dlh SK počas pandémie prekonal 60 % HDP v roku 2021. Toto je do značnej miery dôsledkom nezodpovedného riadenia verejných financií a nevyužitia periódy relatívne pozitívneho ekonomického vývoja v rokoch 2013 – 2019 za účelom vytvorenia fiškálneho priestoru čeliť negatívnym ekonomickým turbulenciám v budúcnosti. Na základe vyššie uvedenej analýzy dlhu a deficitu, je možné konštatovať, že v podmienkach SR je fiškálny priestor pre výraznejšie znižovanie daní, napr. v kategórii MSP, značne limitovaný. Manévrovací priestor je výrazne obmedzený z dôvodu, že zadlženosť sa nachádza v horných pásmach rámca ústavného zákona

² Od roku 2022 je možné sledovať mierne zníženie deficitov, ktoré by bolo pravdepodobne výraznejšie, ak by nebolo potrebné znášať ekonomické dôsledky vojnového konfliktu na Ukrajine, ktoré jednotlivé krajiny V4 zasiahli pomerne intenzívne. Takýto vývoj bol dôsledkom relatívne vysokej energetickej závislosti týchto krajín na dodávke ropy a plynu a jeho tranzitu z Ruska.

o rozpočtovej zodpovednosti. V aktuálnej situácii je tak možné uvažovať hlavne nad zmenou štruktúry daňovo odvodového mixu, ktorý je analyzovaný v ďalšej časti.

Graf 1 Deficit štátneho rozpočtu, % HDP

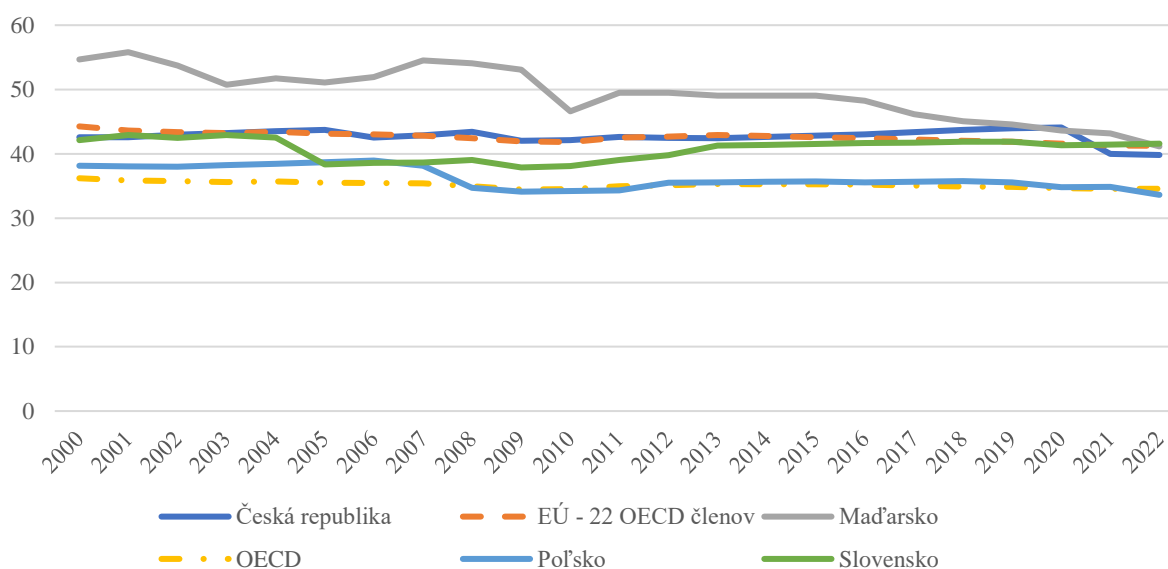
Zdroj: Eurostat

1.2 Daňový klin, daňový mix, EDS

1.2.1 Daňový klin

Daňový klin vyjadruje veľkosť rozdielu medzi celkovými nákladmi práce na zamestnanie pracovníka a jeho celkovým čistým zárobkom. Inak povedané, tento indikátor je definovaný ako súčet všetkých DPFO a príspevkov na sociálne zabezpečenie zamestnanca a zamestnávateľa po odpočítaní rodinných prídavkov, vyjadrený ako percento celkových nákladov práce (čo predstavuje súčet hrubej mzdy a príspevkov na sociálne zabezpečenie platených zamestnávateľom).

Graf 2 Daňový klin, zamestnaný jednotlivec s príjmom na úrovni priemernej mzdy

Zdroj: OECD

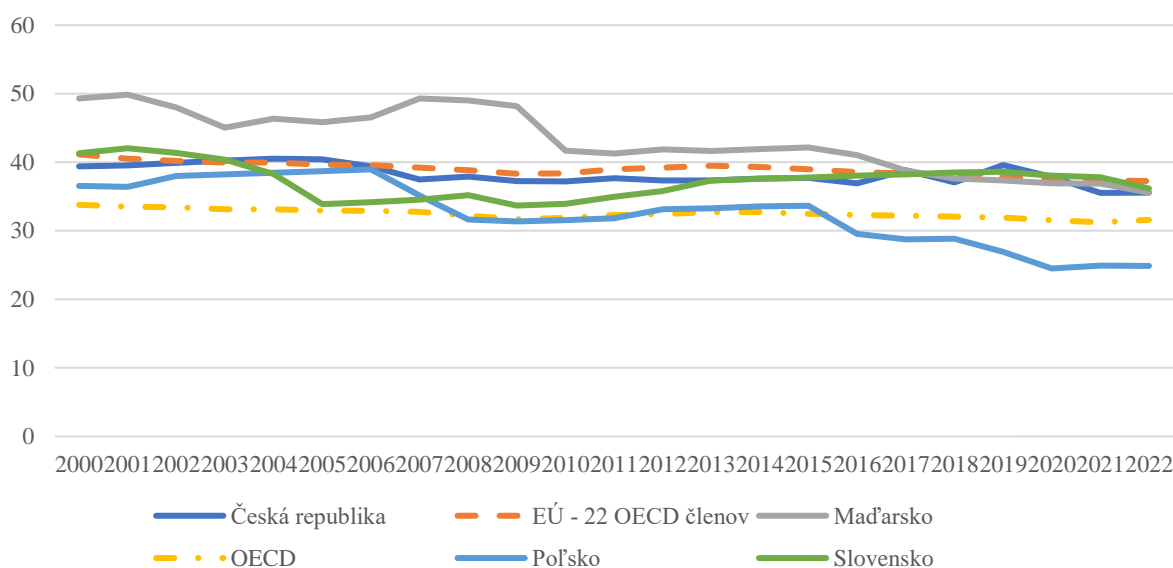
Daňový klin sa vypočítava v niekoľkých typických scenároch daňovníkov, pokiaľ ide o zloženie domácnosti (slobodný, pár, s deťmi, bez detí, atď.) a výšku príjmu (zvyčajne vyjadrenú ako percento priemernej mzdy), pričom sa na výpočet EDS uplatňujú daňové pravidlá príslušnej krajiny. V tejto časti je analyzovaný daňový klin pre tri rôzne typy domácností a je porovnaný aj s jeho úrovňou v krajinách OECD a členských krajín EÚ, ktoré sú súčasne členmi aj OECD. Daňový klin je indikátor, ktorý naznačuje do akej miery zdaňovanie práce podporuje, resp. nepodporuje zamestnávanie a aj ochotu zamestnať sa. Čím je daňový klin vyšší, tým je rozdiel medzi celkovými nákladmi práce a čistým príjmom jednotlivca vyšší, čo výrazne ovplyvňuje úroveň konkurencieschopnosti podnikateľského prostredia.

Prípad daňového klinu zamestnaného jednotlivca, ktorého príjem je na úrovni 100 % priemernej mzdy (**Graf 2**):

- V prípade SR tento typ daňového klinu postupne od roku 2010 rástol z úrovne 38 % až na necelých 42 % v roku 2022.
- Podobný vývoj bol zaznamenaný aj v prípade ČR, ktorá však v rokoch 2021 a 2022 v reakcii na pandémie koronavírusu skokovito (o 5 p. b.) znížila daňový klin pre tento typ zamestnanca na úroveň 39 %.
- V prípade HU je napriek postupnému poklesu daňového klinu po veľkej hospodárskej recesii a jeho postupnému ďalšiemu poklesu jeho hodnota dlhodobo najvyššia a je vyššia aj ako referenčné hladiny priemeru krajín EÚ a OECD.
- V prípade PL došlo k redukcii daňového klinu ako reakcia na krízovú situáciu v roku 2008 a 2020, avšak v prípade druhej menovanej udalosti išlo skôr o kozmetické úpravy. V reakcii na finančnú krízu došlo medzi rokmi 2007 a 2009 k poklesu z takmer 39 % na zhruba 34 %.

Úroveň priemerného daňového klinu, jednotlivca zarábajúceho na úrovni priemernej mzdy bez detí, je v krajinách OECD dlhodobo na úrovni približne 35 %. Všetky krajiny V4 a aj priemer krajín EÚ 22 vykazujú vyššie hodnoty daňového klinu.

Graf 3 Daňový klin, manželský pár s dvoma deťmi, 2 zamestnaní s príjmom na úrovni priemernej mzdy

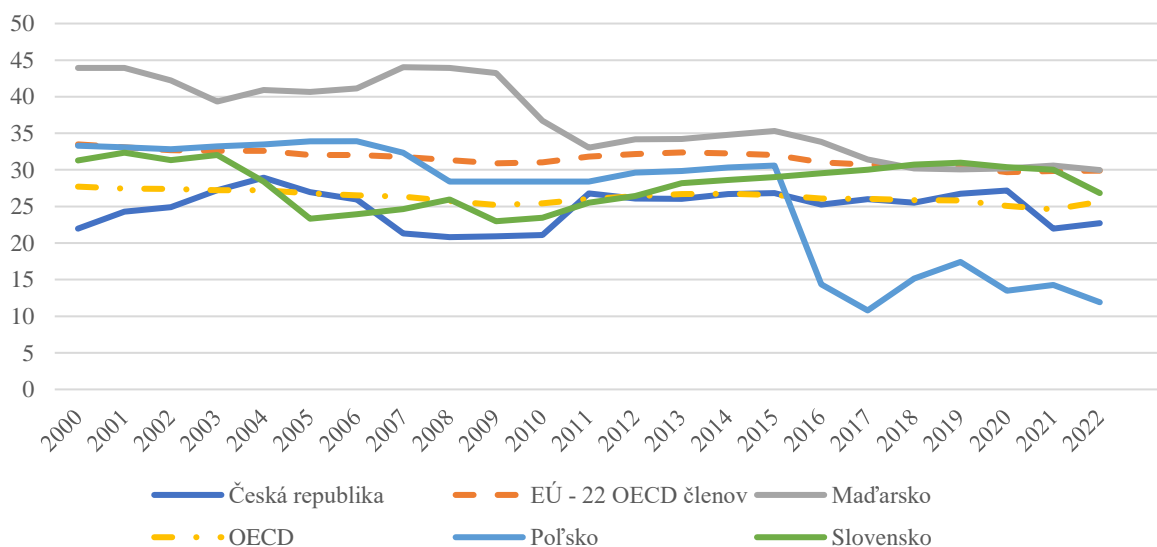

Zdroj: OECD

Daňový klin v prípade manželského páru s dvomi deťmi a dvomi pracujúcimi rodičmi s príjmom na úrovni 100 % priemernej mzdy sa v prípade referenčných hladín pre krajiny EÚ a krajín OECD dlhodobo pohybuje na úrovniach 38 %, resp. zhruba 32 % s mierne klesajúcim trendom (**Graf 3**). V prípade krajín V4 možno identifikovať rôzne vývojové skupiny. Na začiatku 21. storočia existovali dve skupiny krajín – PL, ČR a SR s úrovňou daňového klinu porovnateľnou s priemerom EÚ22 a druhú tvorilo HU s jeho hodnotou na úrovni takmer 50 %. Následný vývoj daňového klinu pre tento typ domácnosti v prípade HU bol relatívne stabilný a po korekcii v roku 2010 sa ustálil zhruba na úrovni 41 % s miernym poklesom po roku 2015.

V prípade PL je vidieť do istej miery podobný vývoj, kde počas obdobia globálnej finančnej recesie došlo k jeho prudkej redukcii na úroveň priemeru OECD a po roku 2015 je možné vidieť postupný pokles až k hodnote na úrovni zhruba 25 %. V prípade SR a ČR bol vývoj hodnoty daňového klinu relatívne stabilný. Avšak, v SR daňový klin po počiatčom poklese od roku 2005 postupne nabral rastúcu dynamiku, až dosiahol hodnotu na úrovni zhruba 38 %. V roku 2022 došlo v prípade SR k jeho korekcii smerom nadol o takmer 2 p. b., spôsobenej najmä rastom rodinných prídavkov a daňovo odpočítateľnej položky na dieťa ako súčasť opatrení vlády za účelom zmierniť dôsledky starnutia populácie SR v budúcnosti podporou rodín.

Graf 4 Daňový klin, manželský pár s dvoma deťmi, 1 zamestnaný s príjmom na úrovni priemernej mzdy

Zdroj: OECD

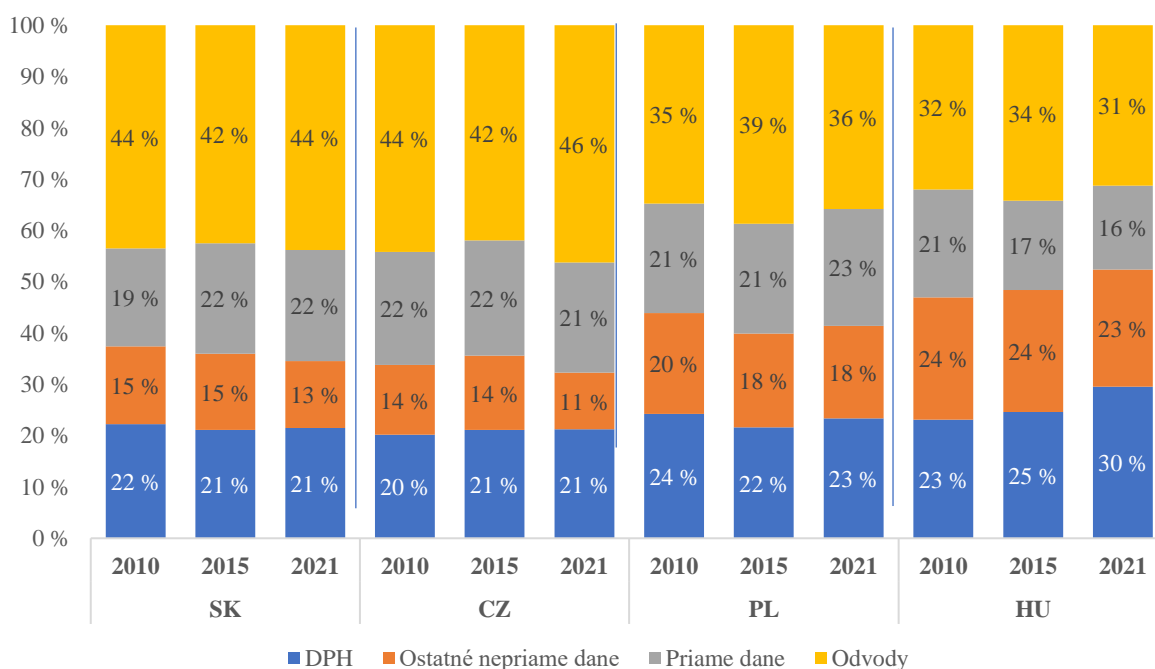
V prípade rodiny s dvomi deťmi, v ktorej pracuje len jeden z rodičov za 100 % priemernej mzdy, je možno identifikovať rozdiely v podpore rodín medzi krajinami V4 (pozri **Graf 4**). V ČR je hodnota daňového klinu na úrovni zhruba 25 %. Po roku 2010 môžeme sledovať v SR postupný nárast daňového klinu z úrovne zhruba 23 % na úroveň približne 31 % v rokoch od 2018 do 2021. Podobne ako v prípade rodiny, v ktorej pracujú obaja rodičia, aj pre tento typ rodiny legislatívne zmeny v roku 2022 v SR zaznamenali pokles daňového klinu blízko úrovne 27 %. Referenčné priemerné hodnoty daňového klinu pre tento typ domácností v EÚ a OECD sú dlhodobo v blízkosti 30 %, resp. 26 %. HU a PL sa držali nad touto hladinou až do roku 2015, po ktorom v prípade PL došlo k poklesu na úroveň približne 15 %. HU aj po roku 2015 vykazuje hladinu daňového klinu pre tento typ domácností nad úrovňou priemeru krajín OECD a aj EÚ, so stabilizovanou úrovňou od roku 2017.

Daňový klin, ako už bolo vyššie naznačené, vyjadruje rozdiel medzi sumou všetkých DPFO a príspevkov na sociálne zabezpečenie zamestnanca a zamestnávateľa po odpočítaní rodinných prídavkov, vyjadrený ako percento celkových nákladov práce. Tento indikátor do istej miery vyjadruje vzťah medzi systémom a pravidlami zdaňovania práce a ochotou zamestnať sa, resp. zamestnávať. Čím je jej hodnota nižšia, tým to je pre zamestnanosť a podnikateľské prostredie výhodnejšie. Ak porovnáme výsledky za ostatných zhruba 5 rokov, tak najnižší daňový klin vykazovalo PL pre každý jeden skúmaný scenár. SR, ČR a HU sa držali na úrovni priemeru OECD. Jedinú výnimku môžeme sledovať v prípade SR, keď v roku 2022 daňový klin klesol, ako výsledok navýšenia rodinných prídavkov a daňovo odpočítateľnej položky na dieťa. Je možné predpokladať, že daňový klin bude v roku 2023 klesať s ohľadom na to, že vyššie rodinné prídavky a odpočítateľná položka na dieťa vstúpila do platnosti až od druhej polovice roka 2022.

1.2.2 Štruktúra daňovo-odvodových príjmov verejnej správy

Na porovnanie daňového mixu medzi krajinami V4 sme do príjmov verejnej správy zahrnuli aj sociálne odvody. Pri pohľade na takto definovanú štruktúru možno vidieť výraznejší rozdiel v prípade časti pripadajúcej na sociálne odvody, kde v prípade SR a ČR tieto predstavujú podstatne výraznejšiu časť (viac ako 40 %) v porovnaní s PL a HU, kde sú tieto hodnoty výrazne nižšie. Z hľadiska dynamiky vývoja štruktúry za ostatnú dekádu nenastali vo väčšine krajín významnejšie pohyby. Výnimku tvorí HU, v prípade ktorého došlo k nárastu významu nepriamych daní, predovšetkým DPH. V ďalšej časti sa pozrieme na daňovo-odvodový mix jednotlivých krajín detailnejšie.

Graf 5 Daňovo-odvodový mix príjmov verejnej správy

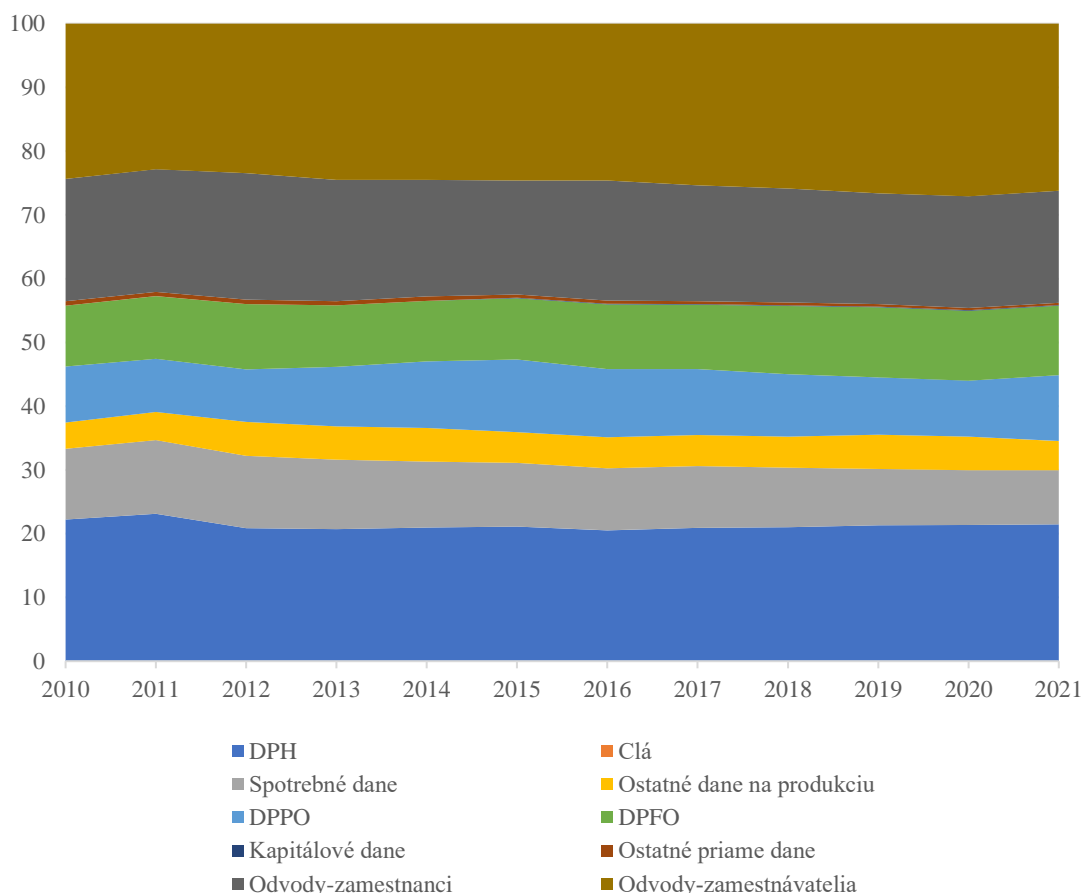
Zdroj: Eurostat

V SR došlo k hlavným posunom za obdobie po roku 2010 v prípade podielu priamych daní, ktorý sa zvýšil z 19 % na 22 %. Tento nárast bol dôsledkom najmä rastu DPPO (+ 1,5 p. b.) a DPFO (+ 1,4 p. b.). V prípade druhej z daní je tento posun čiastočne spôsobený aj relatívne pomalším rastom nezdaniteľnej časti základu dane v pomere k rastu priemerných príjmov.

V tomto smere spolupôsobilo aj zavedenie zvýšenej sadzby 25 % pre časť základu dane prekračujúcu 176,8-násobok životného minima od roku 2013 (tzv. „milionárska daň“).

Čo sa týka sadzby pre právnické osoby, došlo k jej viacerým úpravám, ktorým sa detailnejšie venujeme v kapitole 5. Asi najpodstatnejšou zmenou, ktorú je potrebné spomenúť na tomto mieste, bolo jej zvýšenie z 19 % na 23 % v roku 2013. Odvtedy došlo k ďalším úpravám a jej aktuálna základná hodnota je definovaná zákonom na úrovni 21 %. Detailné údaje o štruktúre daní a odvodov na príjmoch verejnej správy za jednotlivé krajiny sú uvedené v Prílohe č.1.

Graf 6 Štruktúra daňovo-odvodových príjmov verejnej správy, SR, %

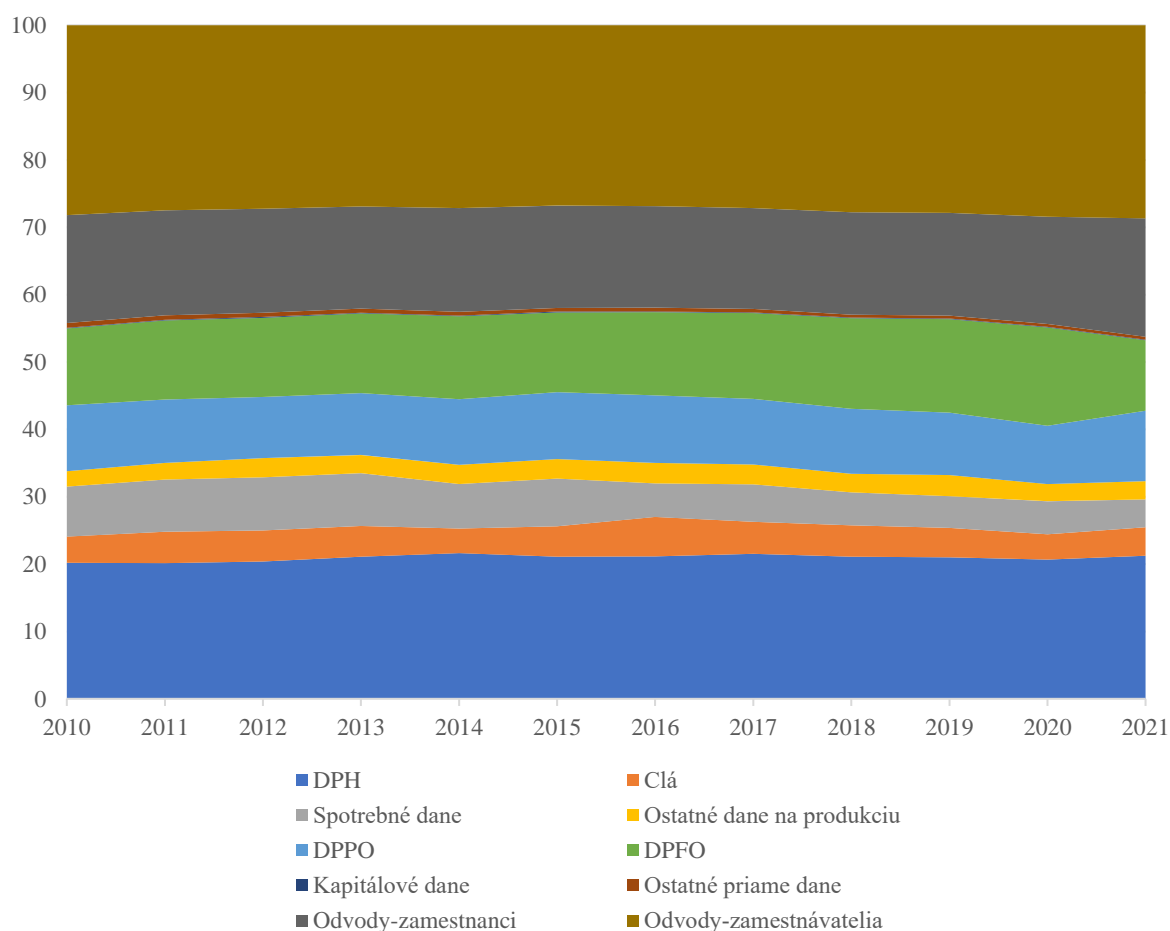
Zdroj: Eurostat

Najvyšší pokles z hľadiska podielu na štruktúre daňovo-odvodového mixu bol v SR zaznamenaný v prípade spotrebných daní, a to až o takmer 3 p. b. Celkový podiel odvodov sa výraznejšie nezmenil, avšak došlo k zmene ich vnútornej štruktúry, keď narástol podiel odvodov platených zamestnávateľom o takmer 2 p. b., pri súčasnom poklese odvodov zamestnancov o 1,6 p. b.

V prípade ČR (pozri Graf 7) je zaujímavá existencia colných príjmov, ktoré u väčšiny krajín (s výnimkou PL v rokoch 2010 – 2012) úplne absentujú. V ČR, na rozdiel od ostatných krajín, nie sú všetky colné príjmy odvádzané do rozpočtu EÚ, čo zvyšuje príjmovú stránku verejného rozpočtu. Uvedené nastavenie prerozdelenia, nepredstavuje dodatočné vplyvy na úroveň nákladov a administratívnej záťaže podnikov. Podobne ako v prípade SR, aj v prípade ČR došlo k najpodstatnejšej úprave v prípade podielu spotrebných daní na celkových daňovo-odvodových príjmoch štátneho rozpočtu. Druhý najvyšší pokles bol zaznamenaný v prípade podielu DPFO, ktorej podiel medzi rokmi 2010 a 2021 poklesol o zhruba 1 p. b. Tento vývoj

však nastal len v dôsledku pandémie ochorenia COVID-19, nakoľko do roku 2020 postupne vzrástol podiel DPFO o viac ako 3 p. b. Najvyššie rasty v období rokov 2010 a 2021 boli naopak zaznamenané v prípade odvodov platených zamestnancami a DPH. Treba však podotknúť, že zmena v podiele odvodov zamestnancov nastala predovšetkým medzi rokmi 2020 a 2021, do roku 2020 bol ich podiel relatívne stabilný na úrovni 15 – 16 %. Obdobný vývoj zaznamenali aj odvody platené zamestnávateľom, ktorých podiel sa pohyboval na úrovni približne 28 %. DPH dosiahla nárast svojho podielu na aktuálnych zhruba 21 % z celkových daňovo-odvodových príjmov medzi rokmi 2012 a 2013. Na rozdiel od podielu DPFO, podiel príjmov štátneho rozpočtu z DPPO do roku 2020 postupne klesal, avšak v roku 2021 sa zvýšil na úroveň podielu DPFO.

Graf 7 Štruktúra daňovo-odvodových príjmov verejnej správy, ČR, %

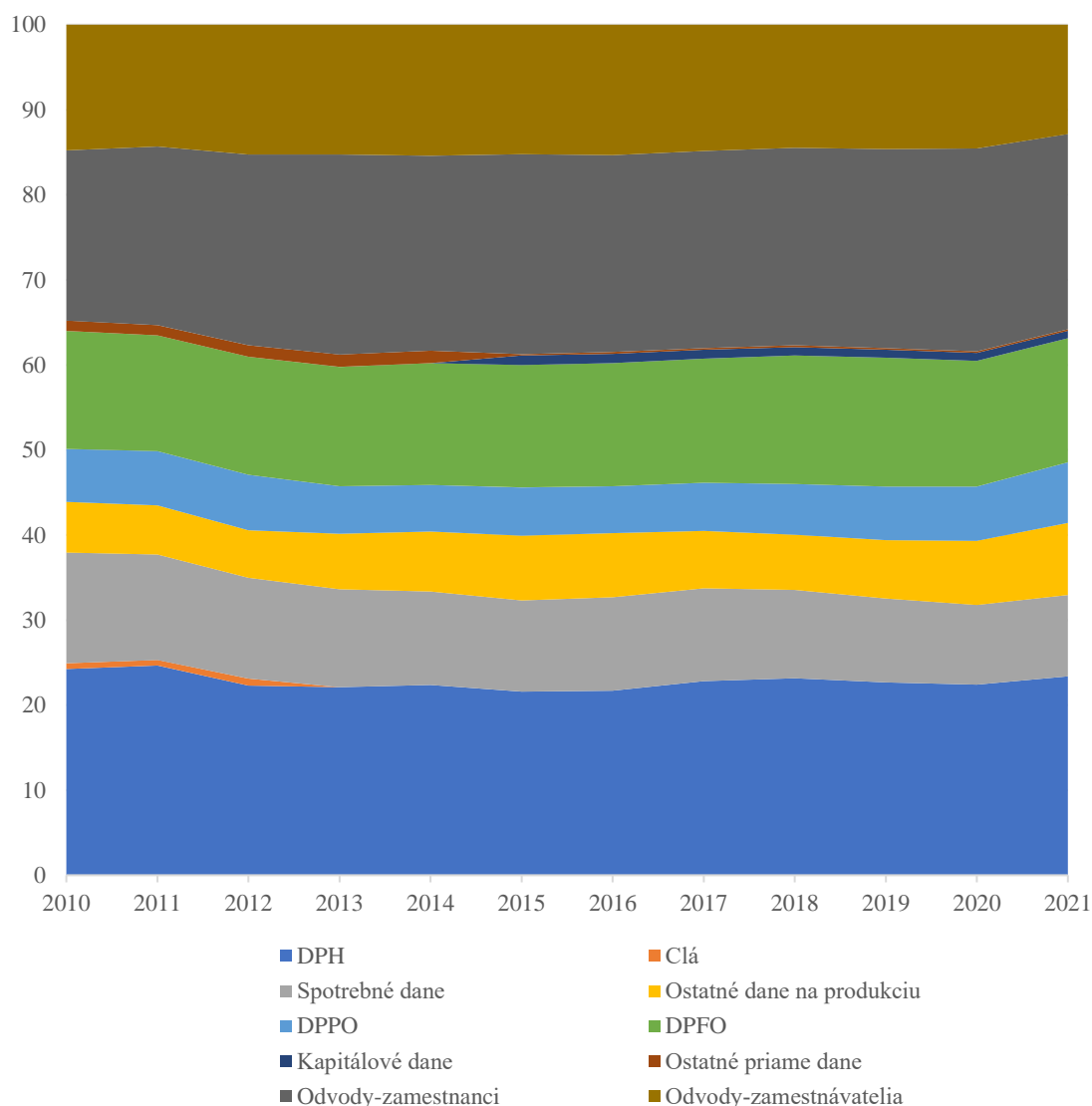
Zdroj: Eurostat

V prípade PL dominuje v štruktúre daňovo-odvodových príjmov v porovnaní so SR a ČR časť získaná z nepriamych daní. Výrazný rozdiel je najmä v kategórii ostatné dane na produkciu. Obdobne ako v prípade SR a ČR, aj v PL za obdobie po roku 2010 klesal význam spotrebných daní na celkovom daňovo-odvodovom mixe (- 3,5 p. b.). Zatiaľ čo pri SR a ČR bol pomer výberu DPPO voči DPFO zhruba jedna k jednej, v prípade PL je tento pomer výrazne v prospech DPPO, ktorého podiel je dlhodobo zhruba polovičný oproti DPFO.

Obdobne je tomu aj v prípade odvodov platených zamestnávateľmi, ktorých podiel je zhruba polovičný voči odvodom zamestnancov. Naopak, zaujímavý je podiel kapitálových daní, ktoré v PL výrazne prekračujú ich podiel v ostatných krajinách V4, v prípade ktorých je ich podiel skôr symbolický. Najvyšší nárast nastal za obdobie po roku 2010 v prípade podielu

odvodov platených zamestnancami (+ 3 p. b.). Tento je nasledovaný ostatnými daňami na produkciu ktorých podiel vzrástol o 2,5 p. b.

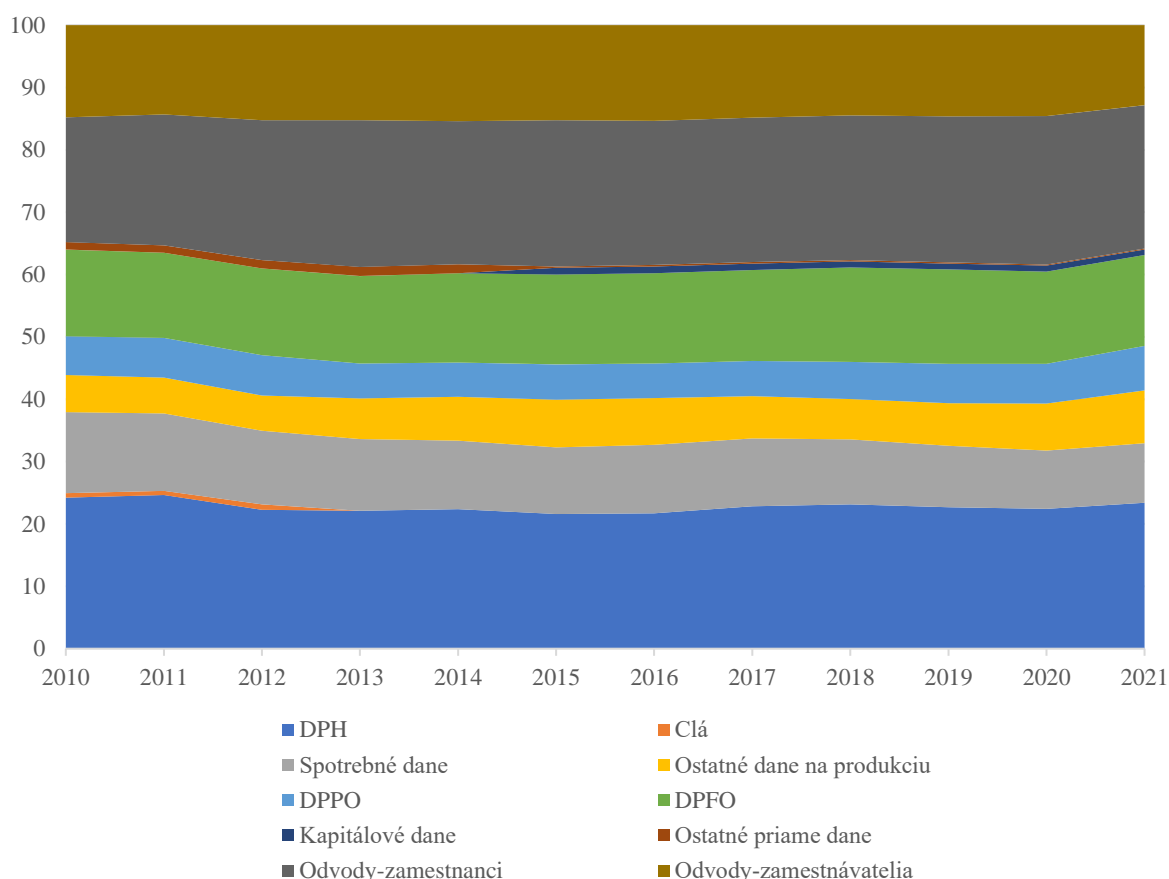
Graf 8 Štruktúra daňovo-odvodových príjmov verejnej správy, PL, %

Zdroj: Eurostat

V HU najvýraznejšie spomedzi všetkých sledovaných krajín V4 dominuje v štruktúre daňovo-odvodových príjmov časť získaná prostredníctvom výberu nepriamych daní. Výrazný rozdiel je najmä v kategórii ostatné dane na produkciu. Obdobne ako v prípade zvyšku krajín V4, za obdobie po roku 2010 klesal význam spotrebných daní na celkovom daňovo-odvodovom mixe. Naopak, najdynamickejší nárast nastal v prípade podielu dane z pridanej hodnoty, ktorý za posledných desať rokov postupne narástol o 6,4 p. b. Druhý najrýchlejší nárast nastal v prípade odvodov platených zamestnancami, ktorých podiel narástol od roku 2010 o viac ako 5,5 p. b. Naopak, najvyšší pokles podielu zaznamenali odvody platené zamestnávateľom. Dane platené podnikmi z ich ziskov predstavujú výrazne najnižší podiel na daňovo-odvodovom mixe krajín V4. Oproti roku 2010 došlo aj k výraznejšiemu prepadu podielu DPFO, keď v roku 2021 bol tento až o viac ako 5 p. b. nižší. Je však potrebné upozorniť na významný vplyv pandémie ochorenia COVID-19, keďže v roku 2020 bol tento podiel „len“ o 2,5 p. b. nižší. V porovnaní s ostatnými krajinami V4 sa dá pri HU konštatovať preferencia zdaňovania spotreby pred zdaňovaním príjmov.

Graf 9 Štruktúra daňovo-odvodových príjmov verejnej správy, HU, %

Zdroj: Eurostat

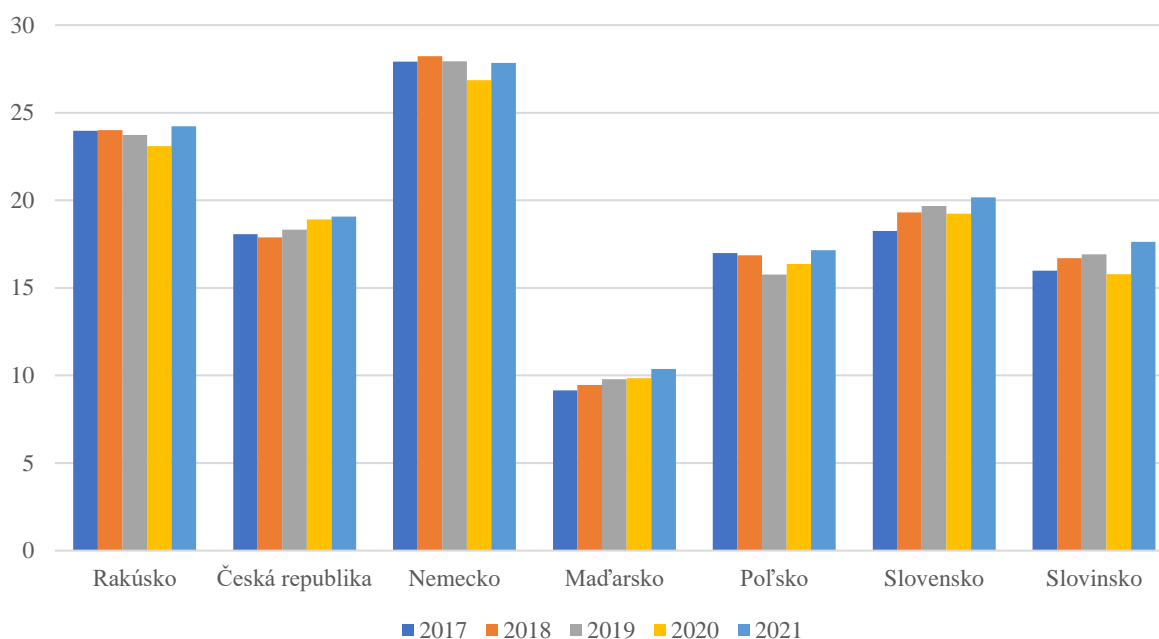
1.2.3 Efektívne korporátne daňové sadzby

EDS možno vyjadriť buď ako pomer skutočných platieb DPPO k skutočným ziskom, alebo s daňovými platbami vyjadrenými ako súčin zákonnej sadzby dane a zdaniteľného zisku. V dôsledku toho je meranie EDS priamo prepojené s meraním ziskov. Zdaniteľný zisk (alebo základ dane na daňové účely) môže byť nižší ako skutočný zisk (skutočný základ dane) v dôsledku rôznych faktorov, ktoré všetky vedú k zníženiu zdaniteľných ziskov a nižším EDS. Medzi tieto faktory radíme daňové úľavy, daňové odpočty, daňové prázdny, daňové nedoplatky, daňové úniky a vyhýbanie sa plateniu daní. Taktiež existuje aj nesúlad medzi jednotlivými krajinami v tom, ako definujú zdaniteľné príjmy, čo taktiež predstavuje možnosť na vyhýbanie sa podnikov daňovým povinnostiam.

Pre porovnanie podnikových EDS využijeme dva zdroje údajov OECD a EK, ktoré oba sú zostavené prostredníctvom ex-ante odhadov EDS na základe metodiky opísanej v prácach Devereux a Griffith (1999, 2003). V prípade metodiky OECD je celý aplikovaný model opísaný v Hanappi (2018). V prípade údajov o EDS podľa OECD sú do porovnania zahrnuté³ aj Nemecko, Rakúsko a Slovinsko ako referenčné krajiny. V prípade všetkých krajín V4 za obdobie po roku 2020 vidieť mierne rastúci trend vo výške korporátnej EDS. Z hľadiska ich absolútnych výšok sú na úrovni nižšej ako v prípade Nemecka a Rakúska. Avšak v porovnaní so Slovinskom sú sadzby EDS relatívne porovnateľné. Výnimkou je HU s jednoznačne najnižšou EDS z krajín V4, a to na úrovni zhruba 10 %.

³ Z dôvodu absencie priemerných hodnôt za širšie zoskupenie krajín, napr. EÚ alebo OECD.

Graf 10 EDS, všetky podniky

Zdroj: OECD

Keďže ide o EDS pre všetky podniky, je potrebné dodať, že v prípade MSP sa tieto sadzby pravdepodobne líšia. Nedávna štúdia Bachas a kol. (2023) empiricky poukázala na fakt, že v prípade malých podnikov je EDS obvykle nižšia z dôvodu početnejšieho výskytu negatívneho hospodárskeho výsledku, ako aj existencie nižších daňových sadzieb pre túto kategóriu podnikov. Výsledky spomenutej štúdie taktiež poukázali na vyššie EDS pre ôsmy a deviaty decil podľa veľkosti podnikov, a mierny pokles EDS v prípade 1 % najväčších podnikov z dôvodu daňových prázdnin a daňových stimulov pre lákanie zahraničných investícií.

Analýza na vzorke viac ako 34 000 slovenských podnikov, ktorá je detailnejšie opísaná v 6.1 indikuje, že aktuálne nastavenie systému pri DPPO nepredstavuje optimálne podmienky pre rast ich efektivity. A to v prípade dvoch hlavných dimenzií: úrovni EDS a administratívnej náročnosti. Odhad EDS na údajoch daňových priznaní vzorky všetkých podnikov za rok 2021 ukázal, že táto bola na úrovni zhruba 16 %. Tento údaj je výrazne odlišný od odhadu OECD (viac ako 20 %) prezentovaného vyššie. Tento rozdiel je možné vysvetliť odlišnou metodikou odhadu, keď OECD realizuje aproximáciu na základe legislatívy a v prípade tejto štúdie išlo o prepočet na základe reálnych dát. Odhad EDS EK⁴ pre VP na úrovni 18,7 % je podstatne bližší prepočtu realizovanému na reálnych údajoch za slovenské podniky za rok 2021. V prípade aproximácie efektívnej sadzby DPPO pre mikro a malé účtovné jednotky samostatne sa ich hodnota výrazne neodlišovala od efektívnej sadzby DPPO pre všetky podniky vo vzorke.

1.3 Hraničné a priemerné miery sadzby daní z príjmov z práce

V tejto časti prezentujeme stručný prehľad základných a hraničných daňových sadzieb naprieč krajinami V4 za posledných 5 rokov. Podrobnejšia analýza zdaňovania práce vo V4 je potom diskutovaná v kapitole 5 tohto dokumentu.

⁴ Dostupné na: https://ec.europa.eu/taxation_customs/document/download/3f815f4c-5bc1-4eac-9a5a-83310b75dc72_en

V každej z troch skúmaných krajín sa aplikuje na zdaňovanie viac než len jedno pásmo pre sadzbu dane, v závislosti od výšky dosiahnutého príjmu daňovníka. Najnižšia základná daňová sadzba 15 % je zhodne v ČR a v HU. Do 2022 bola v PL základná sadzba 22 % a v SR 19 %. V rokoch 2018 – 2021 malo PL daňovú sadzbu 17 % a potom 18 %, kým počas týchto rokov bola najvyššia sadzba v SR. Je dôležité poznamenať, že vo väčšine krajín je možné uplatniť daňové úľavy a odpočítateľné položky, a preto implicitná daňová sadzba môže vykresľovať iný obraz ohľadom výšky zdaňovania v týchto krajinách.

Tabuľka 3 **Základné a hraničné daňové sadzby DPFO**

		2018	2019	2020	2021	2022
SK	Základná sadzba	19	19	19	19	19
SK	Hranica	35 268	36 256	37 163	37 982	38 553
SK	Sadzba nad hranicou	25	25	25	25	25
CZ	Základná sadzba	15	15	15	15	15
CZ	Hranica				1 701 168	1 867 728
CZ	Sadzba nad hranicou				23	23
PL	Základná sadzba	18	18	17	17	22
PL	Hranica	85 528	85 528	85 528	85 528	120 000
PL	Sadzba nad hranicou	32	32	32	32	32
HU	Základná sadzba	15	15	15	15	15
HU	Hranica					
HU	Sadzba nad hranicou					

Zdroj: OECD

Priemerná daňová sadzba DPFO vyjadruje podiel zaplatených daní a hrubého príjmu. Tento ukazovateľ zohľadňuje rôzne odpočítateľné položky a výnimky, ktoré si daňovník môže uplatniť. Ak sa pozrieme na vývoj tohto ukazovateľa naprieč jednotlivými krajinami V4, tak v prípade SR môžeme sledovať postupne rastúcu hodnotu priemernej daňovej sadzby. Najnižšiu hodnotu vykazovala SR v roku 2010 a najvyššiu v roku 2022. Situácia v ČR je mierne odlišná. Dynamika vývoja tohto ukazovateľa najprv rástla a potom v rokoch 2021 a 2022 skokovito prudko poklesla z viac než 14 % v roku 2020 na 8,7 %, resp. 8,5 %. Najnižšiu priemernú daňovú sadzbu vykazuje PL. Jej hodnota sa pohybovala v intervale od 4,9 % v roku 2022 po 7,4 % v roku 2018. Najvyššiu priemernú daňovú sadzbu môžeme sledovať v HU. Jej hodnota bola v roku 2011 17,6 % a od 2016 je jej hodnota stabilne na úrovni 15 %.

Tabuľka 4 **Priemerná daňová sadzba v krajinách V4 v %, osoba zarábajúca 100 % priemerného príjmu bez detí**

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
SK	8,5	9,6	9,6	9,6	9,7	9,9	10,1	10,3	10,6	10,8	10,2	10,5	10,9
CZ	11,5	12,1	11,9	11,9	12,1	12,4	12,7	13,1	13,6	14,0	14,2	8,7	8,5
PL	6,7	6,8	6,9	6,9	7,1	7,1	7,2	7,3	7,4	7,2	6,3	6,4	4,9
HU	14,4	17,6	16,6	16,0	16,0	16,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0

Zdroj: OECD

Čistá priemerná daňová sadzba vyjadruje podiel zaplatených daní a odvodov vo vzťahu k hrubému príjmu. Tento ukazovateľ sa pohyboval v prípade SR v intervale od 21,9 % až po

24,3 %. V roku 2010 bola jeho hodnota najnižšia a od 2011 až po 2021 sa jeho hodnota pohybovala v intervale 23 % až 24 %. Najvyššiu čistú priemernú daňovú sadzbu vykazovala SR v roku 2022. V prípade ČR môžeme naopak počas sledovaného obdobia vidieť najprv rastúci priebeh, ktorý sa potom v roku 2021 zmenil a nastal skokovitý pokles z mierne viac ako 25 % v roku 2020 na 19,7 % v roku 2021.

Tabuľka 5 Čistá priemerná daňová sadzba v krajinách V4 v %, osoba zarábajúca 100 % priemerného príjmu bez detí

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
SK	21,9	23,0	23,0	23,0	23,1	23,3	23,5	23,7	24,0	24,2	23,6	23,9	24,3
CZ	22,5	23,1	22,9	22,9	23,1	23,4	23,7	24,1	24,6	25,0	25,2	19,7	19,5
PL	24,5	24,6	24,7	24,8	24,9	24,9	25,0	25,1	25,2	25,0	24,1	24,2	22,8
HU	31,4	35,1	35,1	34,5	34,5	34,5	33,5	33,5	33,5	33,5	33,5	33,5	33,5

Zdroj: OECD

Čistá priemerná daňová sadzba bola v prípade PL na úrovni 24,5 % v roku 2010 a až do roka 2021 si udržala relatívne stabilnú úroveň v intervale od 24,5 % po 25,2 %. V roku 2022 však bol podobne, ako v prípade ČR, zaznamenaný skokovitý pokles tohto ukazovateľa na 22,8 %. HU obdobne, ako v prípade priemernej daňovej sadzby, aj v prípade čistej priemernej daňovej sadzby vykazovalo najvyššie hodnoty spomedzi sledovaných krajín V4. Najnižšia úroveň tohto indikátora bola vykázaná v roku 2010. V roku 2011 sa jeho hodnota zvýšila na 35,1 % a postupne klesala na 34,5 % v rokoch 2013 – 2015, až v roku 2016 klesla na 33,5 % a táto hodnota platila až do 2022.

Daňové sadzby a priemerné daňové sadzby v krajinách V4 ukázali, že zhodnotiť zdaňovanie práce a naprieč rôznymi systémami zdaňovania často nie je jednoduchá úloha. Vo všeobecnosti môžeme skonštatovať, že na základe priemernej a čistej priemernej daňovej sadzby je najnižšie zdanenie v ČR a v PL. Za nimi nasleduje SR a najvyššie priemerné daňové zaťaženie vykazuje HU.

2 Opis štruktúry súčasného systému daní a odvodov pre vybrané typy MSP

V tejto časti štúdie sú v nadväznosti na zistenia z predchádzajúcej časti detailnejšie spracované a porovnané hlavné rozdiely v oblasti daní a odvodov medzi krajinami V4. Postupne sú predstavené charakteristiky a hlavné rozdiely v priamych daniach, nepriamych daniach, odvodoch a vybraných ďalších typoch daní.

Hlavná pozornosť je sústredená na rozsah daňových povinností podnikov a podnikateľov v SR a diskusia je doplnená o prehľad legislatívnych úprav v oblasti zdaňovania v krajinách V4, spolu so zhodnotením vývoja v priebehu posledných rokov. Pokiaľ existujú v legislatívnych rámcoch špeciálne daňové režimy, sadzby a spôsoby výpočtov daní pre skupinu MSP, je im venovaný špecifický dôraz. Tento prístup umožňuje na základe porovnania uvedených odlišností poskytnúť komplexný obraz o daňovo-odvodovom systéme v SR a v ostatných krajinách V4. Tým vytvára solídny základ k návrhom odporúčaní v ďalších častiach predkladanej štúdie.

Postupne sú v tejto časti predstavené a detailne analyzované DPPO, DPFO a SZČO, DPH, zdaňovanie dividend, zdaňovanie výdavkov na výskum a vývoj a spotrebné dane. Následne je pozornosť venovaná odvodovému zaťaženiu práce a miestnym daniam a poplatkom. Na záver tejto časti je spracované vyhodnotenie a porovnanie daňových systémov v krajinách V4 s dôrazom na jeho vplyv na medzinárodnú konkurencieschopnosť.

Pri tvorbe analýzy sme zámerné vychádzali z údajov medzinárodných inštitúcií, ako napr. OECD alebo Eurostat, aby sme v čo možno najvyššej miere zabezpečili porovnateľnosť sledovaných indikátorov naprieč skúmanými krajinami. Vo vybraných situáciách, kedy bolo potrebné ísť do detailov, sme sa navyše opierali o národné zdroje štatistických údajov a analýz a štúdium národnej legislatívy.

2.1 DPPO

Nominálne daňové sadzby DPPO (Tabuľka 6) boli v rokoch 2010 až 2012 vyrovnané vo všetkých krajinách V4. V roku 2013 sa daňová sadzba zvýšila v SR na 23 % z pôvodných 19 %. V rokoch 2014 – 2016 poklesla na úroveň 22 % a následne od 2019 je nastavená na hodnotu 21 %. V ČR a v PL bolo zdaňovanie DPPO sadzbou 19 % počas celého sledovaného obdobia. V HU bola daňová sadzba 19 % počas rokov 2010 – 2016 a následne sa znížila na 9 % od roku 2017. Táto pomerne nízka sadzba v porovnaní s ostatnými krajinami V4 je v platnosti až po súčasnosť.

Tabuľka 6 Nominálne základné daňové sadzby DPPO v krajinách V4

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
SK	19	19	19	23	22	22	22	21	21	21	21	21	21
CZ	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19
PL	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19
HU	19	19	19	19	19	19	19	9	9	9	9	9	9

Zdroj: EK

Ďalej budú popísané vybrané špecifiká zdaňovania DPPO v jednotlivých krajinách V4 s dôrazom na podmienky v SR.

Slovensko

Predmetom dane u právnických osôb nie sú napr.:

- príjmy z dividend (zo zdaneného príjmu),
- príjmy z patentov,
- dary,
- príjmy od mimovládnych organizácií.

Daňový subjekt má možnosť odpočítať od svojich zdaniteľných príjmov 100 % skutočných výdavkov na výskum a vývoj. Od roku 2022 sa zaviedla aj možnosť odpočtu výdavkov na investície pre tzv. Industry 4.0. V tomto prípade by preinvestovaná priemerná hodnota investícií mala byť aspoň 700 %. Ak to platí, potom samotná výška percenta odpočtu je zadaná skutočnou preinvestovanou hodnotou priemernej plánovanej investície v rozmedzí od 15 % až do 55 %.

Nominálna sadzba DPPO je už vyššie spomínaných 21 %. Existuje však osobitná sadzba dane pre MSP, a to na úrovni 15 %. Táto znížená sadzba dane platí pre daňovníkov, ktorí majú zdaniteľný príjem menej ako 49 790 EUR ročne (pre rok 2020 bola táto hranica 100 000 EUR). Daňový subjekt má povinnosť registrácie na DPH vtedy, ak je jeho zdaniteľný príjem viac ako 49 790 EUR ročne. Úprava legislatívy od roku 2021 zjednotila tieto hranice.

Daňové priznanie sa zväčša podáva 3 mesiace po konci zdaňovacieho obdobia (pripúšťa sa možnosť požiadať o odklad do maximálne 6 mesiacov po uzavretí zdaňovacieho obdobia a v prípade, ak daňový subjekt mal aj príjmy zo zahraničia, tak až do 9 mesiacov po uzavretí zdaňovacieho obdobia).

Preddavky na daň sú splatné buď na mesačnej, alebo na kvartálnej báze. V prípade straty, slovenský daňový systém pripúšťa možnosť prenosu takejto straty do budúcnosti počas obdobia piatich rokov, do maximálnej výšky 50 % zdaniteľného príjmu. Daňovník môže poukázať 1 % zo zaplatenej dane vybranej NO. Poukázaná čiastka môže byť až 2 %, ak darovali hodnotu na úrovni minimálne 0,5 % svojej daňovej povinnosti.

Česká Republika

Nominálna sadzba DPPO je 19 %, pričom v ČR neexistuje osobitná sadzba dane pre MSP. Daňové úľavy (odpočítateľné od základu dane) je možné uplatniť napr. na:

- investície do výskumu a vývoja,
- tréning zamestnancov,
- dary charitatívnym organizáciám,
- daňové stimuly pre zamestnávanie osôb so zdravotným postihnutím,
- alebo investičné stimuly.

Existuje možnosť prenosu strát do budúcnosti počas obdobia piatich rokov a prenos strát do minulosti počas obdobia dvoch rokov. Daňové priznanie je potrebné podať 3 mesiace od ukončenia zdaňovacieho obdobia (pripúšťa sa po žiadosti odklad 6 mesiacov). Preddavky na daň sa platia buď kvartálne, alebo polročne.

Poľsko

Nominálna sadzba DPPO je v PL 19 % a rovnaká sadza platí aj pre MSP. Daňové úľavy odpočítateľné od základu dane sú napr.:

- podiel na zisku (dividendy zo zdaneného príjmu),
- subvencie a granty od miestnych orgánov a medzinárodných organizácií,
- pripúšťa sa odpočet kvalifikovaných nákladov na zamestnancov vykonávajúcich výskum a vývoj až do výšky 200 %,
- okrem toho v PL je možné uplatniť si zníženú daňovú sadzbu pre daňovníkov, ktorí vykonávajú výskum a vývoj.

Existuje možnosť prenosu strát do budúcnosti počas obdobia piatich rokov do výšky až 50 %. Daňové priznanie je potrebné podať najneskôr 3 mesiace od ukončenia zdaňovacieho obdobia. Preddavky na daň sa platia mesačne, alebo kvartálne.

Maďarsko

Nominálna sadzba DPPO je v HU na úrovni 9 %. Neuplatňuje sa osobitná sadzba dane pre MSP. Oslobodené od zdaniteľných príjmov (od DPPO) sú napr.:

- podiel na zisku (dividendy zo zdaneného príjmu),
- príjmy z patentov.

Pripúšťa sa možnosť prenosu strát do budúcnosti počas obdobia piatich rokov a prenos strát do minulosti počas obdobia dvoch rokov.

Daňové priznanie je potrebné podať do 31. mája nasledujúceho roka a preddavky na daň sa musia platiť buď na mesačnej, alebo na kvartálnej báze.

Analýza možnosti alternatívneho zdaňovania príjmov MSP v slovenských podmienkach

Pre rozšírenie kvalitatívneho pohľadu na oblasť daňového zaťaženia podnikov pri zdaňovaní ich príjmov je v tejto časti realizovaná analýza, ktorá vychádza zo spracovania údajov z účtovných závierok zostavených 34 610 slovenskými daňovými subjektami⁵ k 31. 12. 2021. Z celkového počtu subjektov bolo 20 148 mikro účtovných jednotiek. Celkovo tieto podniky v roku 2021 zamestnávali približne 334 tisíc osôb⁶, čo predstavuje viac ako 13 % pracujúcich v danom roku. Súčasne tieto podniky deklarovali daňovú povinnosť na DPPO vo výške takmer 0,5 mld. EUR a výnosy na úrovni viac ako 35 mld. EUR.

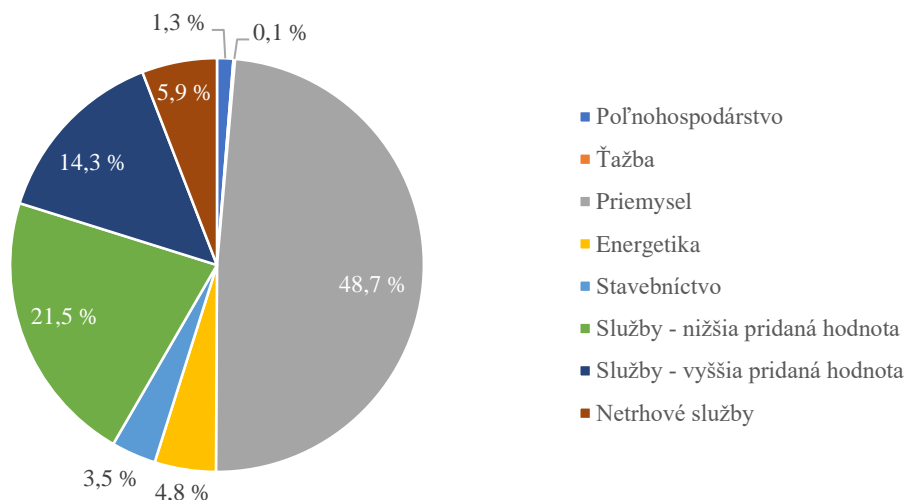
Z hľadiska štruktúry zamestnanosti vo vzorke podnikov, na ktorých bola realizovaná analýza, zhruba polovica pripadla na podniky v odvetviach priemyselnej výroby. Druhé najvyššie zastúpenie podľa priemerného počtu zamestnancov v roku 2021 mali služby s nižšou pridanou hodnotou, do ktorých boli zaradené obchod, skladovanie, ubytovanie a stravovanie.

⁵ Vo vzorke sa nachádzajú iba spoločnosti s ručením obmedzeným a akciové spoločnosti.

⁶ V prípade, že nebol dostupný údaj o počte zamestnancov, predpokladali sme, že podnik nemá zamestnancov. Preto uvedený počet zamestnancov predstavuje dolný odhad zamestnanosti v podnikoch vo vzorke.

Najnižšie zastúpenie mali podniky, ktoré ako hlavnú činnosť deklarovali ťažbu a dobývanie, a to len 0,1 % všetkých zamestnancov vo vzorke⁷. Druhým najmenším odvetvím podľa počtu identifikovaných zamestnancov vo vzorke podnikov bol sektor poľnohospodárstva, v ktorom pracovalo len mierne viac ako 1 % pracovníkov vzorky.

Graf 11 Štruktúra zamestnanosti vo vzorke podnikov

Zdroj: Register účtovných zvierok

Ziskovosť malých a veľkých účtovných jednotiek⁸ vo vzorke bola relatívne variabilná, avšak výrazne najvyššia bola v prípade podnikov s výnosmi na úrovni do 1 mil. EUR. S rastom tržieb dochádza k postupnému znižovaniu podielu firiem, ktoré zaznamenali negatívny hospodársky výsledok pred zdanením. Najväčší podnik vo vzorke dosiahol výnosy na úrovni viac ako 452 mil. EUR. Z celkového počtu malých a veľkých účtovných jednotiek, približne 64 % dosiahlo kladný hospodársky výsledok.

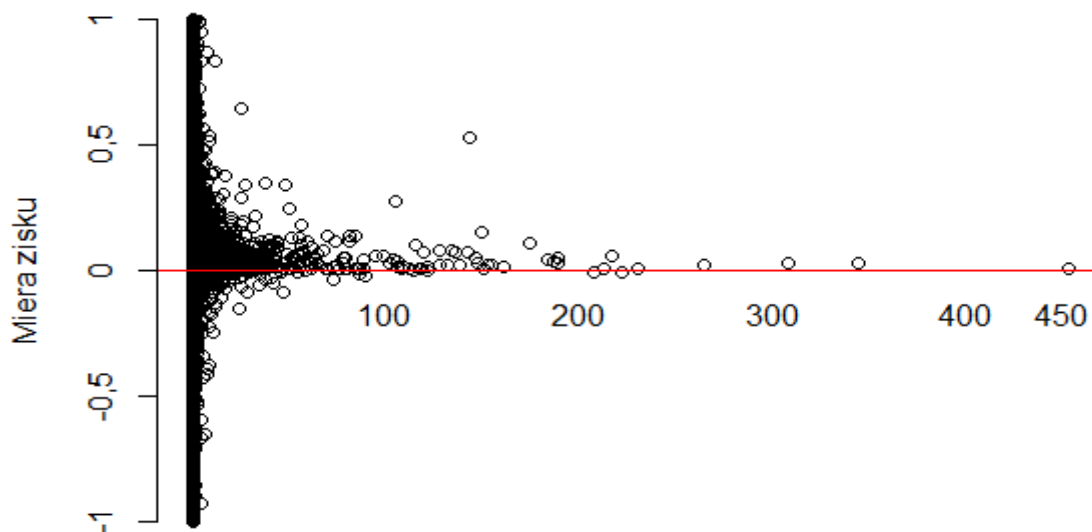
So znižujúcim sa objemom výnosov rastie podiel účtovných jednotiek, ktoré nedosiahli zisk a v prípade malých a veľkých účtovných jednotiek s výnosmi na úrovni nižšej ako 1 mil. EUR, bol podiel ziskových firiem vo vzorke necelých 56 %. Druhou skupinou skúmaných podnikov

⁷ Na grafe je výsek tak malý, že ani nie je viditeľný.

⁸ Podľa zákona o účtovníctve 431/2002 Z. z. sa do veľkostnej skupiny malej účtovnej jednotky zatriedi taká, ktorá spĺňa aspoň dve z týchto podmienok: a) celková suma majetku presiahla sumu 350 000 EUR, ale nepresiahla sumu 4 000 000 EUR, b) čistý obrat presiahol sumu 700 000 EUR, ale nepresiahol sumu 8 000 000 EUR, c) priemerný prepočítaný počet zamestnancov počas účtovného obdobia presiahol 10 a nepresiahol 50. Za veľkú účtovnú jednotku sa považuje účtovná jednotka, ktorá spĺňa aspoň dve z týchto podmienok: a) celková suma majetku presiahla 4 000 000 EUR, b) čistý obrat presiahol 8 000 000 EUR, alebo c) priemerný prepočítaný počet zamestnancov počas účtovného obdobia presiahol 50.

boli mikro účtovné jednotky⁹, rovnako ako v prípade prvej skupiny, je variabilita miery ziskovosti nepriamo úmerná výške obratu. Inými slovami, čím nižší je objem tržieb, tým pravdepodobnejšie je, že podnik zaznamená stratu.

Graf 12 Vzťah miery ziskovosti a výnosov v mil. EUR, malé a veľké účtovné jednotky¹⁰

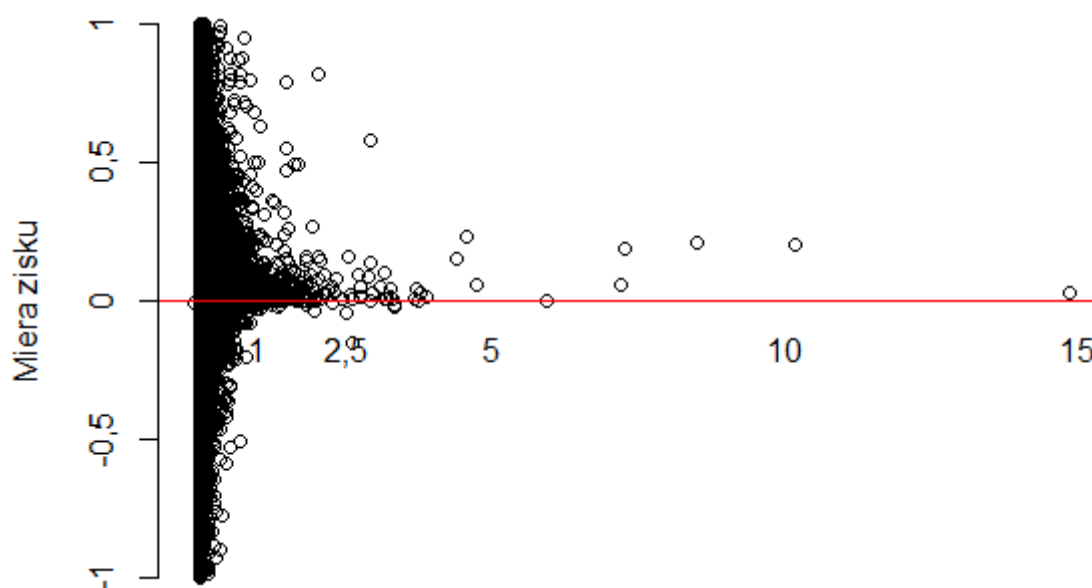

Zdroj: Register účtovných závierok

Podiel mikro účtovných jednotiek vo vzorke, ktoré boli v roku 2021 ziskové, predstavoval necelých 52 %. Avšak, v prípade tejto veľkostnej skupiny podnikov s výnosmi nad 1 mil. EUR bol podiel spoločností s kladným hospodárskym výsledkom viac ako 92 %. Najväčší podnik vo vzorke spĺňajúci kritériá pre mikro účtovnú jednotku dosiahol výnosy na úrovni takmer 15 mil. EUR. Celkovo tomuto typu podnikov vo vzorke vznikla za účtovný rok 2021 daňová povinnosť na DPPO v rozsahu viac ako 57 mil. EUR.

⁹ Do tejto veľkostnej skupiny patria podniky, ktoré spĺňajú aspoň dve z týchto podmienok: a) celková suma majetku nepresiahla 350 000 EUR, b) čistý obrat nepresiahol 700 000 EUR, c) priemerný prepočítaný počet zamestnancov počas účtovného obdobia nepresiahol desať.

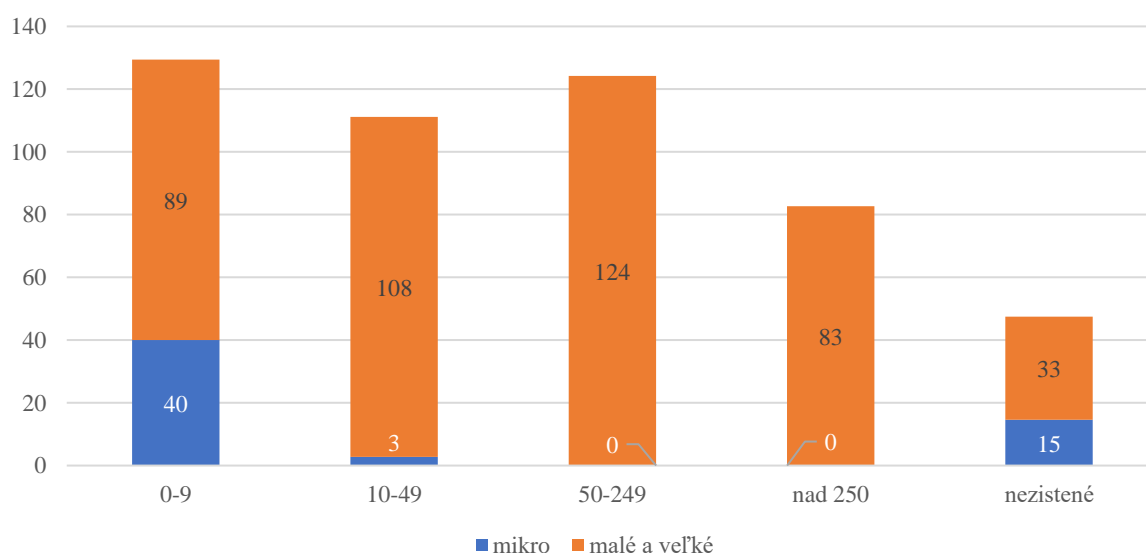
¹⁰ Bez prípadov s mierou ziskovosti nad 1 a pod -1.

Graf 13 Vzťah miery ziskovosti a výnosov v mil. EUR, mikro účtovné jednotky¹¹

Zdroj: Register účtovných závierok

Na nasledujúcom grafe je vidieť výraznú dominanciu podnikov s počtom nad 10 zamestnancov na platení DPPO v analyzovanej vzorke podnikov. Viac ako 200 mil. EUR uhradili podniky s počtom zamestnancov nad 50, čo predstavuje zhruba 40 % celkového výnosu skúmanej dane zaplatenej subjektmi vo vzorke. Pre obe skupiny podnikov spoločne sme odhadli EDS ako pomer DPPO na úhradu ku skutočným ziskom (k výsledku hospodárenia pred zdanením). Výsledná EDS vzorky ziskových podnikov bola v roku 2021 na úrovni zhruba 16 %. Keď bola efektívna sadzba odhadnutá pre mikro, malé a veľké účtovné jednotky samostatne, tak sa výrazne neodlišovala od celkovej efektívnej sadzby DPPO.

Graf 14 DPPO, podľa počtu zamestnancov

Zdroj: Register účtovných závierok

¹¹ Bez prípadov s mierou ziskovosti nad 1 a pod -1.

Keďže však v prípade mikro účtovných jednotiek takmer dve tretiny daňovníkov neplatili žiadne dane, vypočítaná bola aj alternatívna sadzba dane z obratu pre túto veľkostnú skupinu podnikov s obratom (výnosmi) nižšími ako 1 mil. EUR. Takto definovaná EDS z obratu nadobudla hodnotu 2,2 % obratu podnikov do 1 mil. EUR. Pre uľahčenie vykazovania a zníženie administratívnej záťaže by bolo pre túto skupinu podnikov možné prijať zjednodušený režim vykazovania príjmov, napr. prostredníctvom e-Kasy, bez potreby vedenia účtovníctva. Pokiaľ by bola pre takýto typ vykazovania navrhnutá a aplikovaná sadzba dane z obratu vo výške 2,5 % aj pri zohľadnení určitej miery nepriznania všetkých príjmov, štátny rozpočet by na takejto zmene mohol byť minimálne fiškálne neutrálny, čo sa týka jeho príjmovej stránky. Avšak, miera administratívnej záťaže spojennej s vykazovaním nákladov a vedením účtovníctva by bola značne znížená.

V prípade, že by došlo k implementácii tejto úpravy, dá sa taktiež predpokladať, že by podniky aktuálne spadajúce do kategórie malých a veľkých účtovných jednotiek mali záujem o tento režim. Preto bola prepočítaná efektívna sadzba z obratu pre podniky tejto kategórie s obratom do 1 mil. EUR a do 10 zamestnancov. Jej výška bola vo vzorke analyzovaných podnikov 3,1 %, čo síce naznačuje miernu stratu na strane štátneho rozpočtu, avšak potenciálny rast produktivity podnikov z dôvodu zníženej administratívnej záťaže, by túto stratu mohol kompenzovať. Uvedená úprava by znamenala značné zníženie administratívnej záťaže spojenej s vedením účtovníctva a prípravou podkladov na ich riadne zaúčtovanie a následnú archiváciu. Táto časová, ako aj finančná úspora majú potenciál sa premietnuť do efektívnejšieho fungovania podnikov a ich vyššej produktivity.

2.2 DPFO

Zdaňovanie príjmov fyzických osôb je pomerne rôznorodé naprieč krajinami V4. V podmienkach SR je základná nominálna daňová sadzba 19 % a ak ročný príjem na zdanenie prekročí zákonom definovanú hranicu (napr. v roku 2022 to bolo 38 553 EUR), ktorá sa každý rok mení (pozri Tabuľka 7), tak sa na príjem nad rámec tejto hodnoty uplatňuje zvýšená sadzba 25 % (tento mechanizmus progresívneho zdaňovania sa v SR ľudovo nazýva „miliónárska daň“). Pripúšťa sa aj daňová úľava, ktorá sa každý rok mení v závislosti od aktuálne stanovenej úrovne životného minima. Ak je základ dane rovný alebo vyšší ako 92,8-násobok životného minima, tak sa uplatňuje nasledovný kľúč: z 44,2-násobku životného minima sa odpočíta štvrtina základu dane daňovníka a táto suma, ak je väčšia ako nula, sa potom odpočítava od základu dane. Ak je táto hodnota menšia alebo rovná nule, tak daňovník nemá nárok na uplatnenie takejto odpočítateľnej položky.

Tabuľka 7 DPFO – daňové sadzby, výnimky a hranice, v lokálnych menách

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
SK	Daňová úľava	157	50	46	43	28		
SK	Odpočítateľná položka	4 026	3 559	3 645	3 736	3 803	3 803	3 803
SK	Základná sadzba	19	19	19	19	19	19	19
SK	Hranica				34 402	35 022	35 022	35 022
SK	Sadzba nad hranicou				25	25	25	25
CZ	Daňová úľava	24 840	23 640	24 840	24 840	24 840	24 840	24 840
CZ	Odpočítateľná položka							
CZ	Základná sadzba	15	15	15	15	15	15	15

CZ	Hranica							
CZ	Sadzba nad hranicou							
PL	Daňová úľava	556	556	556	556	556	556	556
PL	Odpočítateľná položka	1 335	1 335	1 335	1 335	1 335	1 335	1 335
PL	Základná sadzba	18	18	18	18	18	18	18
PL	Hranica	85 528	85 528	85 528	85 528	85 528	85 528	85 528
PL	Sadzba nad hranicou	32	32	32	32	32	32	32
HU	Daňová úľava							
HU	Odpočítateľná položka							
HU	Základná sadzba	17	16	16	16	16	16	15
HU	Hranica	5 000 000						
HU	Sadzba nad hranicou	32						

		2017	2018	2019	2020	2021	2022
SK	Daňová úľava						
SK	Odpočítateľná položka	3 803	3 830	3 937	4 414	4 511	4 579
SK	Základná sadzba	19	19	19	19	19	19
SK	Hranica	35 022	35 268	36 256	37 163	37 982	38 553
SK	Sadzba nad hranicou	25	25	25	25	25	25
CZ	Daňová úľava	24 840	24 840	24 840	24 840	27 840	30 840
CZ	Odpočítateľná položka						
CZ	Základná sadzba	15	15	15	15	15	15
CZ	Hranica					1 701 168	1 867 728
CZ	Sadzba nad hranicou					23	23
PL	Daňová úľava	1 188	1 440	1 420	1 360	1 360	3 600
PL	Odpočítateľná položka	1 335	1 335	1 751	3 000	3 000	3 000
PL	Základná sadzba	18	18	18	17	17	22
PL	Hranica	85 528	85 528	85 528	85 528	85 528	120 000
PL	Sadzba nad hranicou	32	32	32	32	32	32
HU	Daňová úľava						
HU	Odpočítateľná položka						
HU	Základná sadzba	15	15	15	15	15	15
HU	Hranica						
HU	Sadzba nad hranicou						

Zdroj: OECD

Nominálna daňová sadzba v ČR je nižšia ako v SR, a to 15 %. Ak príjem v ČR presiahne zákonom definovanú hranicu (v roku to bolo 1 867 728 CZK (78 508.95 EUR)),¹² tak sa

¹² Výmenné kurzy aplikované v texte sú: 4,47 PLN / 1 EUR, 373,8 HUF / 1 EUR, a 23,79 CZK / 1 EUR zo dňa 16.06.2023.

uplatňuje zvýšená sadzba dane 23 %. Toto pravidlo je platné od roku 2021 a stanovená hranica bola v roku 2021 a 2022 výrazne vyššia ako v prípade „milionárskej dane“ v SR. V ČR si môže daňovník uplatniť daňovú úľavu (pozri jej hodnoty za jednotlivé sledované roky v Tabuľka 7).

Nominálna daňová sadzba je v PL aktuálne na úrovni 22 %. V rokoch 2010 – 2019 bola základná sadzba nižšia na úrovni 18 % a v rokoch 2020 – 2021 bola iba 17 %. Rovnako ako v ČR a SR sa aj v PL uplatňuje princíp progresívneho zdaňovania. V tomto systéme sú nastavené dve zdaňovacie pásma. Ak príjem daňovníka presiahne stanovenú hranicu (v roku 2022 to bolo 120 000 PLN (26 845,64 EUR) a v rokoch 2010 až 2021 to bola konštantná hodnota 85 528 PLN (19 133,78 EUR)), tak sa zdaňuje na základe zvýšenej sadzby 32 %.

DPFO bola v HU v rokoch 2010 – 2015 na hodnote 16 % a následne sa znížila na 15 %. V súčasnosti sa v HU uplatňuje iba jedna sadzba na celý príjem fyzických osôb. Hoci je nominálna sadzba v HU najnižšia, nie je tu možné zo strany daňovníka uplatniť si žiadnu odpočítateľnú položku alebo daňovú úľavu.

2.3 DPH

Krajiny v EÚ môžu zaviesť štandardnú DPH na tovary a služby, ktorá nie je nižšia ako 15 %. Horná hranica sadzby nie je stanovená a pripúšťajú sa výnimky a znížené sadzby v špecifických prípadoch. Tieto pravidlá opravuje Smernica rady 2006/112/ES z 28. novembra 2006 o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty.

V SR je DPH podľa zákona o dani z pridanej hodnoty 222/2004 Z. z. stanovená na úrovni 20 %. V minulosti platila daňová sadzba 19 %. V súčasnosti existujú výnimky, na ktoré sa aplikuje nižšia daňová sadzba DPH na úrovni 10 % alebo 5 %, ako napr.:

- vybrané potraviny,
- farmaceutické produkty a medicínske vybavenie,
- noviny a knihy,
- ubytovacie a reštauračné služby, vrátane cateringu,
- šport,
- vybrané tovary a služby v rámci aktivít tzv. sociálnej ekonomiky.

Okrem toho, znížená sadzba dane na úrovni 5 % zo základu dane sa aplikuje napr. na:

- stavbu alebo časti stavby zahŕňajúce aj stavebný pozemok,
- rekonštrukciu stavby.

Niektoré tovary a služby sú oslobodené od DPH, ak spĺňajú kritériá stanovené zákonom 222/2004 Z. z. Sú to napr.:

- poskytovanie zdravotnej starostlivosti,
- sociálna pomoc,
- výchovné a vzdelávacie služby,
- služby súvisiace so športom alebo telesnou výchovou,
- a ďalšie.

Daňovým subjektom s obratom viac ako 49 790 EUR sa ukladá povinnosť registrácie pre DPH. Daňový subjekt má možnosť odpočítať od svojej daňovej povinnosti daň za tovary alebo

za služby, ak má pri týchto položkách daňovú povinnosť. Nemôže si uplatniť odpočet pre tovary a služby, ktoré sú oslobodené od DPH.

Tabuľka 8 Sadzba DPH v krajinách V4

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
SK	Štandardná sadzba	19	20	20	20	20	20	20
	Znížené sadzby	6/10	10	10	10	10	10	10
CZ	Štandardná sadzba	20	20	20	21	21	21	21
	Znížené sadzby	10	10	14	15	15	10/15	10/15
PL	Štandardná sadzba	22	23	23	23	23	23	23
	Znížené sadzby	3/7	5/8	5/8	5/8	5/8	5/8	5/8
HU	Štandardná sadzba	25	25	27	27	27	27	27
	Znížené sadzby	5/18	5/18	5/18	5/18	5/18	5/18	5/18

		2017	2018	2019	2020	2021	2022
SK	Štandardná sadzba	20	20	20	20	20	20
	Znížené sadzby	10	10	10	10	10	10
CZ	Štandardná sadzba	21	21	21	21	21	21
	Znížené sadzby	10/15	10/15	10/15	10/15	10/15	10/15
PL	Štandardná sadzba	23	23	23	23	23	24
	Znížené sadzby	5/8	5/8	5/8	5/8	5/8	5/8
HU	Štandardná sadzba	27	27	27	27	27	27
	Znížené sadzby	5/18	5/18	5/18	5/18	5/18	5/18.1

Zdroj: OECD

Sadzby DPH sú v ostatných krajinách V4 vyššie než v SR. Základná sadzba bola v ČR počas rokov 2010 – 2012 20 % a od 2013 je na úrovni 21 %. Výška zníženej daňovej sadzby sa pohybovala v rozpätí od 10 % do 15 %. Štandardná sadzba DPH je v PL 24 %. Táto sadzba platí od 2022. V ostatných rokoch sledovaného obdobia sa poľská sadzba DPH pohybovala na úrovni 23 %. Znížené sadzby dane sú v posledných rokoch 5 % a 8 %. Najvyššiu mieru zdanenia pridanej hodnoty vykazuje zo všetkých štyroch sledovaných krajín HU, na úrovni 27 %. Nižšia sadzba 25 % bola v tejto krajine iba v rokoch 2010 – 2011. Znížené sadzby dane boli na úrovni 5 % a 18 %.

SR má v porovnaní s HU a PL výrazne nižšiu štandardnú sadzbu DPH. Česká DPH je vyššia o jeden percentuálny bod. Na druhej strane, PL umožňuje uplatniť väčšie výnimky, ako sú možné v ČR alebo SR.

2.4 Daňový režim pri výdavkoch na výskum a vývoj

Vzťah zdaňovania a výskumu a vývoja je pomerne komplikované komplexne porovnať naprieč rôznymi daňovými systémami. Aby sme vedeli komplexne a konzistentne porovnať situáciu v tejto oblasti medzi krajinami V4, musíme sa opierať o indikátor tzv. implicitnej sadzby daňovej subvencie. Autorom tohto ukazovateľa je OECD a jeho cieľom je merať rozsah daňových úľav na výskum a vývoj v rôznych krajinách. Čím je tento indikátor vyšší, tým je možné považovať daňové pravidlá v krajine za priaznivejšie pre investície do výskumu a vývoja.

Tabuľka 9 Implicitná sadzba daňových dotácií na výdavky na výskum a vývoj

		Implicitná sadzba daňovej subvencie na výdavky do vedy a výskumu												
		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
SK	MSP	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	0,11	0,11	0,10	0,28	0,41	0,55	0,55	0,28
	VP	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	0,11	0,11	0,10	0,28	0,41	0,55	0,55	0,28
CZ	MSP	0,20	0,20	0,20	0,20	0,21	0,21	0,21	0,21	0,21	0,21	0,21	0,21	0,21
	VP	0,20	0,20	0,20	0,20	0,21	0,21	0,21	0,21	0,21	0,21	0,21	0,21	0,21
PL	MSP	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	0,05	0,11	0,22	0,22	0,22	0,22	0,36
	VP	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	0,04	0,09	0,22	0,22	0,22	0,22	0,36
HU	MSP	0,16	0,11	0,11	0,26	0,25	0,25	0,25	0,22	0,20	0,20	0,19	0,18	0,16
	VP	0,22	0,22	0,22	0,36	0,35	0,35	0,35	0,22	0,21	0,20	0,19	0,19	0,16

Poznámka: VP znamená veľké podniky a MSP sú malé a stredné podniky.

Zdroj: OECD

Indikátor implicitnej sadzby daňových dotácií na výdavky na výskum a vývoj sa v skúmaných krajinách V4 vyvíjal relatívne rôznorodo (pozri

Tabuľka 9). V prípade SR môžeme sledovať zlepšujúce sa podmienky nastavenia daňového a odvodového systému v čase z pohľadu podpory výskumu a vývoja. V rokoch 2020 a 2021 bola jeho hodnota 0,55, čo bola najvyššia pre všetky krajiny za celé sledované obdobie. Následne však v roku 2022 jej hodnota poklesla na takmer polovicu 0,28.

Podobný priebeh (počas sledovaného obdobia postupne sa zlepšujúce podmienky) je možné sledovať aj v PL s tým rozdielom, že rast tohto indexu pretrval až po súčasnosť. OECD hodnotila výhodnosť daňovo-odvodového systému pre oblasť výskumu a vývoja v ČR ako relatívne konštantne sa vyvíjajúcu počas poslednej dekády. Podmienky v ČR boli výrazne lepšie v rokoch 2010 – 2017 v porovnaní s PL a SR. Následne však tieto dve krajiny postupne dobehli a aj predbehli ČR. Podpora výskumu a vývoja prostredníctvom nastavenia daňového systému bola v HU mierne lepšia ako v SR v rokoch 2010 – 2013. V rokoch 2014 až 2017 môžeme sledovať dokonca mierne zlepšenie, ktoré však nasledovalo postupné zhoršovanie sa týchto podmienok.

Ak sa pozrieme na rok 2022 naprieč jednotlivými krajinami, tak nastavenie daňového systému najviac podporuje výskum a vývoj v PL a v SR. Tretia v poradí je ČR a štvrté HU. Z pohľadu veľkosti podniku, okrem HU, v rokoch 2010 – 2018 (kedy VP mali lepšie podmienky ako MSP) môžeme skonštatovať, že podmienky pre MSP a VP sú podľa meraní OECD vyrovnané.

Tabuľka 10 Vládne výdavky na výskum a vývoj a daňové stimuly pre podniky na výskum a vývoj

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
SK	% HDP	0,37	0,45	0,40	0,39	0,38	0,42	0,38	0,37	0,39	0,41	0,45
CZ		0,60	0,68	0,69	0,70	0,68	0,66	0,63	0,65	0,66	0,67	0,70
PL		0,37	0,31	0,36	0,37	0,44	0,41	0,33	0,37	0,30	0,47	0,46
HU		0,51	0,46	0,45	0,78	0,44	0,42	0,48	0,41	0,36	0,32	0,57

Zdroj: OECD

Tabuľka 10 prezentuje výdavky a daňové stimuly na výskum a vývoj ako % HDP v krajinách V4. Ak porovnáme roky 2010 s 2020, môžeme sledovať nárast v podpore výskumu a vývoja podnikov vo všetkých sledovaných štátoch. V ČR bol rastúci priebeh typicky počas

celého sledovaného obdobia. V slovenských, poľských a v maďarských podmienkach môžeme sledovať rasty a poklesy týchto stimulov aj na úrovni niekoľko desiatok percent medzi jednotlivými rokmi.

Vo všeobecnosti môžeme skonštatovať, že ČR vynakladala najviac na výskum a vývoj a daňové stimuly pre podniky na výskum a vývoj ako podiel k svojmu HDP spomedzi krajín V4. Poradie medzi ostatnými tromi krajinami pre celé sledované obdobie nie je možné jednoznačne určiť. Na základe údajov z roku 2020 ČR vykazovalo najvyššie stimuly, za ním nasledovalo HU, PL a posledná bola SR.

2.5 Spotrebné dane z pohonných hmôt

Ďalšou kategóriou daní, ktorá ovplyvňuje fungovanie podnikov v jednotlivých krajinách V4 sú spotrebné dane. Existuje viacero typov spotrebných daní tvoriacich príjmy štátneho rozpočtu, avšak vo viacerých prípadoch je ich efekt na podniky limitovaný (napr. spotrebná daň z liehu, spotrebná daň z tabaku a tabakových výrobkov, atď.) Analýza v tejto časti sa však zameria na spotrebné dane na naftu a na bezolovnatý benzín, ako dôležité vstupné komodity pre drvivú väčšinu MSP. Pre zhodnotenie rozdielov medzi krajinami regiónu V4 budú pre porovnanie využité údaje za prvý štvrtrok 2022.

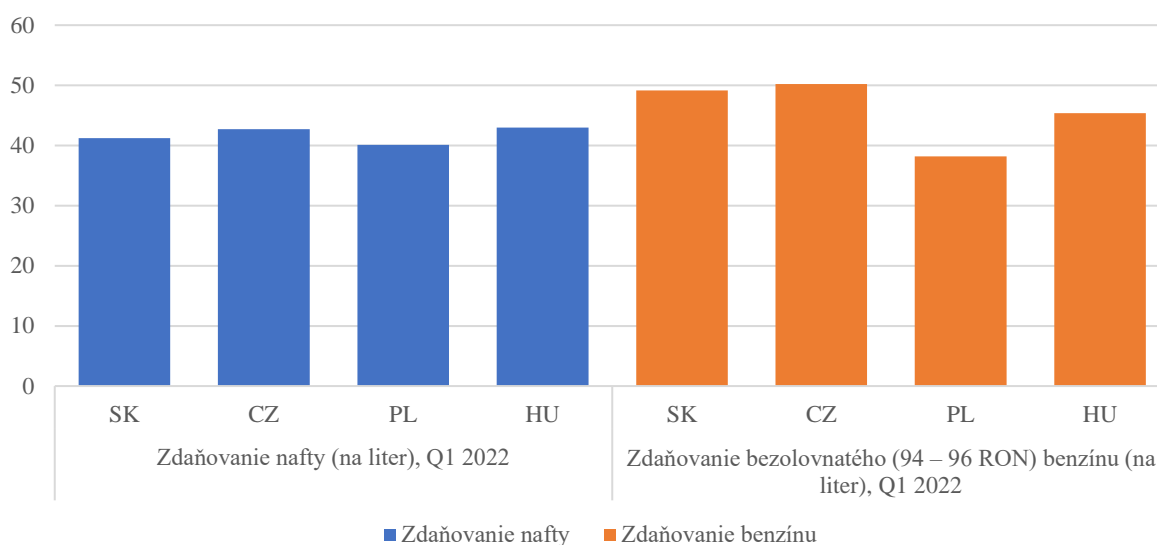
Tabuľka 11 Spotrebná daň na pohonné hmoty

		Cena bez spotrebnej dane	Spotrebná daň	DPH		Celková daň	Celková cena	Celková daň ako % z celkovej ceny	
	Mena	Národná mena	Národná mena	%	Národná mena	Nár. mena	Národná mena		
Zdaňovanie nafty (na liter), Q1 2022	SK	EUR	0,88	0,37	20,00	0,25	0,62	1,5	41,22
	CZ	CZK	22,52	9,95	21,00	6,82	16,77	39,29	42,68
	PL	PLN	4,04	1,44	23,00	1,26	2,7	6,75	40,08
	HU	HUF	277,73	105,63	27,00	103,51	209,14	486,87	42,96
Zdaňovanie bezolovnatého (94 – 96 RON) benzínu (na liter), Q1 2022	SK	EUR	0,81	0,51	20,00	0,26	0,78	1,58	49,14
	CZ	CZK	19,48	12,84	21,00	6,79	19,63	39,11	50,19
	PL	PLN	3,67	1,58	13,17	0,69	2,27	5,94	38,19
	HU	HUF	261,59	115,56	27,00	101,83	217,39	478,98	45,39

Zdroj: OECD

Detaily zdaňovania nafty a bezolovnatého benzínu sú prezentované v Tabuľka 11. V SR, PL, HU a v ČR je DPH na naftu rovnaká s bežnou sadzbou DPH. Celková daň ako súčet DPH a spotrebných daní vyjadrená ako percento celkovej ceny sa nachádza v poslednom stĺpci. Najvyššie celkové daňové zaťaženie môžeme sledovať v HU, na úrovni takmer 43 %. Druhú najvyššiu celkovú daň ako % z celkovej ceny vykazuje ČR na úrovni 42,7 %. Za ním nasleduje SR s 41,2 % a najnižšie daňové zaťaženie nafty je spomedzi krajín V4 v PL.

Graf 15 Daňové zaťaženie nafty a benzínu, % z celkovej ceny

Zdroj: OECD

V prípade zdaňovania bezolovnatého benzínu je situácia mierne odlišná. S výnimkou PL je celkové daňové zaťaženie benzínu vyššie ako v prípade nafty. Najvyššiu hodnotu vykazuje ČR, takmer na úrovni 50,2 % celkovej ceny. Druhé najvyššie daňové zaťaženie môžeme sledovať v SR na úrovni 49,1 %. V HU je celková daň ako % z celkovej ceny 45,4 %. Najnižšiu celkovú daň na benzín, rovnako ako v prípade nafty, spomedzi krajín V4 vykazuje PL. Výška tejto sadzby je 38,2 %. Táto nízka sadzba je dôsledkom zníženej DPH z 23 % na 8 % na benzín (platnej od 1. februára 2022), ktorú PL zaviedlo ako súčasť druhého balíčka protiinflačných opatrení po prudkom raste cien pohonných hmôt, ako dôsledku vojnového konfliktu na Ukrajine. V súčasnosti už nie je v platnosti táto znížená sadzba a uplatňuje sa DPH na úrovni 23 %, a preto sa celkové daňové zaťaženie bezolovnatého benzínu v 2023 aj v PL priblížilo k hodnotám v ostatných krajinách.

Ak sa pozrieme výlučne iba na spotrebné dane ako percento ceny komodity bez spotrebnej dane, tak najvyššie zaťaženie je možné sledovať v ČR. Ako druhá nasleduje SR, potom HU a najnižšie zaťaženie cez spotrebné dane vykazuje PL.

2.6 Odvodové zaťaženie práce

Celkové daňové a odvodové zaťaženie práce, ako na strane zamestnanca, tak aj na strane zamestnávateľa, je dôležitý faktor z hľadiska výpočtu celkových nákladov práce. Ponuka práce je určovaná na základe disponibilného príjmu a dopyt po práci v značnej miere závisí od celkových nákladov na jednotku pracovného vstupu. Nastavenie daňovo-odvodového systému potom výrazným spôsobom zasahuje do rovnováhy na trhu práce medzi ponukou a dopytom po práci.

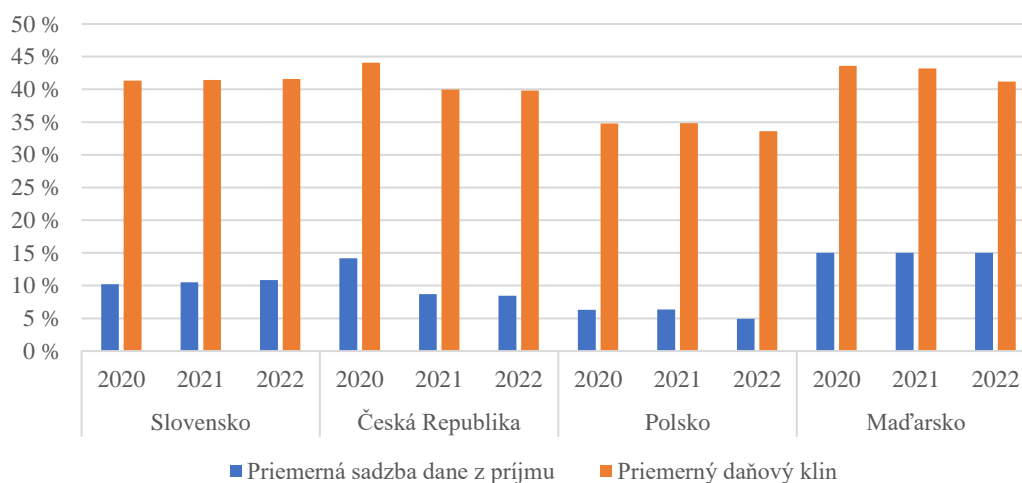
Tabuľka 12 Daňové a odvodové zaťaženie príjmov v krajinách V4, %

Typ domácnosti		Osoba zarábajúca 100 % priemerného príjmu, bez detí											
Krajina		SR			ČR			PL			HU		
Rok		2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Priemerná sadzba dane z príjmu		10,2	10,5	10,9	14,2	8,7	8,5	6,3	6,4	4,9	15,0	15,0	15,0
Priemerná sadzba odvodov zamestnancov na sociálne zabezpečenie		13,4	13,4	13,4	11,0	11,0	11,0	17,8	17,8	17,8	18,5	18,5	18,5
Priemerná sadzba odvodov zamestnávateľa na sociálne zabezpečenie		30,2	30,0	29,7	33,8	33,8	33,8	16,4	16,4	16,4	18,0	17,0	13,0
Čistá osobná priemerná daňová sadzba		23,6	23,9	24,3	25,2	19,7	19,5	24,1	24,2	22,8	33,5	33,5	33,5
Priemerný daňový klin		41,3	41,5	41,6	44,1	40,0	39,8	34,8	34,9	33,6	43,6	43,2	41,2
Priemerný daňový klin	Daň z príjmu ako % nákladov práce	8,1	8,4	10,6	6,5	6,3	5,4	5,5	4,2	12,7	12,8	13,3	13,3
	SO zamestnanca ako % nákladov práce	10,3	10,3	8,2	8,2	8,2	15,3	15,3	15,3	15,7	15,8	16,4	16,4
	SO zamestnávateľa ako % nákladov práce	23,0	22,9	25,3	25,3	25,3	14,1	14,1	14,1	15,3	14,5	11,5	11,5
	Prevod hotovosti ako % nákladov práce	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Čistá osobná hraničná daňová sadzba: hlavný zarábajúci		29,9	29,9	29,9	31,1	26,0	26,0	25,8	25,8	28,2	33,5	33,5	33,5
Hraničný daňový klin: hlavný zarábajúci		46,1	46,0	45,9	48,5	44,7	44,7	36,2	36,2	38,3	43,6	43,2	41,2

Zdroj: OECD

Distribúcia odvodového zaťaženia medzi zamestnancom a zamestnávateľom nie je naprieč krajinami V4 homogénna. Špecifiká pre jednotlivé krajiny prezentujeme na prípade osoby zarábajúcej 100 % priemerného príjmu, ktorá nemá deti. Ak sa pozrieme na rok 2022:

- Najnižšia priemerná daňová sadzba bola v PL, a to len 4,9 %. Odvodové zaťaženie zamestnanca a zamestnávateľa boli 17,8 % a 16,4 %, čo môžeme hodnotiť ako relatívne rovnomerne rozdelené.
- V prípade ČR bola priemerná sadzba dane z príjmu 8,5 % a priemerná sadzba odvodov zamestnancov a zamestnávateľov na sociálne zabezpečenie 11 % a 33,8 %. Rozdelenie odvodového zaťaženia bolo v pomere zhruba 1:3 v neprospech zamestnávateľov.
- V SR bola priemerná daňová sadzba 10,9 % a priemerná sadzba odvodového zaťaženia zamestnancov 13,4 % a zamestnávateľov 29,7 %. Rozdelenie odvodového zaťaženia bolo v tomto prípade v pomere zhruba 1:2 v neprospech zamestnávateľov.
- Maďarská priemerná daňová sadzba bola v roku 2022 na úrovni 15,0 %. Priemerná sadzba odvodového zaťaženia zamestnancov bola 18,5 % a zamestnávateľov 13 %. Rozdelenie odvodového zaťaženia potom bolo v prípade HU mierne v prospech zamestnávateľov.

Graf 16 Daňové a odvodové zaťaženie príjmov v krajinách V4 - priemerná sadzba dane z príjmu a priemerný daňový klin**Zdroj:** OECD

Priemerný daňový klin vyjadruje pomer všetkých daní a odvodov zaplatených zamestnancom aj zamestnávateľom spolu k celkovým nákladom práce. Daňový klin bol v podmienkach SR počas rokov 2020 – 2022 v intervale 41,3 – 41,6 %, v ČR bol v roku 2020 najvyšší spomedzi všetkých sledovaných krajín, a to 44,1 %, avšak následne v rokoch 2021 a 2022 klesol na 40 % a 39,8 %. V HU bol daňový klin v rokoch 2020 a 2021 najprv 43,6 % a 43,2 %. Následne v roku 2022 klesol na 41,2 %.

Spomínané tri krajiny vykazujú priemerný daňový klin na relatívne rovnakej hladine. PL sa však odlišuje vo výške daňového klinu od ostatných troch krajín V4. Jeho daňový klin je výrazne nižší, v rokoch 2020 a 2021 bol na úrovni 34,8 % a 34,9 % a v roku 2022 poklesol až na 33,6 %.

Tento rozdiel je spôsobený jednak nízkou úrovňou zdaňovania a aj nízkym percentom odvodov zamestnávateľa na sociálne zabezpečenie. Kým v porovnaní s ČR a SR je rozdiel najmä výsledkom nižšej úrovne odvodov zamestnávateľa na sociálne zabezpečenie, v porovnaní s HU sa viac prejavuje vplyv výrazne nižších daní platených zamestnancom.

Tabuľka 13 Sadzby a prahové hodnoty v roku 2022/2023 pre SZČO

Štát	Schéma	Daňový Základ	Mena	Maximálny príspevok	Maximálny príspevok	Hraničná sadzba		Maximálny príspevok	% z platby poskytnutej ako úľava na DPFO
						Dolný prah	Horný prah		
SK (2023)	Sociálna	Hrubý mesačný zárobok	EUR	..	33,15	605,5	8 477,0	2 810,10	100,00
	Zdravotná					605,5	100,00
CZ (2023)	Sociálna	Ročný hrubý zárobok	CZK	..	29,2	10 081,00
						V prípade, ak sa podnikateľ rozhodne pre paušálny režim, sú tri pásma záloh, ktoré sú určené vlnajším príjmom: 1. Pásma 6 208 2. Pásma 16 000 3. Pásma 26 600			

	Zdravotná			..	2,1	10 081,00			..
PL (2022)	Sociálna	Deklarovaný mesačný príjem	PLN	Živnostníci zväčša odvádzajú sociálne odvody jednorazovo, bez ohľadu na výšku skutočného príjmu. Výška odvodov závisí potom od predpokladanej priemernej mesačnej mzdy stanovenej na daný rok, pričom vymeriavací základ je 60 % z odhadovanej priemernej mesačnej mzdy ¹³ .					
	Zdravotná			Výška zdravotných odvodov je závislá od zvolenej formy zdaňovania takto ¹⁴ : - 4,9 % z príjmov pre živnostníkov zdanených paušálne 19 % - 9 % z príjmov v prípade živnostníkov, ktorí boli zdanení podľa sadzovníka dane 12 % a 32 %. Tento príspevok však nemôže byť menej ako 270,90 PLN za mesiac. Horná hranica nie je definovaná. - v prípade živnostníkov zdaňovaných paušálnou sumou z evidovaných výnosov sa aplikuje špecifické pravidlo (okrem toho sa za určitých podmienok pripúšťa možnosť odpočtu zdravotných odvodov): o do 60 000 PLN: 335,94 PLN mesačne. o 60 000 - 300 000 PLN: 559,89 PLN mesačne. o 300 000 PLN: 1 007,81 PLN mesačne					
HU (2023)	Sociálny príspevok	Zdaniteľný príjem meraný na daňové účely ústrednej vlády	HUF	..	13	3 132 000	100,00
	Sociálne poistenie (zahŕňa aj zdravotné, v nezamest. atď.)			..	18,5	2 784 000

Zdroj: OECD

Odvodové zaťaženie SZČO je definované vo všetkých sledovaných krajinách v roku 2023, okrem PL, kde boli dostupné údaje za rok 2022 v dvoch oblastiach: sociálne odvody a zdravotné odvody. Hraničná sadzba, ktorá vyjadruje percento odvodu za každú ďalšiu jednotku zárobku, je prezentovaná v **Tabuľka 13** vyššie. V slovenských podmienkach existujú dve schémy. Tá prvá sú sociálne odvody, ktorá predstavuje 33,15 % z daňového základu. Minimálna hranica, z ktorej sa odvádza, je v roku 2023 605,50 EUR a maximálna 8 477 EUR. Zdravotné poistenie vo výške minimálne 14 % bol povinný odvádzať každý podnikateľ z minimálne 605,50 EUR. Pre zdravotné poistenie slovenský systém nemá definovanú hornú hranicu.

V roku 2022 v PL živnostníci zväčša odvádzali sociálne odvody jednorazovo, bez ohľadu na výšku skutočného príjmu. Výška odvodov závisí potom od predpokladanej priemernej mesačnej mzdy stanovenej na daný rok, pričom vymeriavací základ je stanovený ako 60 % z odhadovanej priemernej mesačnej mzdy. Zdravotné odvody sa v PL v roku 2022 zrušili a v závislosti od spôsobu zdaňovania od 2022 predstavujú 4,9 % až 9 % z príjmu. V prípade živnostníkov zdaňovaných paušálnou daňou z evidovaných výnosov sa uplatňujú tri rôzne pásma:

- do 60 000 PLN (13 422,81 EUR): 335,94 PLN (75,15 EUR) mesačne,
- 60 000 - 300 000 PLN (13 422,81 – 67 114,09 EUR): 559,89 PLN (125,26 EUR) mesačne,

¹³ <https://taxsummaries.pwc.com/poland/individual/other-taxes>

¹⁴ <https://taxsummaries.pwc.com/poland/individual/other-taxes>

- 300 000 PLN (67 114,09 EUR): 1 007,81 PLN (225,46 EUR) mesačne.

V ČR sa v 2023 sociálne odvody platia vo výške 29,2 % z vymeriavacieho základu, pričom minimálna prahová hodnota je 10 018 CZK (421,10 EUR). Zdravotné odvody predstavujú 2,1 % s minimálnou prahovou hodnotou 10 018 CZK (421,10 EUR). Pripúšťa sa možnosť paušálnych sociálnych odvodov v troch možných pásmach, ktoré sa určujú na základe príjmu z predošlého roka.

V HU bola hraničná sadzba pre podnikateľov na sociálne odvody 13 % a na zdravotné poistenie 18,5 %. Dolný prah pre sociálne odvody bolo 3 132 000 HUF (8 378,81 EUR) a pre prípad zdravotných odvodov to bolo 2 784 000 HUF (7 447,83 EUR). Horný prah nie je v HU definovaný.

Pri porovnaní jednotlivých systémov vykazuje najnižšie prahové hodnoty v prípade sociálnych odvodov HU, 90,66 EUR mesačne, za ním nasleduje ČR s 123,76 EUR mesačne a potom SR s 200,70 EUR mesačne. V prípade SR je definovaná aj horná hranica, čo však neplatí pre ČR a HU. Najnižšie hraničné sadzby vykazuje HU. Spodná hranica prahovej hodnoty je v HU síce jedna z najvyšších, avšak pomerne nízka sadzba dane výrazne zvýhodňuje podnikateľov – SZČO v tejto krajine oproti ostatným krajinám V4. V PL sa uplatňuje od roku 2022 jednorazový paušálny odvod, ktorý závisí od predpokladanej priemernej mesačnej mzdy stanovenej na daný rok, pričom vymeriavací základ je stanovený ako 60 % z odhadovanej priemernej mesačnej mzdy.

V prípade zdravotných odvodov je situácia ešte komplikovanejšia na porovnanie. V PL sa uplatňuje relatívne komplikovaný systém, ktorý vychádza zo spôsobu zdaňovania daňovníka. V ostatných krajinách sú relatívne odlišné hraničné sadzby a aj minimálna prahová hodnota sa rozlišuje. Vďaka tomu potom minimálne zdravotné odvody sú v podmienkach SR zhruba 84,80 EUR a v HU 114,82 EUR mesačne. Najnižšie minimálne zdravotné odvody vykazuje ČR 8,93 EUR mesačne. Z pohľadu sociálnych a zdravotných odvodov podnikateľov je možné relatívne bezpečne považovať ČR za najvýhodnejšiu.

2.7 Daň z dividend

Ďalej budeme charakterizovať zdaňovanie dividend v krajinách V4. Vývoj čistej daňovej sadzby bol nemenný pre SR, PL a HU. Dividendy sa zdaňovali v SR 7 %, v PL 19 % a v HU 15 %. V ČR sa dividendy v roku 2020 zdaňovali 15 % a potom od roku 2021 až sadzbou 23 %. Ak porovnáme jednotlivé krajiny V4, tak SR vykazuje najlepšie podmienky z hľadiska zdaňovania dividend. Ako druhé môžeme zaradiť HU a tretie PL. Najvyššie zdaňovanie dividend môžeme sledovať v ČR. Slovenský prístup k zdaňovaniu dividend značne podporuje vlastníctvo kapitálu a zaťažuje ho daňou výrazne menej ako vo všetkých ostatných krajinách V4. Toto špecifikum slovenského systému z hľadiska redistribúcie bohatstva podporuje vlastníkov kapitálu a má tak potenciál prispievať k rastúcej nerovnosti v spoločnosti.

Tabuľka 14 Celkové zákonné sadzby dane z príjmu z dividend v %

		Sadzba DPPO na rozdelený zisk	Rozdelený zisk pred zdanením	Rozdelený zisk	Konečná zrážková daň	Sadzba DPFO z (navýšenej časti) dividendy	Čistá osobná daň
2020	SK	21,0	126,6	100,0	7,0	7,0	7,0
	CZ	19,0	123,5	100,0	15,0	15,0	15,0
	PL	19,0	123,5	100,0	19,0	19,0	19,0
	HU	9,0	109,9	100,0	..	15,0	15,0
2021	SK	21,0	126,6	100,0	7,0	7,0	7,0
	CZ	19,0	123,5	100,0	15,0	15,0	23,0
	PL	19,0	123,5	100,0	19,0	19,0	19,0
	HU	9,0	109,9	100,0	..	15,0	15,0
2022	SK	21,0	126,6	100,0	7,0	7,0	7,0
	CZ	19,0	123,5	100,0	15,0	15,0	23,0
	PL	19,0	123,5	100,0	19,0	19,0	19,0
	HU	9,0	109,9	100,0	..	15,0	15,0
2023	SK	21,0	126,6	100,0	7,0	7,0	7,0
	CZ	19,0	123,5	100,0	15,0	15,0	23,0
	PL	19,0	123,5	100,0	19,0	19,0	19,0
	HU	9,0	109,9	100,0	..	15,0	15,0

Zdroj: OECD

2.8 Miestne dane a poplatky

Podobne ako v prípade ostatných vyššie opísaných daní, existujú rozdiely aj v rozsahu a výške daňového zaťaženia podnikateľov na miestnej úrovni v krajinách V4, ako aj medzi regiónmi (mestami a obcami) navzájom. Lokálne samosprávy majú právomoc vyrubovania miestnych daní a poplatkov. Medzi tieto dane a poplatky v krajinách V4, s priamym presahom na podnikateľskú sféru, patria:

- daň z nehnuteľností,
- daň za predajné automaty,
- daň z ubytovania,
- miestna daň z podnikania,
- poľnohospodárska daň,
- daň z hazardu.

Pokrytie uvedenými daňami naprieč krajinami V4 je odlišné a nie všetky sú etablované vo všetkých krajinách. Miestna daň z podnikania je uplatňovaná len v HU a predstavuje doplnkovú daň platenú miestnej samospráve¹⁵ k DPPO platenú do štátneho rozpočtu. Jej daňový základ je však obdobný ako v prípade DPPO. Detailne bude v tejto časti opísaná daň

¹⁵ Maximálna sadzba dane 2 %, pre MSP s obratom do 25 mil. HUF (cca 67 tisíc EUR) sa uplatňuje znížená maximálna sadzba dane 1 %. Určenie konkrétnej sadzby je v kompetencii miestnej samosprávy.

z nehnuteľností, ktorá je uplatňovaná s určitými obmenami vo všetkých krajinách V4 a predstavuje dodatočné náklady podnikateľov.

Daň z nehnuteľností

Z hľadiska jednotlivých príjmov do rozpočtu verejnej správy je príspevok dane z nehnuteľností výrazne difrencovaný. Zatiaľ čo v ČR a HU predstavovala v roku 2021 menej ako 1 % daňových príjmov, v prípade SR to bolo 1,3 % a v PL dokonca takmer 3 % celkových daňových príjmov rozpočtu verejnej správy.

Daňový základ

Daňový základ pre daň z nehnuteľností vo všetkých krajinách V4 predstavuje hodnota príslušnej pôdy alebo jej výmera. V SR v zmysle zákona 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady táto daň zahŕňa daň z pozemkov, daň zo stavieb a daň z bytov a z nebytových priestorov v bytovom dome. V PL sú predmetom dane podľa zákona „USTAWA z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych“ pozemky, stavby (a ich časti) a stavby určené na podnikanie (a ich časti). V ČR je zdaňovanie nehnuteľností definované v zákone č. 338/1992 Sb. „Zákon České národní rady o dani z nemovitých věcí“. Podľa tohto zákona sú definované daň z pozemkov a daň zo stavieb a bytových jednotiek. Zákon č. 100/1990 o miestnych daniach definuje v HU podmienky pre daň zo stavieb a nehnuteľností.

Sadzby dane

V ČR je sadzba dane z nehnuteľností v prípade jej stanovovania na základe plochy pre stavby určené na podnikanie limitovaná v rozmedzí od 2 CZK (0,08 EUR)¹⁶ do 10 CZK (0,42 EUR)¹⁷ za m². Táto základná sadzba sa zvyšuje prostredníctvom koeficientu naviazaného na počet obyvateľov obce¹⁸. Takto stanovenú sadzbu môže obec dodatočne zvýšiť miestnou vyhláškou prostredníctvom koeficientu v rozmedzí od 1,1 od 5. V HU je sadzba dane za plochu určená zákonom vo výške 1 100 HUF (2,94 EUR) ročne (od roku 2023 ju môžu samosprávy zvýšiť do maximálnej výšky 2 191 HUF (5,86 EUR) za m²). V PL je sadzba dane za nehnuteľnosti určené na podnikanie ohraničená sadzbou 28,78 PLN (6,44 EUR) za 1 m², pre

¹⁶ Podnikanie v poľnohospodárskej prvovýrobe, lesnom alebo vodnom hospodárstve.

¹⁷ Podnikanie v oblasti priemyslu, stavebníctva, dopravy, energetiky alebo inej poľnohospodárskej výroby a ostatné druhy podnikania.

¹⁸ Koeficienty sú nasledovné:

1,0 v obciach do 1 000 obyvateľov;

1,4 v obciach nad 1 000 obyvateľov do 6 000 obyvateľov;

1,6 v obciach nad 6 000 obyvateľov do 10 000 obyvateľov;

2,0 v obciach nad 10 000 obyvateľov do 25 000 obyvateľov;

2,5 v obciach nad 25 000 obyvateľov do 50 000 obyvateľov;

3,5 v obciach nad 50 000 obyvateľov, v štatutárnych mestách a vo Františkových Lázních, Luhačoviciach, Mariánskych Lázních a Poděbradoch;

4,5 v Prahe.

poľnohospodárske podniky uvádzajúce na trh certifikované osivo 13,47 PLN (3,07 EUR) a pre medicínske prevádzky vo výške 5,87 PLN (1,31 EUR). V SR je sadzba dane stanovená ako 0,033 EUR za každý začatý m². Základnú sadzbu môže miestna samospráva zvýšiť prostredníctvom všeobecne záväzného predpisu. Jediným obmedzením pre zvyšovanie je, že maximálny rozdiel medzi najnižšou a najvyššou sadzbou dane podľa typov stavieb nesmie presiahnuť 10-násobok.

Pri určovaní dane na základe hodnoty sa v jednotlivých krajinách tento inštitút využíva pre definované okruhy nehnuteľnosti. V ČR to je v prípade ornej pôdy, chmeľníc, viníc, záhrad, ovocných sádov ako 0,75 % ich hodnoty a pri trvalých trávnych porastoch, hospodárskych lesoch a rybníkoch s intenzívnym a priemyslovým chovom rýb ako 0,25 % ich hodnoty. V SR ide o daň z pozemkov v rozsahu 0,25 % ich hodnoty určenej zákonom alebo iným predpisom. V prípade HU je to 3,6 % hodnoty budovy, avšak pre komplikovanosť oceňovania sa tento inštitút využíva len obmedzene. V PL je pre budovy určený ako podiel 2 % z hodnoty nehnuteľnosti.

Daňové priznanie a platenie dane

V jednotlivých štátoch V4 sú mierne odlišné podmienky pre platenie dane z nehnuteľnosti a podávanie daňových priznaní. Príslušnosť daňovníka na platenie je však vo všetkých krajinách definovaná k 1. januáru. V SR sa podáva daňové priznanie k dani z nehnuteľnosti do 31. januára príslušného roka. Rovnaký termín platí aj pre ČR a PL. V HU je daň splatná k 15. marcu a 15. septembru príslušného roka. Pokiaľ splatná daň nepresiahne v ČR 5 000 CZK, je splatná k 31. máju, inak je možné ju rozdeliť do dvoch splátok, ktoré je potrebné uhradiť do 31. mája a 30. novembra daného roka. V PL je daň splatná v mesačných úhradách vždy k 15. dňu daného mesiaca.¹⁹

Prípadová štúdia – daň z nehnuteľností

Platenie miestnej dane z nehnuteľností predstavuje v mnohých prípadoch významnú položku nákladov podnikov a v niektorých prípadoch môže zásadným spôsobom vplyvať na rozhodovanie podnikateľov o umiestnení firmy. Z uvedeného dôvodu je nižšie spracovaná prípadová štúdia porovnávajúca sumu miestnej dane z nehnuteľností. Nakoľko je konečná výška sadzby tejto dane daná rozhodovacej právomoci miestnej samosprávy, preto je prezentovaná analýza zameraná na rozdiely v tejto dani pre podnikateľov medzi jednotlivými krajskými mestami SR.

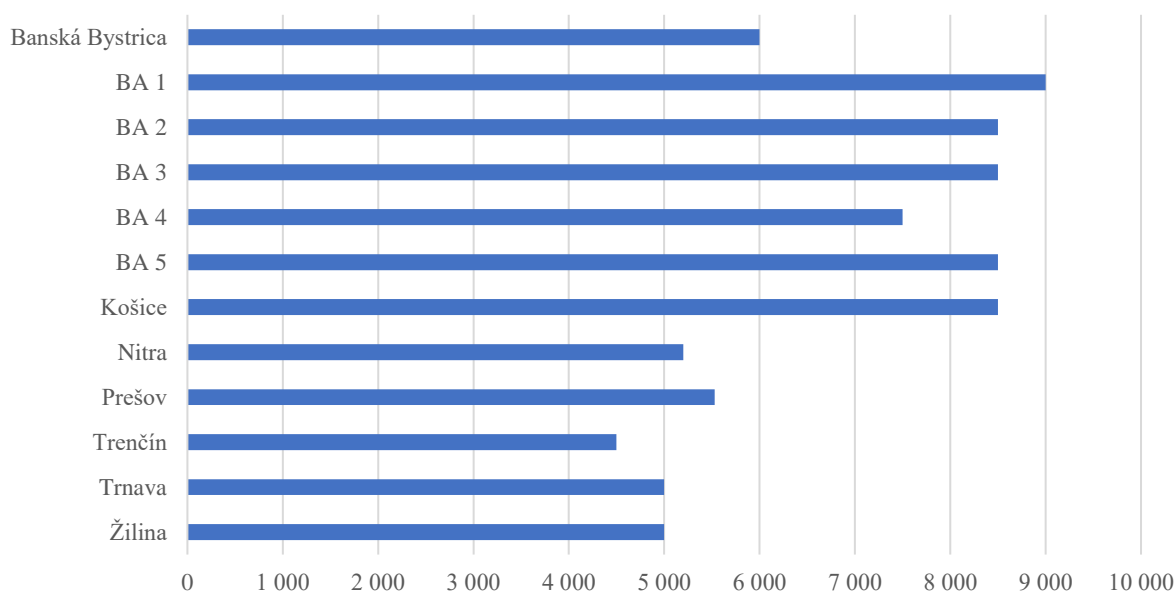
Pre porovnanie záťaže podnikateľov miestnou daňou z nehnuteľností uvádzame nižšie komparatívnu analýzu pre sklad s rozlohou 1 000 m² umiestnený na území jednotlivých krajských miest. Vzhľadom na rozdielnosť sadzieb medzi jednotlivými mestskými časťami Bratislavy sú pre toto územie uvedené hodnoty podľa jednotlivých okresov²⁰. Prevádzka skladu s rozlohou 1 000 m² by bola najdrahšia v prípade jeho umiestnenia v centrálnej časti Bratislavy a za rok by na dani z nehnuteľností podnikateľ zaplatil až 9 tisíc EUR. Naopak, najmenej by za prevádzkovanie rovnakého typu skladu zaplatil pri jeho umiestnení v Trenčíne, a to až o polovicu menej – 4 500 EUR. Najlacnejšie by v prípade lokalizácie v hlavnom meste bolo umiestnenie skladu na území Karlovej Vsi alebo Dúbravky, v ktorých by podnikateľ na tejto

¹⁹ Výnimkou je január, v ktorom je splatnosť určená k poslednému kalendárnemu dňu.

²⁰ BA 1 – Bratislava – Staré Mesto, BA 2 – Bratislava – Ružinov, BA 3 – Bratislava – Nové Mesto, BA 4 – Bratislava – Karlova Ves a Dúbravka, a BA 5 – Bratislava – Petržalka.

dani ušetril až 1 500 EUR. Obdobne finančne náročne sa javí prevádzka tohto typu zariadenia aj v Košiciach, kde by ročná daň dosiahla 8 500 EUR.

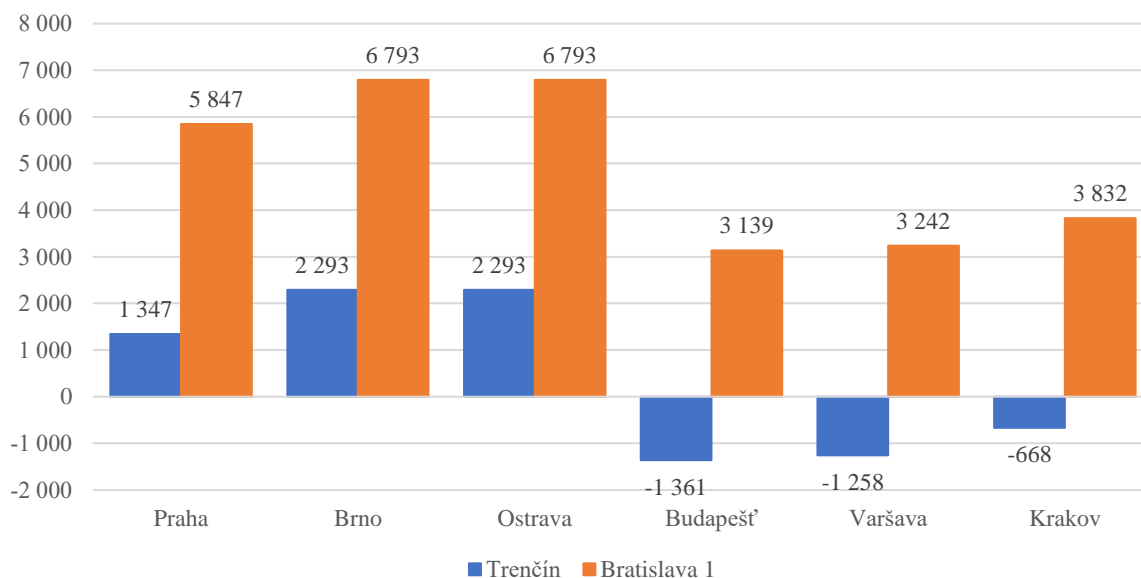
Graf 17 Miestna daň z nehnuteľností, 1 000 m² sklad

Zdroj: Vlastné prepočty

Pre dotvorenie komplexného pohľadu na problematiku miestnych daní a poplatkov, konkrétne dane z nehnuteľností, bola spracovaná aj analýza zahrňujúca vybrané mestá vo zvyšných krajinách V4. Okrem hlavných miest okolitých krajín, boli do tejto analýzy zahrnuté Brno, Ostrava a Krakov. Pre porovnateľnosť s regionálnym porovnaním podmienok v SR je aj pre túto analýzu prepočítaný ročný náklad na prevádzkovanie skladu s rozlohou 1 000 m².

Graf 18 Porovnanie slovenských miest s vybranými mestami vo V4, daň z nehnuteľností

Zdroj: Vlastné prepočty²¹

²¹ Výmenné kurzy aplikované v texte sú: 4,47 PLN / 1 EUR, 373,8 HUF / 1 EUR, a 23,79 CZK / 1 EUR zo dňa 16.06.2023.

Pokiaľ porovnáme náklady spojené s prevádzkou totožného skladu medzi krajinami V4, tak ani v prípade najlacnejšieho slovenského krajského mesta, nie je splatná daň nižšia ako v porovnateľných, resp. väčších mestách okolitých krajín. Trenčín v porovnaní s českými mestami vychádza drahšie o približne 1 300 – 2 300 EUR na rok. Je však mierne lacnejší ako poľské mestá a Budapešť. Naproti tomu Bratislava²² je výrazne drahšia ako všetky vybrané mestá na porovnanie. Najmenší rozdiel je voči Budapešti, v ktorej ročná daň za prevádzku 1 000 metrového skladu by vyšla na necelých 6 000 EUR.

Daň z ubytovania

Ďalšou dôležitou miestnou daňou je daň z ubytovania. Uvedená daň je v rôznych podobách aplikovaná vo všetkých krajinách regiónu V4. Daň z ubytovania predstavuje jeden z parametrov ovplyvňujúcich fungovanie podnikateľských subjektov v odvetví cestovného ruchu. V prípade pokiaľ je daň z ubytovania definovaná ako fixná suma, tento poplatok výraznejšie zaťažuje ubytovania z nižších cenových kategórií.

Daňový základ

Predmetom dane z ubytovania je počet prenocovaní. Na SK je táto daň definovaná v zákone 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady, v ktorom podľa § 39 je základom dane počet prenocovaní²³. Obdobne v prípade ČR je podľa zákona č. 565/1990 Sb. „o miestních poplatcích“ predmetom dane pobyt za poplatok trvajúci najviac 60 po sebe idúcich kalendárnych dní u jedného poskytovateľa pobytu. V HU zákon č. 100/1990 o miestnych daniach definuje podmienky pre miestne samosprávy pre aplikovanie dane z turizmu. Výnosy z tejto dane je možné použiť bez obmedzení na rôznorodé účely. V PL je základom dane pobyt fyzických osôb na území obce za účelom turistiky, rekreácie alebo vzdelávania, trvajúci dlhšie ako 24 hodín. Legislatívny rámec je upravený v zákone „USTAWA z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych“. V poľských podmienkach sa rozlišujú dva režimy dane z ubytovania podľa typu municipality: miestna daň a kúpeľná daň.

Sadzby dane

Sadzby dane sú určované na miestnej úrovni. V slovenskej rámcovej legislatívne nie je definované žiadne obmedzenie týkajúce sa sadzby dane a jej určenie je na pleciach obce, ktorá ju definuje v EUR na osobu a prenocovanie. Obdobne všeobecne je definovaná aj maďarská legislatíva, ktorá umožňuje určenie dane nielen v HUF za prenocovania, ale aj ako percento z ceny ubytovania. Poľská a česká legislatíva definujú maximálne sadzby v PLN a CZK za prenocovanie. V PL je maximálna miestna daň definovaná pre rok 2023 na úrovni 3,94 PLN (0,88 EUR) a kúpeľný poplatok na úrovni 5,40 PLN (1,21 EUR). V ČR zákon o miestnych poplatkoch určil maximálnu výšku dane z ubytovania na úrovni 50 CZK (2,10 EUR) za noc.

Oslobodenie od dane

V jednotlivých krajinách V4 sa uplatňujú rôzne varianty oslobodenia od platenia dane z ubytovania. Na SK sú v zmysle zákona o miestnych daniach a miestnom poplatku oslobodení odídenci (ustanovenie doplnené po invázii Ruska na územie Ukrajiny). Ďalšie skupiny oslobodené od platenia sú definované v rámci všeobecne záväzných nariadení prijímaných

²² Vybrali sme do porovnania najdrahšiu časť Bratislava – Staré mesto.

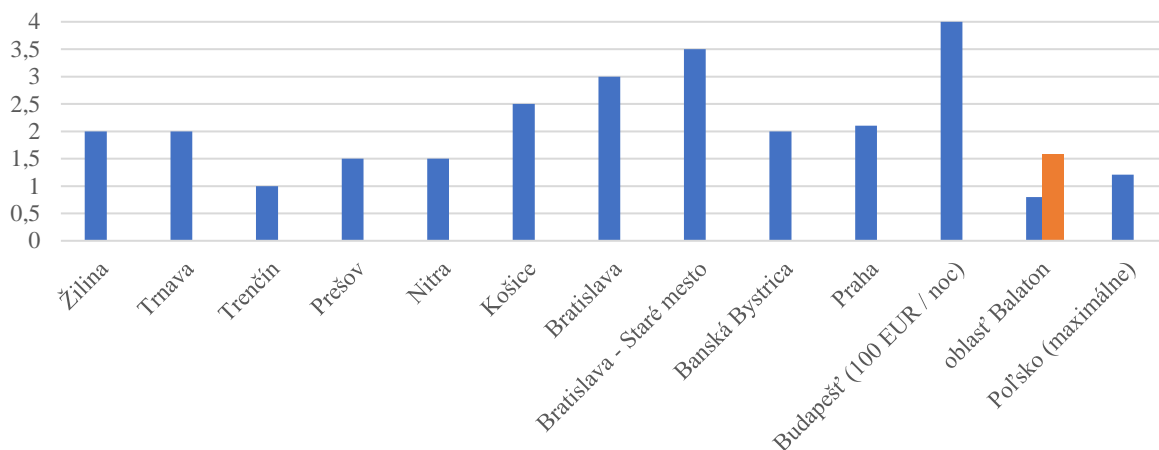
²³ Najviac však 60 prenocovaní daňovníka u jedného platiteľa dane v jednom kalendárnom roku.

jednotlivými mestami a obcami. Od platenia sú v ČR podľa národného legislatívneho rámca oslobodené osoby zdravotne postihnuté, mladšie ako 18 rokov, hospitalizované na území obce, starajúce sa o deti na rekonvalescenčných pobytoch, vykonávajúce sezónne práce a zdržiavajúca sa na území obce z ďalších dôvodov²⁴. V prípade PL sa daň z ubytovania nevyberá pod podmienkou reciprocity - od zamestnancov diplomatických a konzulárnych zastupiteľstiev; od osôb, ktoré sa zdržiavajú v nemocniciach; od nevidiacich osôb a ich sprievodcov; od daňovníkov dane z nehnuteľností z titulu vlastníctva rekreačných domov nachádzajúcich sa v lokalite, kde sa vyberá miestny alebo kúpeľný poplatok; alebo od organizovaných skupín detí a žiakov. Obdobná úprava je platná aj v HU, kde sú od platenia dane z ubytovania oslobodené osoby mladšie ako 18 rokov, osoby v ústavnej alebo sociálnej starostlivosti, študenti stredných škôl alebo vysokých škôl, majitelia rekreačnej nehnuteľnosti alebo ich príbuzní, a osoby, ktoré sa zdržiavajú v zariadení vo vlastníctve cirkvi a vykonávajú náboženskú činnosť.

Porovnanie sadzieb

Pri detailnom pohľade na úrovne sadzieb dane z ubytovania je možno identifikovať výrazné medziregionálne rozdiely. Najvyššia daň z ubytovania na území SR bola v priebehu mája 2023, s účinnosťou od 1. júla 2023, definovaná pre územie bratislavského Starého mesta, a to na úrovni 3,50 EUR za prenocovanie. Zvyšok hlavného mesta SR uplatňuje jednotnú sadzbu 3 EUR za noc. Hlavným nedostatkom takto definovanej dane je skutočnosť, že výraznejšie postihuje lacnejšie ubytovanie, napr. robotnícke ubytovne²⁵, kde nová sadzba dane môže predstavovať aj dodatočný poplatok vo výške desiatok percent. Najnižšiu sadzbu dane z ubytovania má spomedzi krajských miest Slovenska pre rok 2023 určenú mesto Trenčín, na úrovni 1 EUR za prenocovanie. Väčšina krajských miest SR má uvedenú sadzbu na úrovni 1,50 – 2 EUR, čo predstavuje porovnateľnú úroveň s okolitými krajinami. V rovnakom rozpätí sa pohybujú aj sadzby dane z ubytovania v kúpeľných mestách SR.

Graf 19 Sadzba dane z ubytovania

Zdroj: Vlastné prepočty

²⁴ Napr. v školskom zariadení na výkon ústavnej alebo ochrannej výchovy, v zariadení poskytujúcom ubytovanie podľa zákona upravujúceho sociálne služby, v zariadení slúžiacom na pomoc ľuďom v ohrození alebo v núdzi, ktoré prevádzkuje daňovník verejnoprospešných právnických osôb, alebo za účelom vykonávania záchranných alebo likvidačných prác podľa zákona o integrovanom záchrannom systéme.

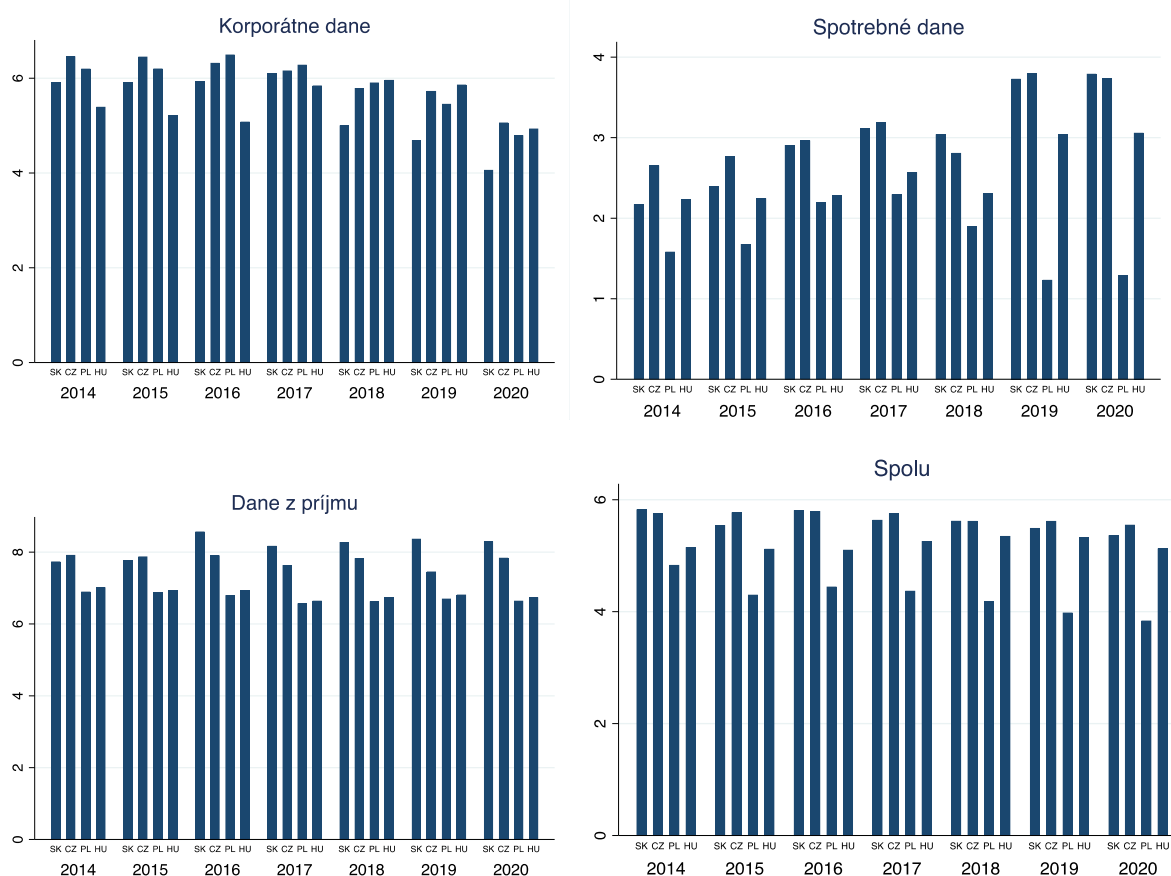
²⁵ S cenou na úrovni okolo 10 EUR za noc.

Maximálna sadzba dane z ubytovania je v PL na úrovni 5,40 PLN (1,20 EUR) za prenocovanie, avšak viaceré poľské mestá upustili od jej vyberania. V ČR je maximálna výška poplatku za pobyt na úrovni 50 CZK (2,10 EUR), ktorá je uplatňovaná napr. v Prahe. V Brne je výška poplatku za pobyt v rozmedzí od 15 – 21 CZK (0,63 – 0,88 EUR) za noc, diferencovaná podľa jednotlivých mestských častí. V HU sú uplatňované dva režimy dane z ubytovania, v prípade hlavného mesta Budapešť sa uplatňuje sadzba dane na úrovni 4 % z ceny prenocovania. V iných mestách prevažuje využitie určenie sadzby poplatku za ubytovanie, ktorá je napr. v turisticky vyhľadávanej oblasti jazera Balaton na úrovni približne 0,80 – 1,60 EUR za prenocovanie v závislosti od obce, alebo ročného obdobia.

2.9 Vyhodnotenie medzinárodnej konkurencieschopnosti

Daňovo-odvodové systémy naprieč krajinami V4 sú pomerne rôznorodé a ich komplexné porovnanie a zoradenie je závislé od sledovaných cieľových kritérií. Jedna z možností, ako zhodnotiť medzinárodnú konkurencieschopnosť, je opierať sa o komplexné indexy. Medzinárodný daňový index konkurencieschopnosti je vypracovaný Tax Foundations a publikovaný na ročnej báze od roku 2014 do 2020²⁶. Skúma daňovú konkurencieschopnosť z hľadiska podnikov, zamestnancov, vlastníctva majetku alebo investícií v krajinách OECD.

Graf 20 Medzinárodný daňový index konkurencieschopnosti

Zdroj: Tax Foundation.²⁷

²⁶ Dostupný na: <https://taxfoundation.org>

²⁷ Dáta sú dostupné na (použité údaje boli stiahnuté 1.6.2023): <https://github.com/TaxFoundation/international-tax-competitiveness-index?search=1>

Na

Graf 20 môžeme sledovať vývoj daňovej konkurencieschopnosti jednotlivých krajín V4. Prezentovaná je najprv konkurencieschopnosť z hľadiska korporátnych daní, spotrebných daní a dane z príjmu. Na záver uvádzame komplexný index daňovej konkurencieschopnosti Tax Foundations zohľadňujúci všetky dôležité atribúty jednotlivých daňových systémov sledovaných krajín V4.

Dynamika vývoja konkurencieschopnosti z pohľadu korporátnych daní vykazovala klesajúci priebeh počas sledovaných rokov 2014 – 2020 pre všetky krajiny V4. SR v rokoch 2014 – 2017 bola na tretom mieste spomedzi sledovaných krajín a od roku 2018 sa prepadla na štvrté, teda posledné miesto. Samotný daňovo-odvodový systém týkajúci sa MSP a podnikateľov v SR je možné charakterizovať ako relatívne komplikovaný, s pomerne vysokými EDS. Taktiež absentuje možnosť paušálnych zdravotných, alebo sociálnych odvodov, čo by výrazne zjednodušilo podnikanie a znížilo ich administratívnu záťaž. Rovnako ako napr. v PL, aj v slovenských podmienkach sa daňovo-odvodový systém pre podniky mení pomerne často a čas na implementáciu zmien je pomerne krátky, čo výrazným spôsobom komplikuje konkurencieschopnosť podnikateľského prostredia v medzinárodnom kontexte. Na mieste je zamyslieť sa nad implementáciou paušálnych platieb vo väčšej miere, posilniť možnosti elektronickej komunikácie s úradmi a zavádzať zmeny pomalšie a s dostatočným časovým predstihom na to, aby sa podnikateľské subjekty mohli novým podmienkam dostatočne prispôbiť.

Najlepšiu konkurencieschopnosť podľa merania Tax Foundations na základe opisu daňových systémov jednotlivých krajín opísaných v tejto kapitole, nie príliš prekvapujúco, vykazuje ČR. Daňové a odvodové zaťaženie podnikateľov je na pomerne nízkej úrovni pri porovnaní s ostatnými krajinami V4. PL vykazuje podobne ako ČR relatívne stabilný vývoj, avšak mierne za ním zaostáva. HU bolo na poslednom mieste až do roku 2017, kedy sa indikátor jeho daňovej konkurencieschopnosti výrazne zvýšil.

Medzinárodná konkurencieschopnosť z hľadiska spotrebných daní²⁸ bola najlepšia v SR a ČR. PL a HU výrazne zaostávali, až v roku 2020 sa HU mierne dotiahlo na SR a ČR. Čo sa týka dane z príjmu, možno sledovať stabilný vývoj. Aj v prípade tejto dane, z medzinárodného hľadiska, vykazujú najlepšie výsledky ČR a SR. PL a HU za nimi pravidelne zaostávajú.

Celková medzinárodná konkurencieschopnosť z hľadiska daňových systémov potom neprekvapujúco vychádza najlepšie pre ČR a SR. HU a PL za nimi zaostávajú, pričom HU iba mierne, ale v prípade PL sa dynamika rastu medzery zvyšovala počas sledovaného obdobia rokov 2014 – 2020.

²⁸ Vychádza z metodiky aplikovanej Tax Foundations pri tvorbe International Tax Competitiveness Index, t. j. uvažujú sa všetky spotrebné dane v danej krajine

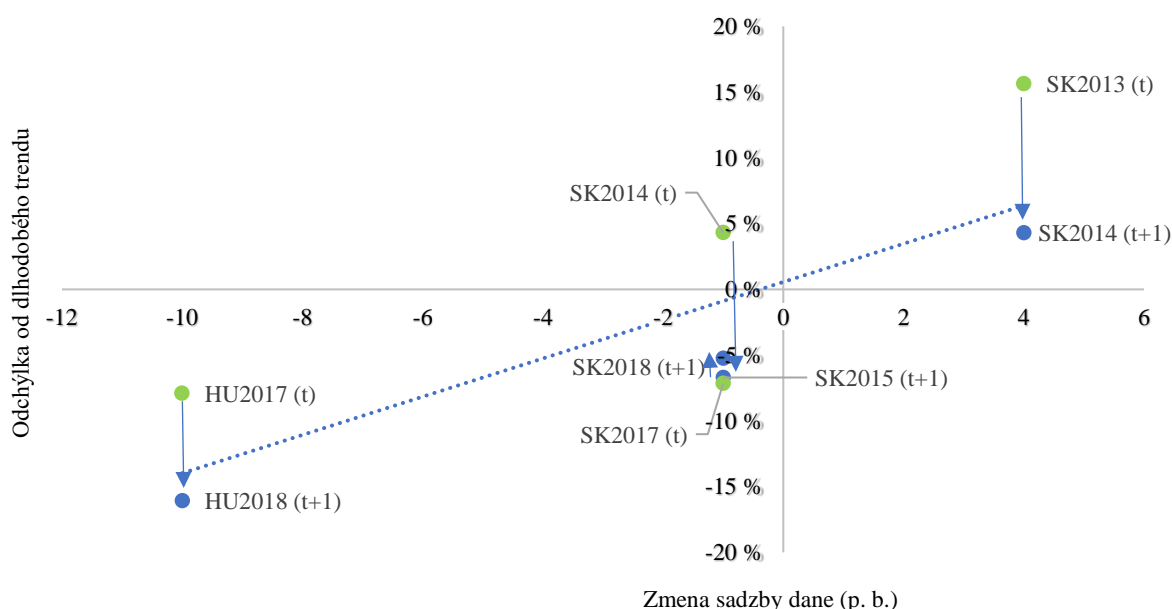
3 Interpretácia vývoja podnikateľského prostredia v reakcii na zmeny v daňovo-odvodových systémoch

V nadväznosti na hlavné míľniky zmien v daňovo-odvodových systémoch krajín V4 identifikované v predchádzajúcich častiach, prezentujeme v tejto časti doplnenú analýzu reakcií ekonomík jednotlivých krajín na tieto zmeny. Hlavný fókus je venovaný vplyvu týchto zmien na podnikateľskú aktivitu (meranú mierou vznikov a zánikov podnikateľských subjektov), vývoj na trhu práce, v podobe tvorby nových pracovných miest a investičnú aktivitu. Analyzovanie týchto vzťahov a reakcie vybraných ukazovateľov predstavujú inšpiráciu pre formulovanie odporúčaní smerujúcich k efektívnejšie fungujúcemu daňovo-odvodovému systému v SR v ďalších častiach.

Dopady zmien v dani z príjmov právnických osôb

Na úvod tejto časti je spracovaná analýza vplyvu zmien v daňových sadzbách DPPO na mieru vznikov a zánikov podnikateľských subjektov v období po roku 2010. Keďže sa v tomto období vyskytli úpravy sadzby DPPO len v prípade HU a SR, sú v analýze podrobené len tieto dve krajiny. V SR došlo k zmene základnej sadzby v tomto období až trikrát: v roku 2013 vzrástla o 4 p. b., v roku 2014 poklesla o 1 p. b. a následne ešte v roku 2017 poklesla o 1 p. b. HU upravovalo sadzbu DPPO len raz, a to v roku 2017 o 10 p. b. smerom nadol. Tieto zmeny sú porovnané s odchýlkou príslušného indikátora od dlhodobého²⁹ trendu, vyjadrené ako podiel na dlhodobom trende, aby bolo možné tieto indikátory vzájomne porovnať. Nakoľko sa dá predpokladať určitá miera perzistentnosti efektov v zmenách daňových sadzieb, je potrebné sa zamerať nielen na daný rok³⁰, ale aj prípadné dozvuky danej zmeny o rok neskôr. Je potrebné však upozorniť na limitácie použitej metodiky, ktorá okrem zmeny sadzby dane abstrahuje od iných spolupôsobiacich faktorov na skúmané procesy.

Graf 21 Vzťah medzi zmenou DPPO a zánikom podnikov, SR a HU

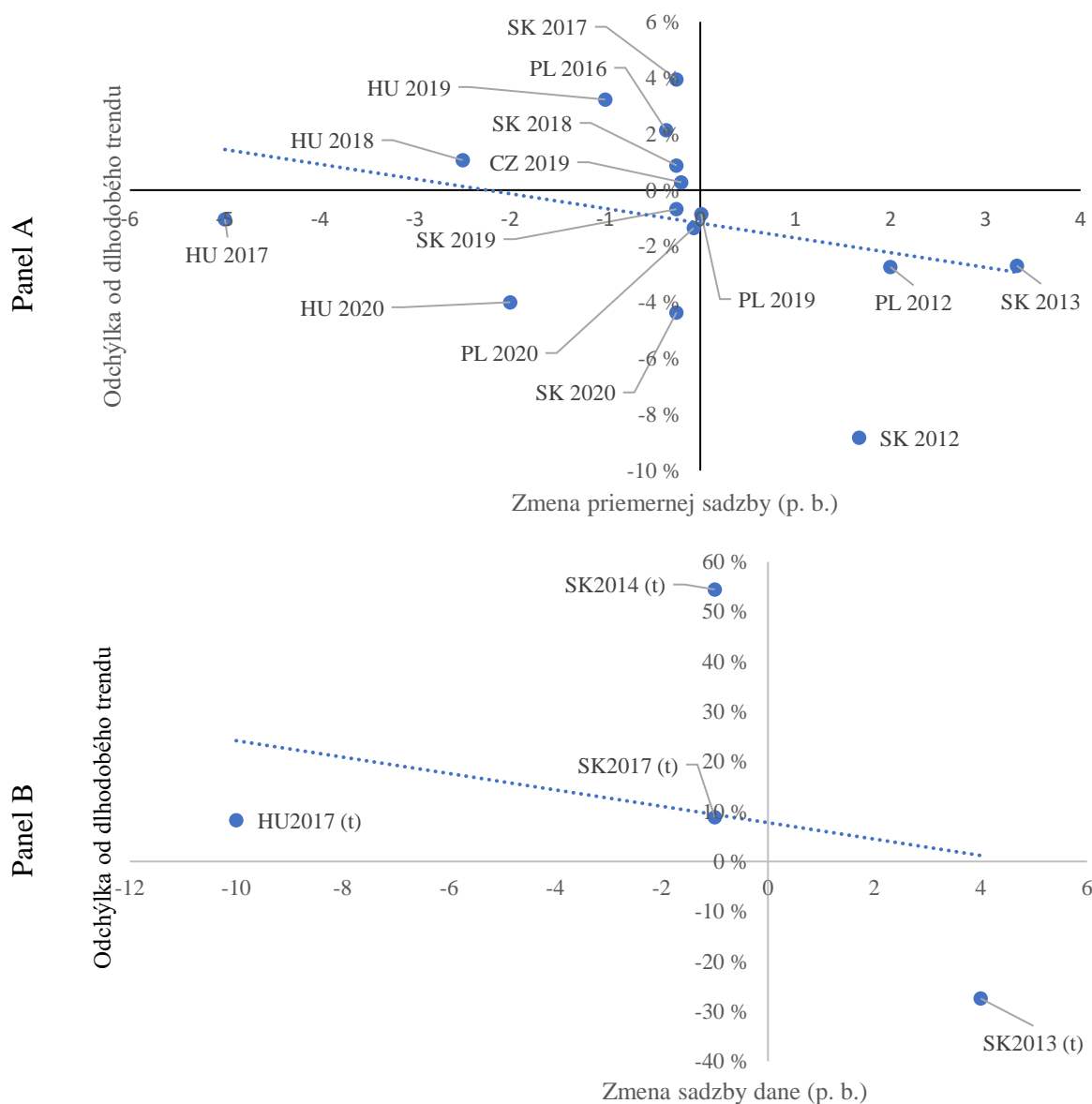
Zdroj: Prepočty autorov

²⁹ V prípade zánikov ide o trend za obdobie rokov 2008 – 2020 a pri vznikoch za obdobie 2004 – 2020.

³⁰ V grafe zvýraznený zelenou farbou.

V prípade HU došlo tak v roku zmeny, ako aj v nasledujúcom roku, k poklesu miery zánikov podnikov o 8 – 16 % oproti dlhodobému trendu. Naopak, zvýšenie sadzby v SR v roku 2013 o 4. p. b. viedlo v roku zmeny k nárastu zánikov podnikov o 15 % oproti dlhodobému trendu a takmer 5 % v roku po zavedení zmeny. V roku 2014 sa zároveň znižovala sadzba, takže v ňom dochádza k čiastočnému prelínaniu sa efektov dvoch protichodných úprav. Rovnaká úprava smerom nadol o 1 p. b. v roku 2017 viedla k redukcii zánikov podnikov o zhruba 5 %, podobná redukcia bola zaznamenaná aj v nasledujúcom roku 2018, ako aj v roku 2015, ktorý nasledoval po prvej redukcii sadzby z 23 % na 22 %. Ako indikuje lineárna kombinácia týchto vzťahov v nasledujúcom grafe, existuje pozitívna závislosť medzi zmenou sadzby a odchýlkou počtu zánikov podnikov od dlhodobého trendu tohto ukazovateľa.

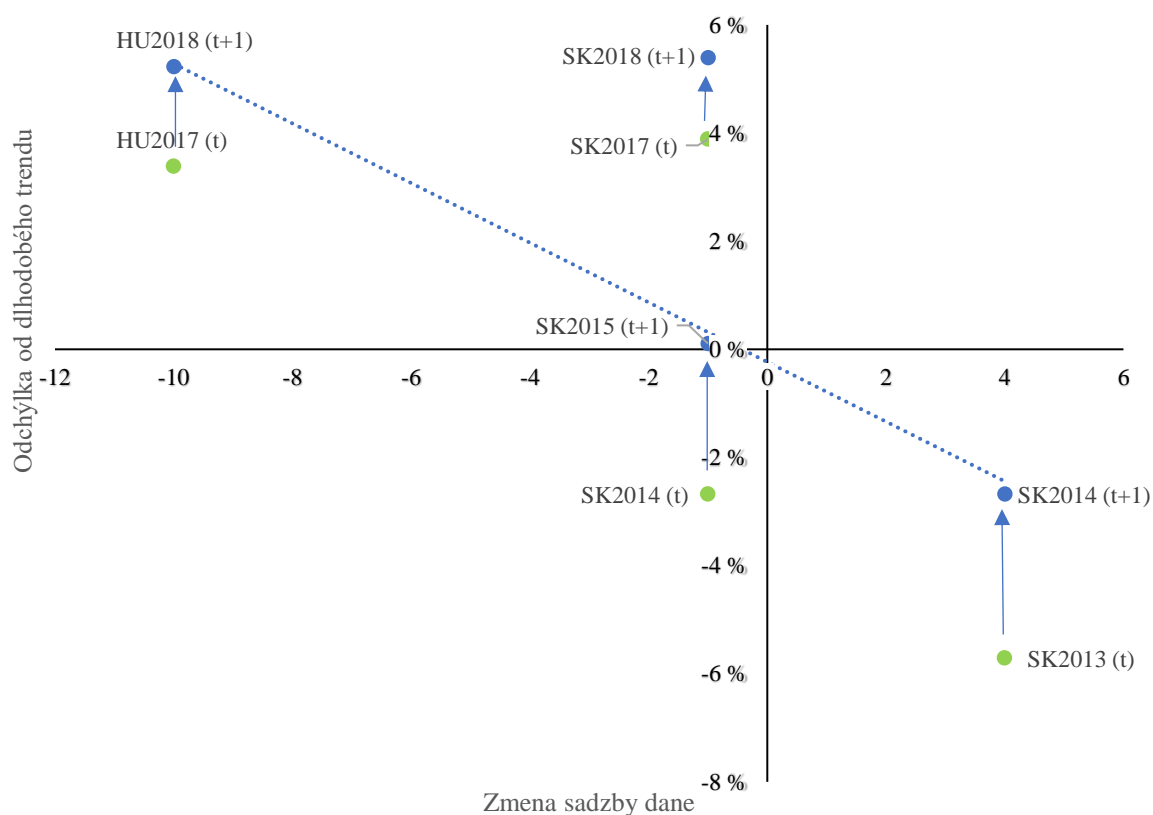
Graf 22 Vzťah medzi zmenou DPPO a vznikom podnikov, SR a HU

Zdroj: Prepočty autorov

Pokiaľ sa realizuje obdobná analýza vplyvu zmien v sadzbách DPPO na proces vzniku podnikateľských subjektov, výsledky sú mierne odlišné. V grafe nižšie sú uvedené dve alternatívy analytického prístupu. Prvý je totožný s prístupom využitým pri analýze dopadov na zániky spoločností a predpokladá obdobne dlhodobejšie trvanie efektu takejto zmeny na proces vznikov (panel A). Avšak, lineárna kombinácia interakcií má prakticky nulový sklon, čo sa dá interpretovať ako nevýznamný vplyv na proces vzniku podnikov v skúmaných krajinách. Pokiaľ je z analýzy eliminovaný vzťah v roku po zavedení úpravy daňovej sadzby, nadobudne lineárna kombinácia týchto interakcií negatívny sklon, čo indikuje, že rast daňových sadzieb utlmuje vznik podnikov a naopak pokles sadzieb DPPO rezultuje do zvýšenej podnikateľskej aktivity. Zaujímavo pôsobí zistenie, že pri diametrálne odlišnom poklese sadzieb v SR a HU, došlo v SR k porovnateľnému, resp. výrazne vyššiemu nadvzniku podnikov oproti dlhodobým trendom.

Graf 23 Vzťah medzi zmenou DPPO a tržbami MSP, SR a HU

Zdroj: Prepočty autorov

Ako tretí je analyzovaný vzťah zmeny sadzby DPPO a tržieb podnikov do 250 zamestnancov. Obdobne aj v prípade analýzy tohto vzťahu bolo predpokladané dlhodobejšie trvanie efektu zmeny v sadzbe dane³¹. V HU sa pokles základnej sadzby v roku 2017 o 10 p. b. prejavil rastom tržieb MSP v roku zmeny o viac ako 3 % oproti dlhodobému³² trendu, resp. viac ako 5 % v nasledujúcom roku. V prípade rastu sadzby o 4 p. b. v roku 2013 v SR došlo k poklesu tržieb MSP o takmer 6 % oproti dlhodobému trendu a v nasledujúcom roku 2014

³¹ Pre grafické znázornenie rastu tržieb nad dlhodobý priemer v roku zmeny je použitá zelená farba a rast v ďalšom roku je vyobrazený modrou.

³² Vypočítaný za obdobie rokov 2010 – 2020.

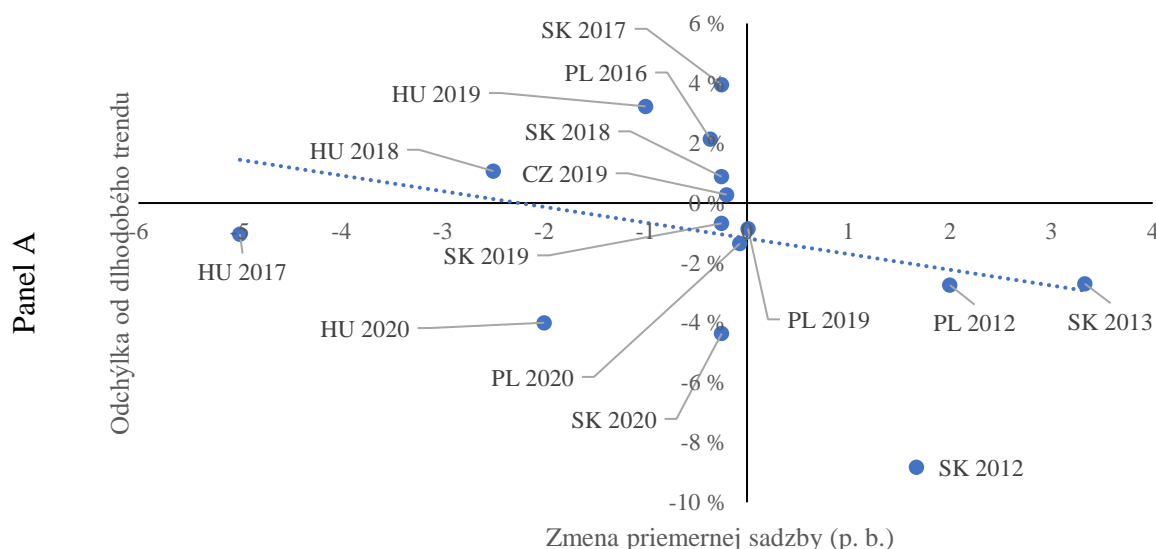
i napriek poklesu daňovej sadzby o 1 p. b. poklesli tržby o viac ako 2 % v porovnaní s trendom. Ani v roku 2015 nedošlo k rastu tržieb nad dlhodobý trend. Pozitívnejšie dopadla úprava daňovej sadzby v roku 2017, ktorá priniesla (spolu s ďalšími faktormi ovplyvňujúcimi výkonnosť podnikov) podobné „nadtržby“, ako výraznejšia úprava sadzieb v HU.

Dopady zmien v odvodovom zaťažení

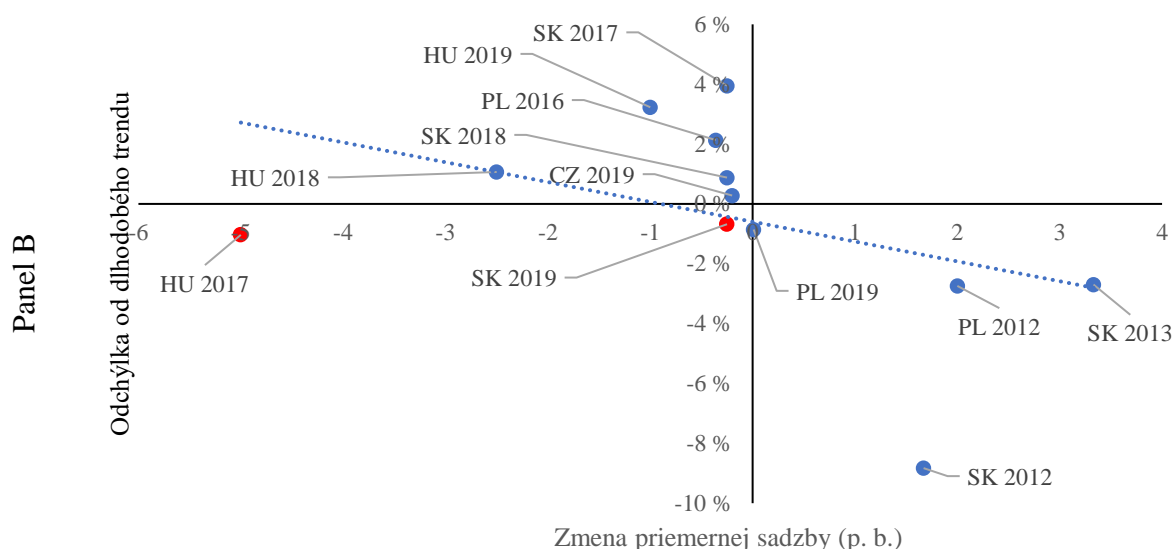
Za obdobie poslednej dekády došlo v porovnaní s počtom úprav sadzby DPPO k výrazne vyššiemu počtu úprav, a to vo všetkých krajinách V4. Toto umožnilo realizáciu podstatne robustnejšej analýzy s využitím rovnakej metodiky. Iniciálne je analyzovaný vzťah medziročnej zmeny v sadzbe odvodov platených zamestnávateľom a odchýlky medziročnej zmeny v tvorbe pracovných miest od dlhodobého trendu³³. Vzhľadom na dostupnosť údajov v delení podľa veľkostnej kategórie podnikov podľa počtu zamestnancov je táto analýza realizovaná samostatne pre MSP a VP. Uvedené delenie podľa veľkostnej kategórie podnikov je spracované pre identifikovanie možných rozdielnych efektov a odhalenie prípadného zamerania tvorcov politik na túto kategóriu podnikov pri presadzovaní zmien v nastavení odvodového zaťaženia práce v jednotlivých krajinách regiónu V4.

V prípade vzťahu tvorby pracovných miest a zmeny sadzby odvodov zamestnávateľa bol identifikovaný ich mierne negatívny vzťah. Inými slovami rast sadzby odvodov zamestnávateľa tlmí ochotu podnikov tvoriť nové pracovné miesta. Na grafe vyššie sú zobrazené vzťahy pre dve alternatívy: panel A obsahuje všetky obdobia, za ktoré boli v čase tvorby analýzy dostupné údaje a panel B neobsahuje vývoj roku 2020, ktorý bol poznačený pandemiou ochorenia COVID-19. Za poslednú dekádu po odstránení vplyvu roku 2020 všetky zvýšenia sadzieb viedli k poklesu tvorby pracovných miest MSP. A len v prípade SR v roku 2019 a HU v roku 2017 viedol pokles sadzby odvodov k zápornej odchýlke od dlhodobého trendu tvorby pracovných miest.

Graf 24 Vzťah medzi zmenou sadzby odvodov zamestnávateľa a tvorbou pracovných miest, MSP

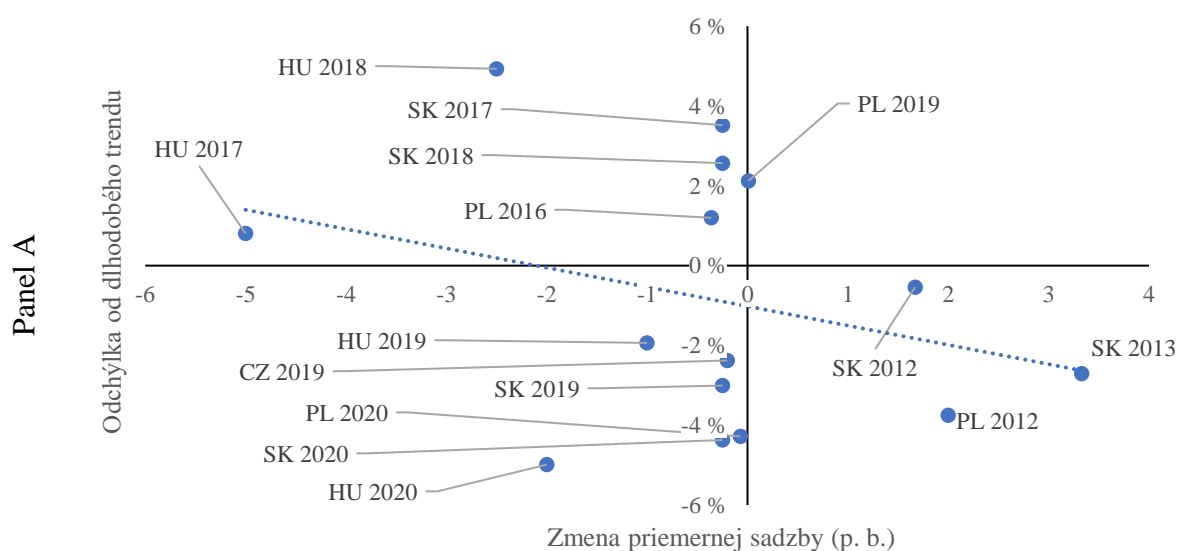
³³ Odhadnutý za obdobie rokov 2010 – 2020.

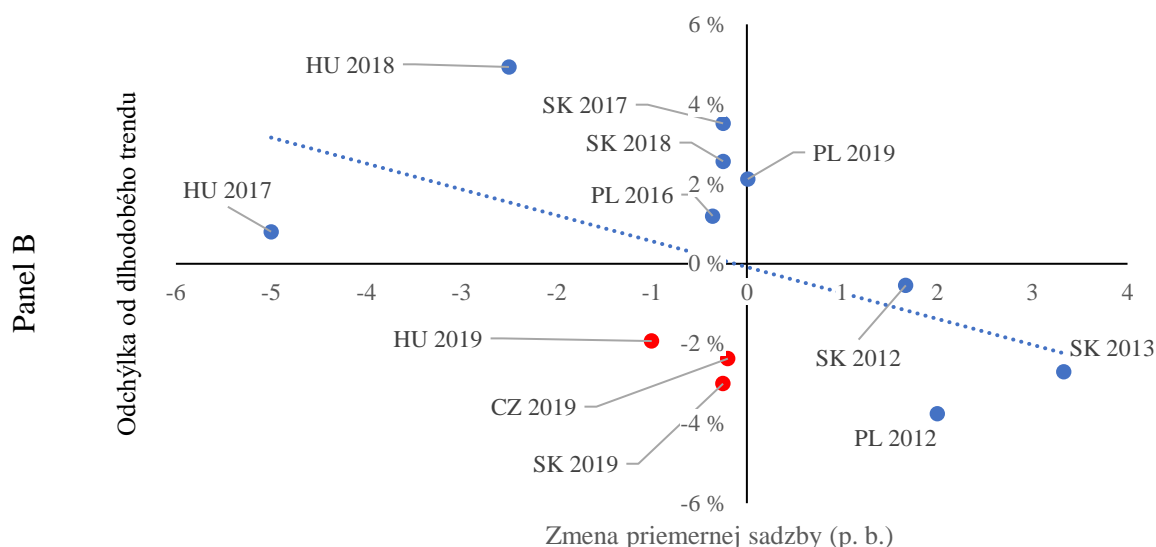

Zdroj: Prepočty autorov

Obdobné výsledky ako v prípade MSP priniesla analýza vplyvu zmeny sadzby odvodov zamestnávateľa na tvorbu pracovných miest vo VP. Sklon je aj v tomto prípade negatívny a mierne väčší v prípade, keď je eliminovaný vplyv pandemického roku 2020. Avšak v prípade VP došlo k spomaleniu tvorby pracovných miest pod dlhodobý trend už v roku 2019, ako je vidieť v paneli B grafu vyššie (údaje zvýraznené červenou farbou). Naopak, v porovnaní s MSP boli VP v HU v roku 2017 schopné využiť zníženie sadzby odvodov platených zamestnávateľom a tvorbu pracovných miest v porovnaní s dlhodobým trendom mierne zvýšili. Uvedené zistenia poukazujú na vyššiu citlivosť VP a ich ochotu tvoriť nové pracovné miesta v závislosti od zmien sadziieb odvodov platených zamestnávateľom.

Graf 25 Vzťah medzi zmenou sadzby odvodov zamestnávateľa a tvorbou pracovných miest, VP

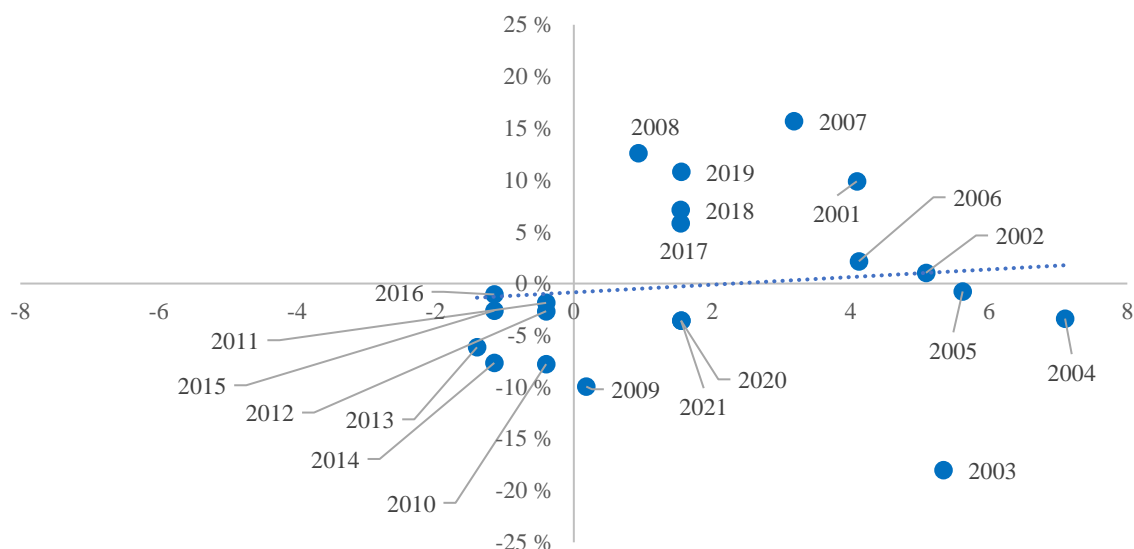

Zdroj: Prepočty autorov

Investičná aktivita a úroveň zdanenia

V poslednej časti tejto kapitoly je analýze podrobený vzťah medzi investíciami podnikov a úrovne sadzby DPPO. Aj v tejto časti je aplikovaná metodika využitá v predchádzajúcich častiach tejto kapitoly, avšak ako referenčná hodnota nie je využitá zmena v daňovej sadzbe. V realizovanej analýze sa pozeráme na vzťah odchýlky objemu investícií podnikov od ich dlhodobého trendu a odchýlky úrovne DPPO v danej krajine od priemeru krajín V4 v príslušnom roku. Pre realizovanú analýzu sú využité údaje za obdobie rokov 2000 – 2021.

Graf 26 Vzťah investičnej aktivity podnikov a úrovne DPPO, ČR

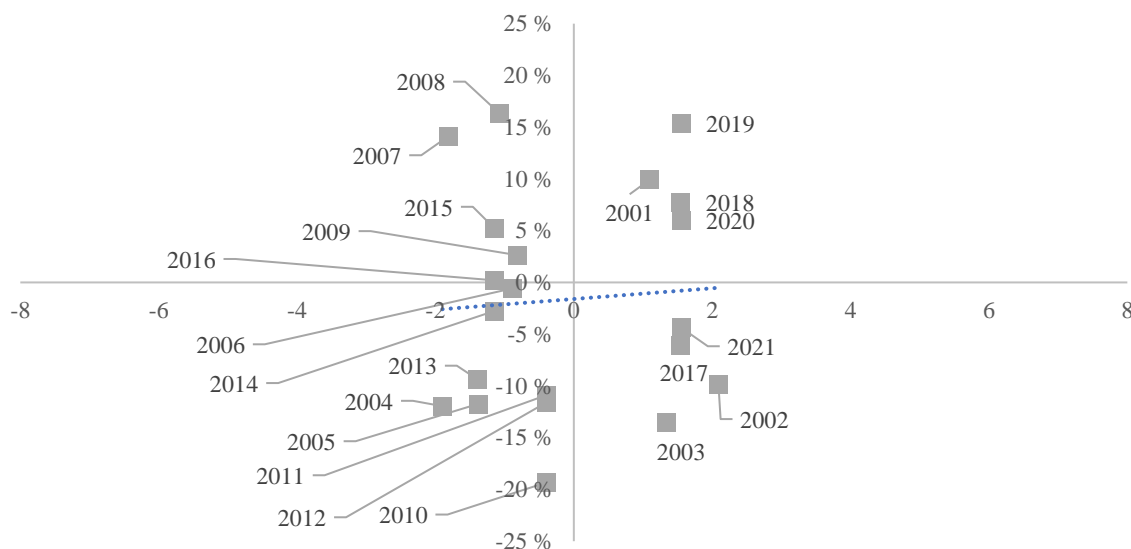

Zdroj: Prepočty autorov

Podľa sklonu trendových spojnic pre jednotlivé krajiny je možné identifikovať rôzne reakcie podnikov na rozdiely v úrovni zdanenia medzi krajinami regiónu V4. V prípade ČR a PL je vidieť veľmi slabý kladný sklon ich trendových spojnic. To naznačuje existenciu veľmi slabého vzťahu medzi úrovňou korporátneho zdanenia a investičnou aktivitou. PL sa vyznačuje veľmi malou variabilitou na obe strany od priemeru krajín V4 (maximálne ± 2 p. b.) za obdobie rokov 2000 – 2021. Naproti tomu mala ČR, aj v prípade rokov s výrazne nadpriemernou

úrovňou sadzby DPPO, investičnú aktivitu nad jej dlhodobým trendom. Tieto výsledky indikujú, že v prípade týchto krajín to boli iné fundamenty, ktoré motivovali miestne podniky k realizácii investičných aktivít v skúmanom období. V prípade ČR bola sadzba DPPO nižšia ako priemer V4 práve v období po veľkej hospodárskej kríze (2010 – 2016) a investičná aktivita bola v uvedenom období pod jej dlhodobým trendom. Poľská sadzba DPPO bola pod priemerom úrovne V4 v období rokov 2004 – 2016. V spomenutom období bola investičná aktivita poľských podnikov až 8 rokov pod jej dlhodobou úrovňou. Tento vývoj sa prejavil v mierne kladnom vzťahu úrovne DPPO a investičnej aktivity.

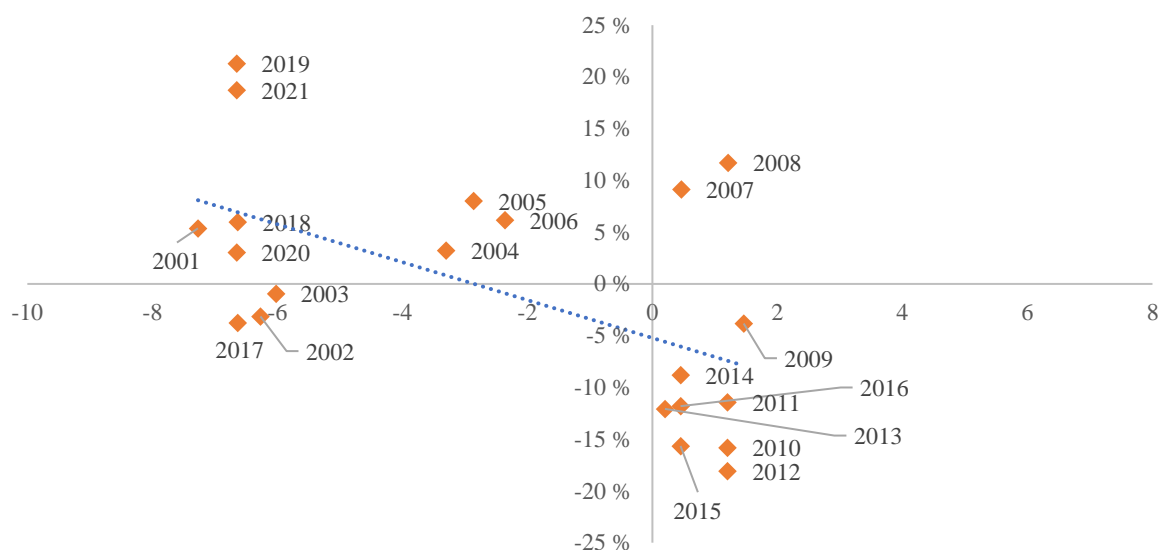
Graf 27 Vzťah investičnej aktivity podnikov a úrovne DPPO, PL

Zdroj: Prepočty autorov

Najvýraznejší sklon trendovej spojnice vzťahu investičnej aktivity a úrovne zdanenia právnických osôb v prípade HU poukazuje na fakt, že podnikatelia v krajine boli pri realizácii investícií výrazne najcitlivejší na výšku sadzby DPPO. V rokoch, keď bola úroveň sadzby dane pod priemerom V4, prevažovali roky s nadpriemernou úrovňou investičnej aktivity. A naopak, keď v HU stúpala úroveň tejto dane nad priemer V4, dochádzalo častejšie k útlmu investičnej aktivity. Inými slovami, maďarská daňová politika bola pri znižovaní sadzieb korporátnych daní pod úroveň priemeru V4 nadpriemerne efektívna v motivovaní k realizácii investícií podnikov. Ako vidieť z grafického zobrazenia po roku 2017, v ktorom došlo k výraznému zníženiu sadzby DPPO, je investičná aktivita nad jej dlhodobou úrovňou vo všetkých nasledujúcich rokoch (vrátane rokov poznačených pandemiou ochorenia COVID-19).

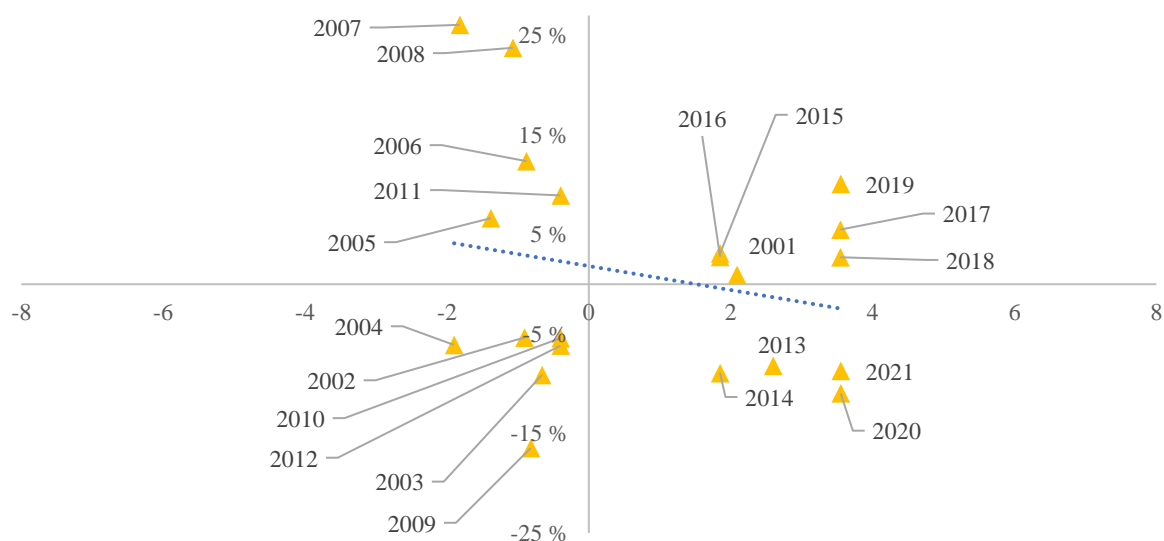
Graf 28 Vzťah investičnej aktivity podnikov a úrovne DPPO, HU

Zdroj: Prepočty autorov

Aj v prípade SR je vidieť mierne negatívny sklon trendovej spojnice, avšak výrazne menší, ako tomu bolo v prípade HU. Podobne, ako v prípade PL a ČR, aj v SR vysvetľuje úroveň zdanenia len veľmi malú časť odchýlky investičnej aktivity od jej dlhodobého trendu. Úroveň zdanenia v SR sa dá v sledovanom období charakterizovať ako, buď mierne pod priemerom V4, alebo výraznejšie nad priemerom. Ani v prípade SR výsledky neindikujú, že by daňová politika v oblasti DPPO bola schopná efektívne motivovať podniky k rastu ich investičnej aktivity.

Graf 29 Vzťah investičnej aktivity podnikov a úrovne DPPO, SR

Zdroj: Prepočty autorov

4 Výsledky kvalitatívneho prieskumu daňovo-odvodového zaťaženia vybraných typov podnikov

Pre obohatenie obsahovej štruktúry štúdie boli oslovení zástupcovia združení zamestnávateľov a malí podnikatelia krajín V4 s ponukou na realizovanie štruktúrovaného rozhovoru, ktoré boli doplnené dotazníkovým zisťovaním distribuovaným medzi podnikmi v SR. V tejto časti sú spracované výsledky týchto rozhovorov a realizovaného dotazníkového prieskumu. Ich hlavným cieľom bolo doplnenie výsledkov prevažne kvantitatívnych analýz prezentovaných v predchádzajúcich častiach založených predovšetkým na štatistických dátach, legislatívnych dokumentoch a výstupoch odborníkov, expertov a medzinárodných organizácií, o pohľad zdola. Realizácia kvalitatívnej analýzy prináša komplexnejšie posúdenie súčasného nastavenia daňovo-odvodového systému na SK. Výsledky tohto prieskumu slúžia ako základný rámec pre definovanie odporúčaní na úpravu systému daní a odvodov v záverečných častiach štúdie. Detailný opis dotazníka a štruktúrovaných rozhovorov je uvedený v prílohe.

Hlavné okruhy realizovaných kvalitatívnych prístupov sa zamerali na odhalenie dopadov nedávnych turbulencií ako: COVID-19, vojna na Ukrajine a výrazná inflácia. Zhodnotenie súčasného stavu daňovo-odvodového zaťaženia, nákladov spojených s plnením daňovo-odvodových povinností a identifikáciu návrhov úprav daňovo-odvodového systému. Nižšie prezentované zistenia vychádzajú z vstupných informácií založených na výsledkoch ôsmich štruktúrovaných rozhovorov (zo SR (4³⁴), ČR (2³⁵), HU (1³⁶) a PL (1³⁷)) a pätnásť vyplnených dotazníkov zo strany slovenských podnikov³⁸. V nadväznosti na zistenia kvalitatívneho prieskumu daňového zaťaženia je táto časť doplnená prípadovú štúdiu zdaňovania MSP v krajinách V4 a jeho vplyv na medzinárodnú konkurencieschopnosť v rámci regiónu.

Aktuálny stav

Nedávny vývoj v oblasti daní a odvodov popisujú zástupcovia tak slovenských a českých, ako aj poľských podnikateľov, ako výrazne narastajúci rozsah povinností a ich komplexnosť je pre bežných malých a stredných podnikateľov vysoko zaťažujúca. Rovnako maďarský malý podnikateľ popísal vplyv nedávnych legislatívnych úprav na jeho podnikanie ako negatívny. Tieto zistenia podporujú aj výsledky prieskumov realizovaných SBA v oblasti prekážok v podnikaní, v ktorého edícii pre rok 2021 až 91,7 % uviedla ako hlavnú prekážku nestabilitu a nejednoznačnosť zákonov (SBA, 2022). V prípade slovenských, českých a aj poľských podnikateľov sa ako výrazne problematické z hľadiska konkurencieschopnosti, podľa výsledkov štruktúrovaných rozhovorov, javí úroveň daňovo-odvodového zaťaženia práce. Vo všeobecnosti sa dá povedať, že by bolo užitočné, ak by sa štát snažil podporovať zamestnávanie v MSP prostredníctvom sprehľadnenia legislatívy a zjednodušenia procesu administrácie

³⁴ Zväz podnikateľov Slovenska; ProSalix, s.r.o.; dva subjekty si želali zostať v anonymite.

³⁵ Asociace malých a středních podniků a živnostníků České republiky (AMSP ČR) a Axis, a.s.

³⁶ Respondent si želal ostať v anonymite.

³⁷ Zástupcovia poľskej asociácie Lewiatan sa rozhodli odpovedať na jednotlivé okruhy otázok písomne.

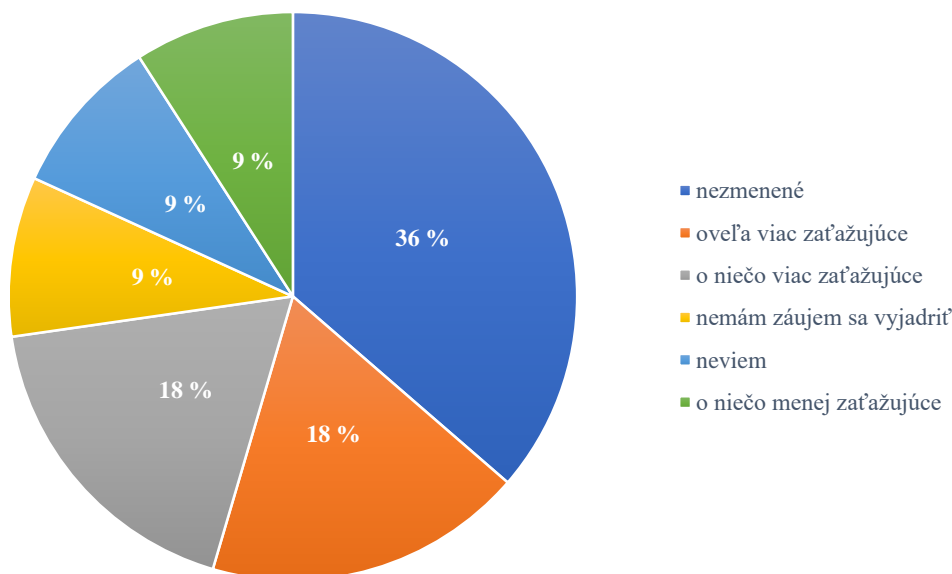
³⁸ O distribúciu online dotazníkového prieskumu medzi podniky bolo oslovených 59 sektorových zväzov zamestnávateľov (v dvoch vlnách – 29. 5. 2023 a 5. 6. 2023) a následne bola oslovená náhodne vygenerovaná vzorka 439 podnikov (13. 6. 2023).

personálnej agendy zamestnancov. MSP v ČR, by rovnako uvítali pokiaľ by náklady spojené so zamestnávaním boli porovnateľné s úrovňou nákladov na služby živnostníkov, čo by podporilo ich konkurencieschopnosť.

Obdobne sa zástupcovia zamestnávateľov zhodli, že časté zmeny a nejednoznačné zákony v oblasti daní predstavujú významné prekážky rozvoja podnikania a ich dodržiavanie každoročne navyšuje výdavky na odbornú pomoc v tejto oblasti. V PL došlo za ostatných niekoľko rokov k výraznému skomplikovaniu aj z dôvodu prechodu na inú formu výpočtu odvodov na zdravotné poistenie, ktorá sa po novom odvíja od veľkosti zdaniteľných príjmov. Taktiež bola zavedená solidárna platba za príjmy nad 1 mil. PLN (približne 223 713,65 EUR³⁹) ročne v sume 4 %. Súčasne boli odvody na zdravotné poistenie vylúčené ako daňovo odpočítateľná položka. V neposlednom rade došlo k nárastu príspevku zamestnávateľa o viac ako 100 % v absolútnom vyjadrení, v porovnaní so stavom pred desiatimi rokmi.

Zástupcovia podnikateľov sa zároveň zhodli, že sa každoročne zvyšuje počet administratívnych a oznamovacích povinností, a to najmä v oblasti údajov poskytovaných daňovým úradom, zúčtovania a priznávania zdravotných a sociálnych odvodov. V SR a PL sa očakáva zavedenie systému elektronickej fakturácie, avšak podnikatelia si nie sú istí jej prínosmi, v porovnaní s nákladmi potrebnými na ich zavedenie. Tieto názory potvrdili aj odpovede respondentov realizovaného výskumu, podľa ktorých sa po roku 2019 administratívna záťaž spojená s dodržiavaním daňových predpisov zvýšila (45 % respondentov). Podľa vyjadrení slovenských podnikateľov, nedošlo z ich hľadiska v ostatných piatich rokoch k výraznejšiemu zlepšeniu v oblasti daní a odvodov. Viacerí by uvítali zníženie sadzieb, ako jednu z množných foriem podpory ich ďalšieho rozvoja a rastu.

Graf 30 Vnímanie vývoja náročnosti dodržiavania daňových predpisov⁴⁰

Zdroj: Dotazníkový prieskum

³⁹ Prepočítané kurzom 4,47 PLN / EUR zo dňa 16.06.2023.

⁴⁰ Vývoj po roku 2019, otázka číslo 13 dotazníka.

Zástupcovia zamestnávateľov taktiež vyjadrili nespokojnosť s frekvenciou zmien v daňových zákonoch a nedostatočným priestorom na prispôbenie sa zmenám. V prípade SR by podnikatelia ocenili dodržiavanie platnej legislatívnej úpravy ohľadom platnosti zmien v daniach a odvodoch k 1. januáru. Zistenia ZPS v oblasti dodržiavania tejto právnej úpravy poukázali na jej porušenie minimálne v 19 prípadoch v roku 2021⁴¹ a 23 prípadoch v roku 2022⁴². Tieto analýzy realizované ZPS tiež odhalili, že v prípade niektorých zmien v legislatíve mali podnikatelia na ich reflektovanie a prispôbenie sa novým pravidlám čas, ktorý sa počítal len v jednotkách dní. Rovnako v prípade PL zástupcovia podnikateľov indikovali, že prijaté nariadenia zvyčajne nadobúdajú účinnosť po veľmi krátkej vakačnej lehote, čo spôsobuje mnohé výkladové problémy, ktoré sa následne riešia na úrovni správnych súdov. Tento spôsob vysvetľovania významu ustanovení zákonov však v mnohých prípadoch trvá aj niekoľko rokov.

Daňové pravidlá sú pre každý podnikateľský subjekt v ČR rovnaké. MSP musia viesť podvojnú účtovníctvo a od určitej veľkosti majú povinnosť auditu. V prípade živnostníkov sa umožňujú paušálne platby a vďaka tomu aj zjednodušenie celého účtovníctva. V HU mali podnikatelia považujú za krok späť obmedzenie rozsahu oprávnenosti na uplatňovanie schémy KATA⁴³, len pre poskytovateľov služieb a tovarov konečným spotrebiteľom (domácnostiam). Čo sa týka digitalizácie, tak vo všeobecnosti sa dá povedať, že zo všetkých administratívnych úkonov je najlepšie rozvinutá práve v účtovníctve. Na druhej strane, nie je ju možné považovať v praxi ešte ako veľmi efektívnu. Archivácia účtovných dokladov je nastavená na 10 rokov a realizujú sa fyzické kontroly dokumentov. Bolo by veľmi užitočné, keby finančné úrady uznávali daňové dokumenty v elektronickej podobe. Podobne sa vyjadrili aj slovenskí malí podnikatelia, ktorí vnímajú pozitívne možnosť digitalizácie vedenia účtovníctva, ale zároveň považujú archiváciu aj fyzických kópií za dvojitú záťaž.

Hlavné problémy

Komplexnosť daňových zákonov predstavuje pre malých a stredných podnikateľov jednu z hlavných problémových oblastí. Čo potvrdili zástupcovia podnikov vo všetkých štyroch krajinách, v ktorých bol realizovaný kvalitatívny prieskum. V ČR je pomerne bežné, že firmy musia využívať služby daňových poradcov, aby zvládli administratívu týkajúcu sa daňových povinností správne. Rovnako je tomu v prípade SR, kde rastie rozsah a previazanosť platnej legislatívy. A to i napriek realizácii tzv. „Kilečiek“ na MH SR. Českí podnikatelia indikovali, že v prípade realizácie medzinárodných dodávok sa náročnosť plnenia daňových povinností pre rozdielnosť národných legislatív ešte znásobuje. Náklady s ich plnením pritom znižujú konkurencieschopnosť MSP.

Okrem toho je veľkou nepríjemnosťou nestabilita daňových zákonov a ich neustále zmeny. V PL si podnikatelia nepamätajú „rok bez desiatok noviel, alebo desiatok zmien daňových predpisov“. Obdobne podnikatelia v SR odhadli, že legislatíva v oblasti daní sa mení každé približne 2 – 3 týždne. Aj v ČR je pomerne časté, že sa pravidlá niekoľkokrát ročne menia a vytvára to tlak a dodatočné náklady pre MSP a živnostníkov na ich správnu interpretáciu a plnenie. Takáto frekvencia zmien sa pochopiteľne prejavuje v potrebe neustáleho monitorovania zmien, čo sa odráža vo vysokých nákladoch na prispôbenie sa daňovníkov novým predpisom/riešeniam. Táto situácia sa premieta do neustálej neistoty a hrozby pokút,

⁴¹ <https://www.zps.sk/novinky/2022/infografika-zmeny-v-danovo-odvodovych-zakonch-len-raz-rocne>

⁴² <https://www.zps.sk/novinky/2023/infografika-danovo-odvodove-zmeny-k-1-januaru>

⁴³ Schéma umožňuje plnenie daňových a odvodových povinností prostredníctvom paušálnej mesačnej platby (50 000 HUF – zhruba 133 EUR) na príjem do 18 mil. HUF (približne 48 000 EUR).

pokiaľ ide o správne uplatňovanie predpisov. V SR podľa SBA (2022), pokiaľ sa podnikateľ rozhodne zamestnať prvého zamestnanca, jeho administratívna záťaž v podobe dodatočnej legislatívy, ktorú by mal ovládať a dodržiavať, sa zvýši o približne 1 500 strán. Českí zamestnávateľia vnímajú zaťaženie ceny práce, ako jednu z najvyšších v európskych krajinách. So zamestnávaním je spojená aj vysoká administratívna záťaž, na čom sa zhodli všetci predstavitelia zamestnávateľských asociácií, ktorí sa zúčastnili prieskumu. Taktiež je v súčasnosti nedostatok pracovnej sily a aj to zvyšuje náklady na zamestnávanie. Zároveň títo podnikatelia žiadajú znižovanie administratívnej záťaže (napr. v podobe povinnosti zverejňovať pracovné ponuky) a zjednodušenie zamestnávania cudzincov. Obdobné problémy v oblasti zamestnávania pociťujú aj malí podnikatelia na SK. V neposlednom rade sa podnikatelia stretávajú s problémami spojenými s nejasným legislatívnym vymedzením možnosti „zamestnávania“ živnostníkov.

Všetky tieto aspekty v podobe komplexity a nestability daňového systému si od podnikateľov vyžadujú, aby z roka na rok vynakladali čoraz vyššie náklady a úsilie spojené s aktualizáciou účtovných a daňových systémov a využívaním odbornej podpory zo strany daňových poradcov, účtovníkov a IT špecialistov. Potreba existencie niektorých ustanovení a zákonov je však otázná, nakoľko vynucovanie dodržiavania a kontrola zo strany štátnych orgánov je v mnohých prípadoch len veľmi kozmetická. Rovnaké závery naznačujú aj zistenia z realizovaných rozhovorov a prieskumu, v ktorých viacerí respondenti akcentovali potrebu nižšej frekvencie a dostatočného časového priestoru na oboznámenie sa s nimi. Poľský respondent k tejto problematike vyslovil želanie, ktoré sa opakovalo aj v prípade iných krajín: „menej zmien v daňových zákonoch a predĺženie obdobia potrebného na zavedenie zmien do platnosti“.

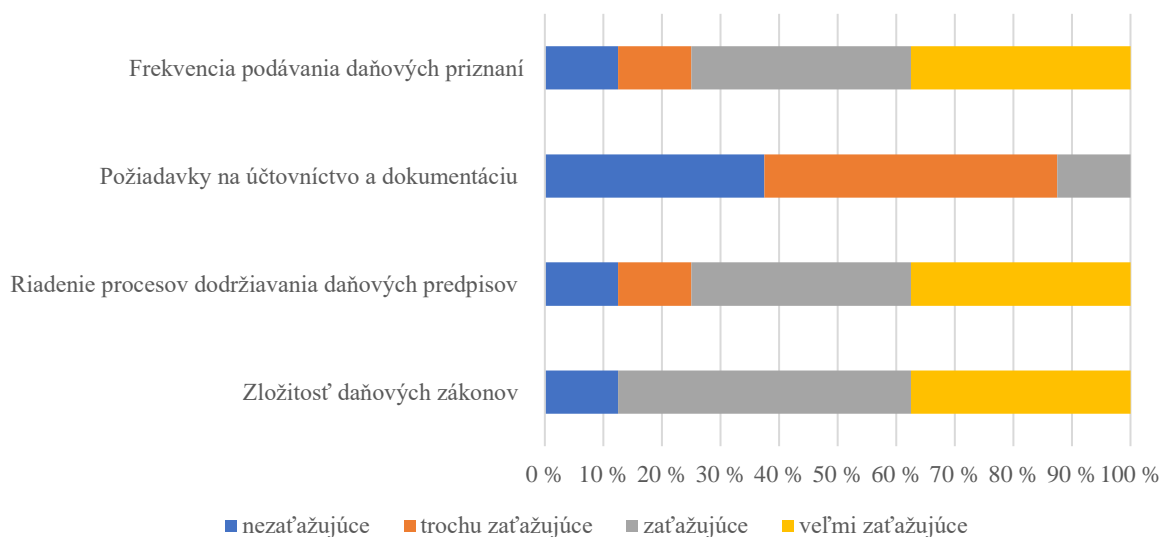
Z hľadiska náležitostí spojených s vedením účtovnej agendy podnikatelia nevnímajú túto oblasť ako pálčivo problematickú. V SR existujú zjednodušené režimy pre malé a mikropodnikateľské jednotky, avšak z dôvodu fixných hraníc pre ich uplatňovanie dochádza k znižovaniu rozsahu, v akom je možné ich využívať. Za vhodné by bolo možno považovať určitú formu indexácie týchto hraníc, napr. podľa miery inflácie. Tieto sa však netýkajú len zjednodušených režimov, ale aj hranice na odpisovanie, na uplatňovanie paušálnych výdavkov, platenie preddavkov, čo v mnohých prípadoch má vplyv na medzinárodnú konkurencieschopnosť. V PL je pre malé podniky aplikovaná napr. znížená sadzba DPPO na úrovni 9 % a SZČO môžu využívať možnosť platenia paušálnej dane z príjmu. V ČR sa, v rámci konsolidačného balíčka, predpokladá zrušenie niektorých daňových výnimiek. Je to však skôr za účelom navýšenia príjmov verejného rozpočtu. V nedávnej minulosti sa zaviedol režim daňového paušálu pre živnostníkov. Zavedené sú tri pásma podľa príjmov (ročne 1 000 000 CZK, 1 500 000 CZK a 2 000 000 CZK – 43 034,50 EUR, 63 051,70 EUR a 84 068,90 EUR). Živnostník na mesačnej báze platí paušál a nemusí podávať daňové priznanie a komunikovať s finančným úradom. Najviac živnostníkov je v najnižšom pásme. Slovenskí živnostníci poukázali na diskriminačné nastavenie hranice pre platenie a neplatenie odvodov, po prekročení ktorej dochádza k skokovitému nárastu nákladov v podobe platenia minimálnych odvodov. Inými slovami, pri prekročení určitej úrovne tržieb/príjmov, dochádza k rapidnému poklesu čistého príjmu. Živnostníci naznačili, že nadviazanie na úroveň príjmov nie je vhodné, nakoľko nereflektuje na výdavky spojené s dosahovaním týchto príjmov a môže negatívne ovplyvniť ich cash-flow, alebo konkurencieschopnosť, keďže zvýšené náklady sú následne nútení pretaviť do nárastu cien ich produktov a služieb.

Pozitívne podnikatelia vnímajú snahu Finančnej správy SR o postupný prechod na formu upozornení a proklientského prístupu, keď podnikom vychádzajú v ústrety a nesnažia sa ako primárny nástroj využívať pokuty a penále. Niektoré snahy však nevyznievajú optimálne a namiesto komplexnej informácie, Finančná správa SR zasiela len čiastkové údaje

(napr. v oblasti platenia preddavkov), a tak efekt možného pozitívneho vnímania zo strany podnikateľov, nie je vždy dosiahnutý. V ČR sa podávajú hlásenia finančnému úradu spolu s výkazom DPH. Finančná správa používa tieto výkazy ako kontrolu, a preto sa zrušiť nedajú. Bolo by však užitočné znížiť sankcie za mierne omeškanie podaného výkazu. Obdobné problémy v spomenutej oblasti indikovali aj slovenskí podnikatelia, pričom zároveň poukázali na nerovnaký prístup k dodávateľom a odberateľom. Zatiaľ čo odberateľ si môže uplatniť odpočet DPH aj bez úhrady za dodaný tovar a služby, dodávateľ je nútený odvieť DPH, aj keď mu odberateľ za daný tovar alebo službu nezaplatí. Tento stav sa na jednej a druhej strane obchodného vzťahu prejavuje opačne vo vzťahu k likvidite dotknutých podnikov.

V neposlednom rade existuje aj ďalšia rovina administratívnej záťaže podnikov v podobe zasielania rôznych výkazov a formulárov pre registratúrne a štatistické výkazníctvo. Tieto sú zo strany podnikateľov vnímané negatívne, aj keď v prípade PL a SR došlo v poslednom období k určitému pokroku a zníženiu. Napr. v prípade VP v PL došlo medzi rokmi 2014 a 2019 k poklesu o zhruba 18 %. V prípade malých a mikropodnikov to v rovnakom období boli poklesy o 5 %, resp. 12 %⁴⁴. V ČR výkazy pre štatistické účely, popri vysokej administratívnej záťaži, zástupcovia zamestnávateľov nevnímajú ako ten najväčší problém a uvedomujú si ich význam pre štatistické výkazníctvo. Českí podnikatelia zároveň poukázali na výrazný nárast administratívnej záťaže a nákladov v prípade dodávania tovarov alebo služieb do väčšieho počtu krajín, z ktorých mnohé požadujú poskytovanie rôznych údajov. Zároveň indikovali potrebu hľadania spôsobu, ako plniť tieto potreby na jednom mieste. Rovnako český podnikateľ uviedol, že by uvítali zavedenie „jedného podania, ktoré by pokrývalo všetky legislatívne potreby“. Z uvedeného podania, by sa vypočítavali všetky daňové povinnosti a vyplňali štatistické výkazy.

Graf 31 Rozsah administratívnej záťaže

Zdroj: Dotazníkový prieskum

Aj podnikatelia zo SR, ktorí sa zúčastnili realizovaného prieskumu, ako najviac zaťažujúcu oblasť indikovali komplexnosť a zložitosť daňových zákonov, ktorú za záťaž označilo až 87 % respondentov. Druhou oblasťou z hľadiska vnímania podnikateľov predstavuje zabezpečenie

⁴⁴ <https://grantthornton.pl/wp-content/uploads/2020/02/sprawozdawczosc-firm-2019-RAPORT-Grant-Thornton-Lewiatan-11-02-2020.pdf>

dodržiavania platných zákonov a vyhlášok, a to až 76 % opýtaných. Obdobne, ako v prípade zástupcov podnikateľov, ani samotní podnikatelia nevnímajú ako zaťažujúce požiadavky na vedenie účtovníctva, pri ktorom sa len 13 % podnikateľov vyjadrilo, že ich táto povinnosť zaťažuje. Podobne zaťažujúco, ako dodržiavanie daňových predpisov, vnímajú podnikatelia aj frekvenciu podávania daňových priznaní. Tieto názory sú zhodné s informáciami od podnikateľov z ostatných krajín V4 – PL, ČR a HU.

Budúce smerovanie

V súčasnej situácii podnikatelia v PL, ako aj v SR naznačili, že z hľadiska budúceho smerovania nastavenia daňovo-odvodového systému, nevidia žiadnu prebiehajúcu verejnú diskusiu smerujúcu ku komplexným zmenám v tejto oblasti. To však v období prebiehajúcich viacerých paralelných smerov transformácie nepredstavuje želanú situáciu. Jedným z potenciálnych problémov pre verejné financie, ktorých stav je čiastočne zhodnotený v časti 4.1, je výraznejší prechod na elektromobilitu, ktorý sa nevyhnutne prejaví v poklese príjmov zo spotrebných daní. Tento výpadok bude potrebné kompenzovať inými daňami alebo znižovaním výdavkov. V súčasnosti v ČR prebieha prijímanie tzv. konsolidačného balíčka, ktorý má za cieľ skonsolidovať verejné financie. V rámci tohto balíčka sa diskutuje aj o zdaňovaní MSP a živnostníkov. Očakáva sa navýšenie daňovej sadzby o 2 p. b. Vo všeobecnosti je možné zhodnotiť výšku zdaňovania MSP a živnostníkov ako udržateľný, avšak pri prijímaní legislatívnych zmien by bolo užitočné, ak štát uvalí daňovú povinnosť tak, aby na strane druhej zaviedol aj nejaké úľavy, hoci aj nedaňové, ako napr. zjednodušenie administratívnych povinností a pod. Zvažuje sa zvýšenie ich odvodového zaťaženia, čo je skôr nežiadúca úprava. Maďarskí podnikatelia by uvítali zníženie miery daňového zaťaženia⁴⁵, ako aj frekvencie podávania daňových priznaní.

V SR sú pravidlá hry podnikania definované legislatívou súkromného práva, ktorá pochádza ešte zo 60-tych rokov 20. storočia (Občiansky zákonník), resp. začiatku 90-tych rokov, v prípade Obchodného zákonníka. Napriek početným novelizáciám týchto predpisov a vzniku veľkého množstva osobitných predpisov, odrážajú tieto rámce dobu, v ktorej vznikali. Aktuálne prebiehajúci proces rekodifikácie súkromného práva má ambíciu priniesť právnu úpravu reflektujúcu dnešné potreby a komplexné podmienky⁴⁶.

Aktuálna regulácia v oblasti zamestnávania je podľa podnikateľov jedným z limitujúcich faktorov konkurencieschopnosti a bolo by vítané jej zjednodušenie. A to tak v podobe rozsahu platných pravidiel, ako aj z hľadiska náročnosti realizácie prepojenej agendy, napr. v oblasti sociálnych a zdravotných odvodov. Spoločným menovateľom, na ktorom sa zhodli jednotliví prispievatelia realizovaného kvalitatívneho prieskumu, bola potreba stability, predvídateľnosti a dostatočnej doby na implementáciu legislatívnych úprav. Tak v PL, ako aj v SR by podnikatelia uvítali zjednodušenie v oblasti dokumentácie domáceho transferového oceňovania. Ako potenciálna oblasť pre zlepšenie a zjednodušenie v sektore MSP sa javí zníženie frekvencie podávania niektorých daňových povinností. Českí podnikatelia by považovali za užitočné zníženie sankcií za mierne omeškanie podaného výkazu. Podobne, jeden zo slovenských podnikateľov vyslovil želanie, že by bolo pozitívne „keby daňové úrady, nenazerali na podnikateľov ako na daňových podvodníkov“ pri akomkoľvek nedostatku v daňovej dokumentácii a plnení si povinností.

⁴⁵ V Maďarsku je na jednej strane najnižšia sadzba DPPO spomedzi krajín V4, na druhej však maďarskí podnikatelia platia najvyššiu sadzbu DPH.

⁴⁶ <https://www.justice.gov.sk/aktualne-temy/rekodifikacia-sukromneho-prava/>

Zhodnotenie nákladov a frekvencia úkonov spojených s plnením si daňových povinností je podľa dotazníkového prieskumu medzi jednotlivými podnikmi značne rôznorodá. Vo všeobecnosti sa dá skonštatovať, že polovica respondentov využíva služby externých firiem poskytujúcich služby účtovníctva. Aj keď túto činnosť vykonáva externý dodávateľ, stále ostáva potreba alokovať relatívne veľký objem času potrebného na činnosti spojené s daňovo-odvodovými povinnosťami aj v domácej firme. Maďarský respondent navrhol „do budúca zjednodušiť komplexnosť daňovej legislatívy tak, aby aj malí podnikatelia boli schopní jej porozumieť“. Uvedená požiadavka dokumentuje komplexnosť problematiky daní a nutnosť spoliehať sa na odbornosť poskytovateľa účtovných služieb, bez možnosti podnikateľom samostatne overiť ich správnosť a kvalitu. Obdobne zástupca poľských podnikateľov uviedol, že daňové zákony „sú veľmi komplikované, podávanie daňových priznaní si vyžaduje, aby podnikatelia využívali služby subjektov, ktoré sú schopné správne interpretovať a aplikovať dané predpisy“. Aj v prípade zvyšných krajín, podnikatelia vnímali situáciu v uvedenej problematike podobne.

Čas a finančné náklady spojené s plnením daňových povinností spojených s DPPO sú najmä príprava podkladov, ktoré väčšina firiem realizuje buď kvartálnou, alebo mesačnou frekvenciou. Samotné spracovanie daňového priznania a jeho kontrolu a podanie, firmy vykonávajú raz ročne. Zo skupiny respondentov nie je možné jednoznačne určiť, či sú náklady a čas potrebný na výkon týchto úkonov spojených s DPPO spojené s obratom, alebo počtom zamestnancov. Čo sa dá skonštatovať je, že sa náklady pohybujú v niektorých prípadoch v stovkách EUR ročne a v iných presahujú aj 10 000 EUR ročne.

Frekvencia podávania daňového priznania k DPH drvivá väčšina respondentov dotazníkového prieskumu realizuje na mesačnej báze. Rovnako často musí pripravovať podklady, kontrolovať a aj realizovať podanie. Frekvencia úkonov spojených so zrážkovou daňou, sociálnymi a zdravotnými odvodmi a preddavkami na DPFO za zamestnancov, firmy realizujú na mesačnej báze. Úkony spojené s daňovými povinnosťami ohľadom nehnuteľnosti a ďalšie dane a poplatky, realizuje každý respondent raz ročne. Podľa vyjadrení slovenských malých podnikateľov by Finančná správa SR mala do budúca pristupovať k jednotlivým porušeniam selektívne na základe ich rozsahu a povahy. Napr. širším využívaním preventívnych a mäkkších nástrojov sankcionovania.

Prípadová štúdia zdaňovania MSP

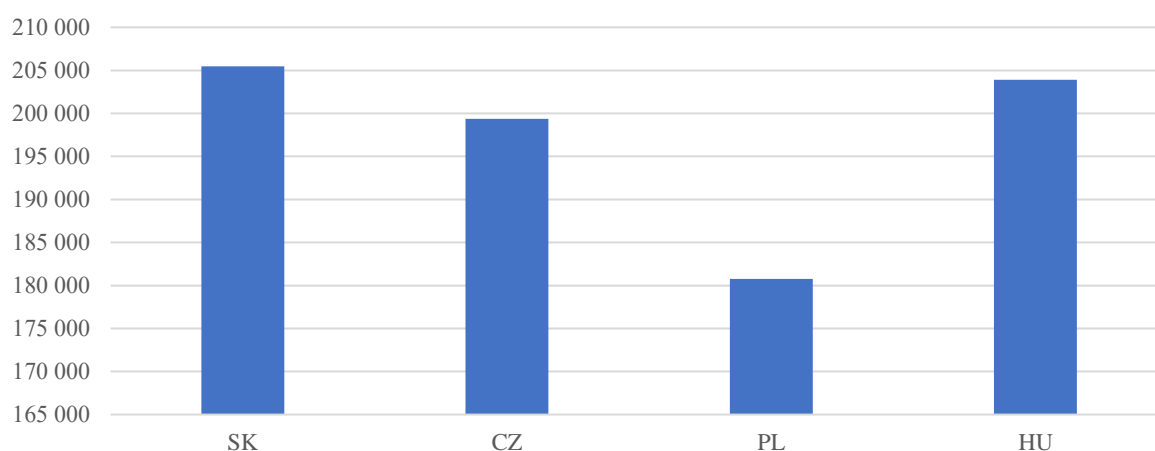
Pre zhodnotenie dopadov nastavení daňovo-odvodových systémov krajín regiónu V4 na konkurencieschopnosť a celkové daňové bremeno bolo kvalitatívne zisťovanie doplnené o prípadovú štúdiu modelového podniku. Modelový podnik sme v každej krajine lokalizovali do jej hlavného mesta. Podnik je platiteľom DPH a pôsobí v odvetví so štandardnou sadzbou DPH. Rovnako aj jeho dodávateľia tovarov a služieb, ktoré spotrebuje pri výrobnom procese pôsobia v odvetviach so štandardnou sadzbou DPH. Pre svoje podnikanie tento podnik využíva prenajaté priestory o výmere 1 000 m². Jednotlivé podniky zamestnávajú po 10 zamestnancov, pričom tak, aby bola zachovaná ich porovnateľnosť, mesačný čistý príjem týchto zamestnancov je 1 000 EUR⁴⁷. Pre zjednodušenie predpokladáme, že všetci dodávateľia modelového podniku pôsobia v rovnakej krajine ako samotný modelový podnik. Ostatné náklady podnikov predstavujú sumu 200 000 EUR. Zisková marža podniku bola na úrovni 10 %. Podnik platí miestnu daň z nehnuteľnosti priamo miestnej samospráve, inými slovami, táto daň nie je zahrnutá v ostatných nákladoch. Pri takto nastavených parametroch modelového podniku sme

⁴⁷ Modelové prepočty boli realizované v EUR, keďže nepredpokladáme kurzové zisky alebo straty.

sledovali celkové náklady na produkciu, podiel splatných daní na obrate podniku, osobné náklady a zisk po zdanení.

Nakoľko sme predpokladali, že ostatné náklady podniku sú vo všetkých krajinách rovnaké, významnými faktormi ovplyvňujúcimi celkové náklady sú osobné náklady (mzdy a odvody), daň z nehnuteľností a DPH. Najvyšší rozdiel bol identifikovaný v prípade osobných nákladov. Pokiaľ by chcel podnik svojim zamestnancom platiť 1 000 EUR v čistom mesačne, najvyššie náklady by mal v prípade podnikania na SK a najnižšie v PL. Ročne by slovenský podnik musel uhradiť o viac ako 25 tisíc EUR navyše v porovnaní s jeho poľským náprotivkom. Osobné náklady v HU a ČR sú len o niečo málo menej zaťažujúce ako v SR. Uvedené zistenia sú konzistentné s odpoveďami viacerých respondentov dotazníkového prieskumu, ktorí indikovali oblasť odvodového zaťaženia práce ako jeden z aspektov negatívne vplyvujúcich na podmienky ich podnikania.

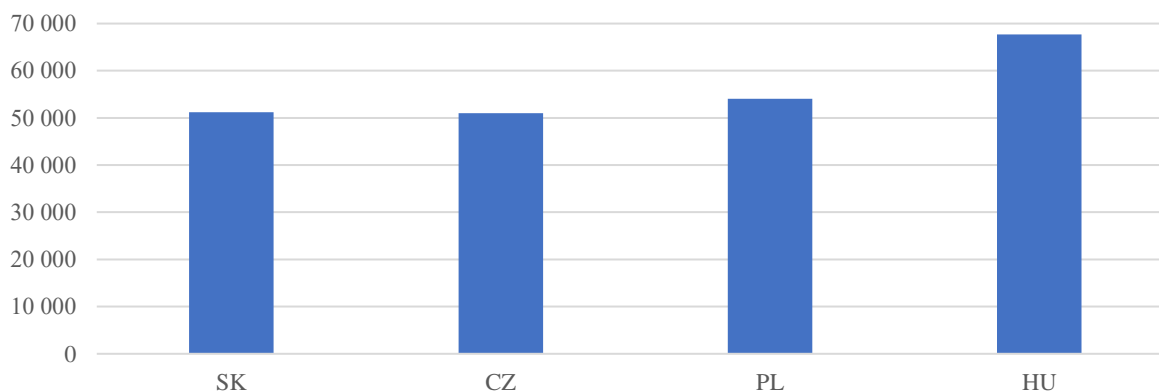
Graf 32 Osobné náklady modelového podniku

Zdroj: Vlastné prepočty

V prípade DPH sa výraznejšie na rozdieloch medzi jednotlivými krajinami regiónu V4 prejavujú rozdiely v ich sadzbách. Najvyššia sadzba, a to až 27 % platí v HU, a preto by aj v tejto krajine modelový podnik zaplatil výrazne viac na uvedenej dani. Zatiaľ čo v PL, ČR a na SK by v prípade spomenutej dane uhradil daňovému úradu za celý rok približne 50 – 54 tisíc EUR, v HU by tento podnik mal daňovú povinnosť vo výške viac ako 67 tisíc EUR. Z uvedeného titulu by náklady maďarského podniku boli o 13 – 17 tisíc EUR vyššie ako vo zvyšných krajinách.

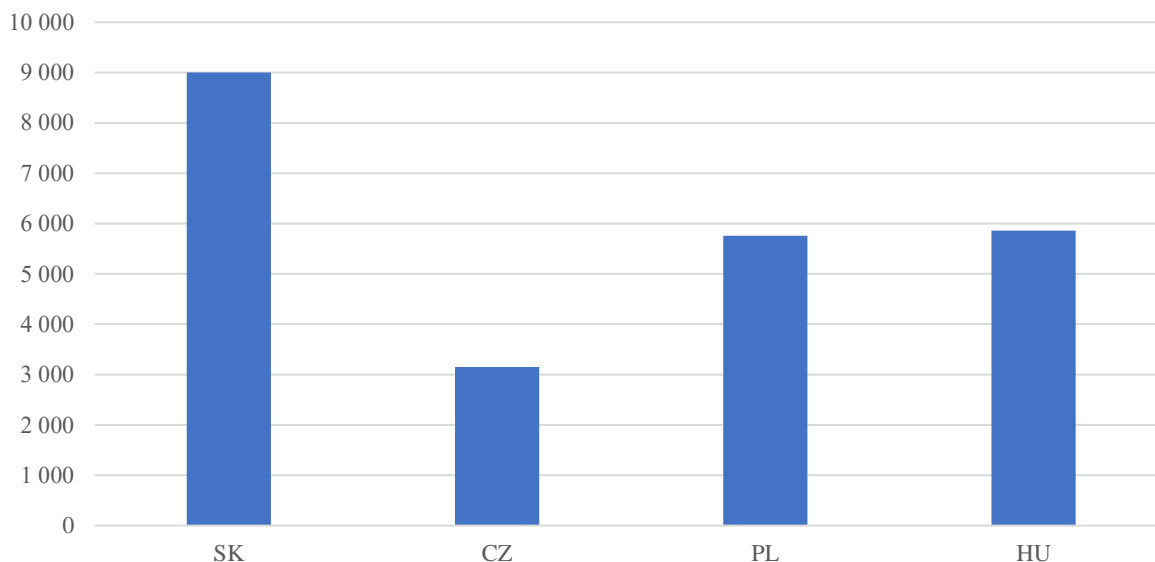
Graf 33 DPH na úhradu modelového podniku

Zdroj: Vlastné prepočty

Ako už bolo uvedené aj v podkapitole 6.8 venovanej miestnym daniam a poplatkom, najvyššie náklady z titulu dane z nehnuteľností by mal modelový podnik pôsobiaci v hlavnom meste SR. Podnik pôsobiaci v Bratislave by mal náklady o takmer 6 tisíc EUR vyššie v porovnaní s Prahou a o mierne viac ako 3 tisíc EUR vyššie vo zvyšných hlavných mestách regiónu V4.

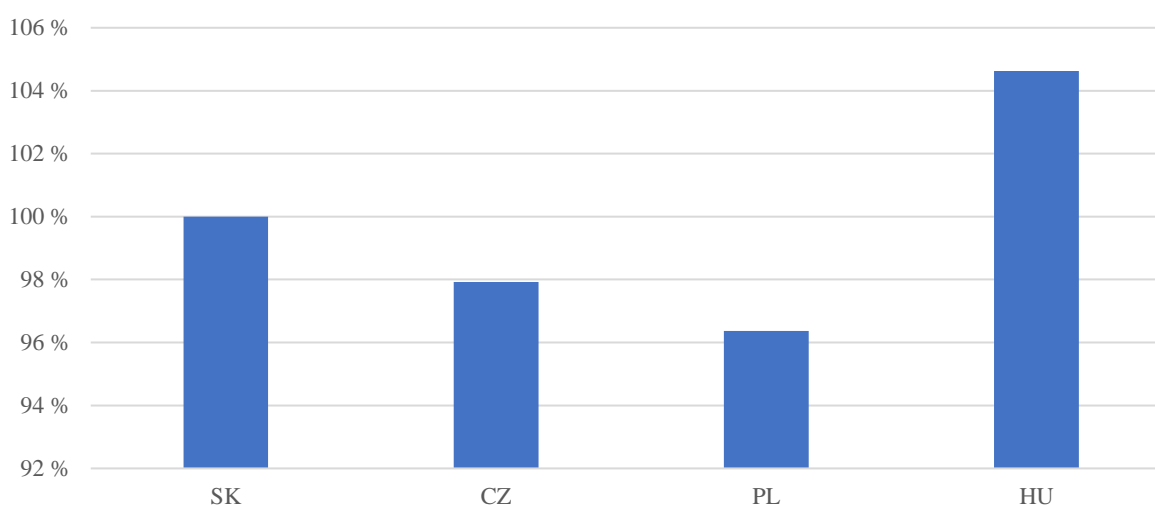
Graf 34 Daň z nehnuteľností modelového podniku

Zdroj: Vlastné prepočty

Z hľadiska nákladovej konkurencieschopnosti by modelový podnik bol schopný pri vyššie uvedených predpokladoch poskytovať svoje produkty za najnižšiu cenu v PL. V porovnaní so SR, iba z titulu iného nastavenia daňovo-odvodového systému, by cena produkcie bola v PL o takmer 4 % nižšia. V ČR by bola cena o viac ako 2 % nižšia v porovnaní so SR. Najvyššiu cenu by museli z dôvodu nastavení daňovo-odvodového systému zaplatiť zákazníci v prípade maďarského podniku, a to o takmer 5 % viac v porovnaní so SR.

Graf 35 Porovnanie celkových nákladov modelového podniku

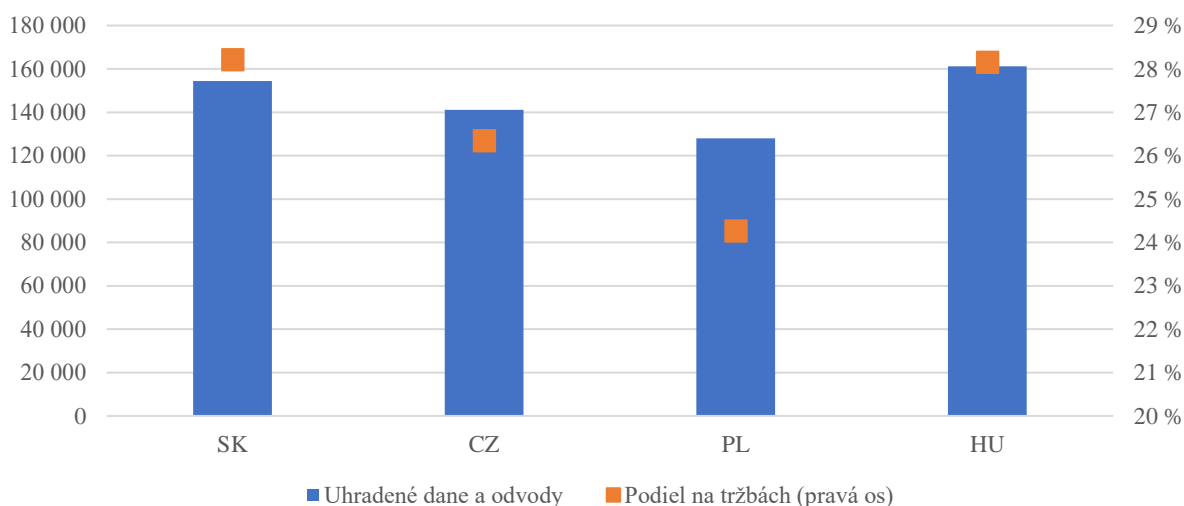

Zdroj: Vlastné prepočty

Napriek tomu, že v HU pôsobiaci podnik by uhradil najvyššiu sumu na daniach a odvodoch do štátneho a miestneho rozpočtu (viac ako 160 tisíc EUR), išlo by len o druhý najvyšší podiel

tohto typu nákladov na celkových tržbách. Najvyššie daňovo-odvodové zaťaženie podnikania by bolo dosiahnuté v prípade podniku pôsobiaceho v hlavnom meste SR. Naopak najnižšiu sumu a zároveň aj ich najnižší podiel na tržbách by sa prejavil v prípade podniku pôsobiaceho vo Varšave. Hlavný rozdiel v rozsahu uhradených daní a odvodov je daný mierou daňovo-odvodového zaťaženia práce.

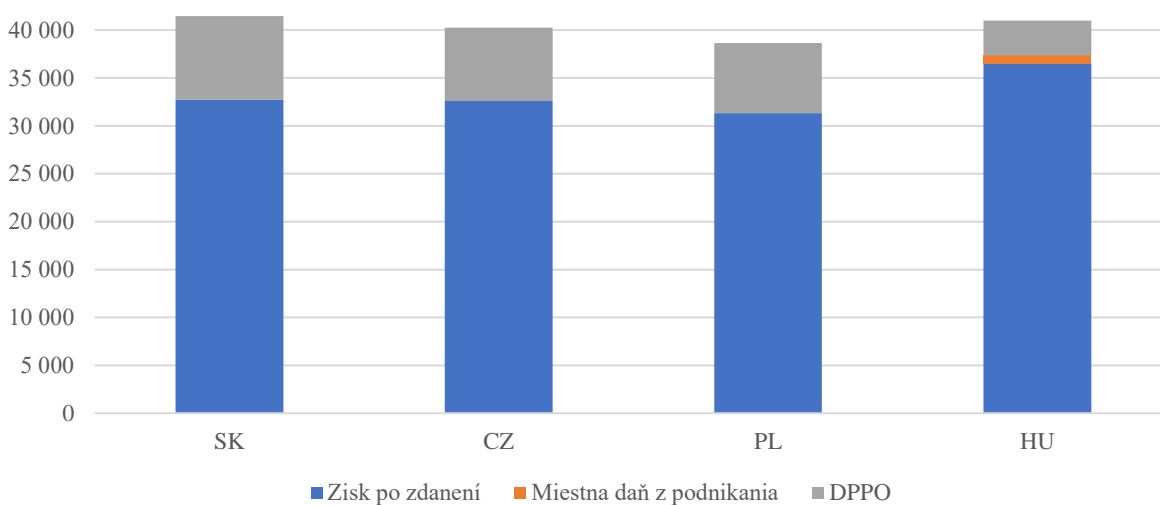
Graf 36 Suma zaplatených daní a odvodov a ich podiel na tržbách

Zdroj: Vlastné prepočty

V neposlednom rade je potrebné sa zamerať na kategóriu, ktorá je jednou z hlavných motivácií podnikania – zisk. Paradoxne, najvyšší zisk pred zdanením by dosiahol podnik pôsobiaci v hlavnom meste SR. Zároveň by však tento podnik zaplatil aj najvyššiu DPPO zo všetkých podnikov v krajinách regiónu V4. Najnižšiu DPPO a najvyšší zisk po zdanení by paradoxne dosiahol podnik pôsobiaci v Budapešti, čo je však do značnej miery dané výrazne nižšou sadzbou DPPO v HU (9 %). A to i napriek existencii miestnej dane z podnikania, ktorá v Budapešti predstavuje 2 % zo zisku.

Graf 37 Zisk a DPPO modelového podniku

Zdroj: Vlastné prepočty

5 Špecifikácia odporúčaní pre daňovo-odvodový systém v SR

V tejto časti sú na základe zistení popísaných v predchádzajúcich častiach tejto štúdie definované odporúčania pre zlepšenie a zefektívnenie daňovo-odvodového systému v SR. Jednotlivé odporúčania nepredstavujú vyčerpávajúci zoznam opatrení, ale skôr indikujú hlavné smery pre tvorcov legislatívy, nevyhnutné v procese hľadania nastavenia systému daní tak, aby reflektoval aktuálne trendy a zároveň prispieval k zvyšovaniu konkurencieschopnosti domácich MSP.

Na základe realizovaného kvalitatívneho prieskumu boli potvrdené zistenia medzinárodných zisťovaní (napr. EK, 2020; Zangari, 2017), ktoré prízvukujú potrebu stability a predvídateľnosti zmien v daňovo-odvodových systémoch jednotlivých krajín. Dostupné odpovede respondentov dotazníkového prieskumu, ako aj štruktúrovaných rozhovorov, jednoznačne poukazovali na príliš vysokú frekvenciu zmien v oblasti daní a odvodov. V ostatných rokoch sledovaných v tejto analýze nastali zmeny buď vo výške sadzieb, alebo v pravidlách výpočtu paušálnych platieb daní, sociálnych odvodov, alebo zdravotných odvodov v takmer všetkých krajinách V4. Nedostatočný časový priestor na prispôsobenie sa zmenám bol rovnako silne artikulovaný problém, s ktorým sa musia vyrovnávať všetky podniky. Avšak, VP s existujúcimi štruktúrami špecializujúcimi sa na sledovanie, reflektovanie a dodržiavanie týchto zmien, sú v porovnaní s MSP, prípadne SZČO, oveľa lepšie pripravené sa takýmto úpravám rýchlejšie adaptovať.

V slovenských podmienkach platil do konca apríla 2023 § 5a zákona o tvorbe právnych predpisov (400/2015 Z. z.), ktorý explicitne hovoril, že pokiaľ návrh zákona „upravuje dane alebo odvody, je potrebné navrhnuť deň nadobudnutia účinnosti tohto zákona na 1. január“. Toto ustanovenie bolo v radoch podnikateľov vnímané veľmi pozitívne a malo výrazný potenciál priniesť zlepšenie stavu v oblasti stability prostredia, jeho predvídateľnosti a do istej miery aj poskytnúť podnikateľským subjektom dostatočný priestor na adaptovanie sa. Ako už však bolo spomenuté, toto ustanovenie zákona bolo vo významnej miere obchádzané a v rokoch 2021 a 2022 bolo prijatých najmenej 42 úprav⁴⁸ zákonov týkajúcich sa daní a odvodov, ktorých účinnosť nekorešpondovala s uvedeným ustanovením.

V súvislosti s prebiehajúcim procesom elektrifikácie dopravy, znižovania energetickej náročnosti a prechodom na OZE bude nevyhnutné sa komplexne zamyslieť nad úpravou aktuálneho nastavenia daňovo-odvodového systému. A to všetko v kontexte aj ostatných významných megatrendov v podobe starnutia populácie, digitalizácie, vynárania sa nových foriem podnikateľských aktivít a flexibilizácie pracovných vzťahov. Napriek postupnému poklesu významu spotrebných daní v daňovo-odvodovom mixe príjmovej strany slovenského štátneho rozpočtu, ktorý už bol v poslednej dekáde zaznamenaný, je vhodné povenovať sa štruktúre jeho nahrádzania. Na základe príkladov z krajín regiónu V4 existujú dve alternatívy. Prvá predstavuje cestu zvyšovania priamych daní a odvodov a druhá je možná prostredníctvom cielenia nástrojov daňovej politiky na spotrebu. Analýza v časti venovanej interpretácii prepojenia vývoja podnikateľského prostredia a zmien v nastavení systému daní a odvodov naznačili, že druhá alternatíva predstavuje životaschopnú možnosť. Na príklade rozdielov v priemernej výške DPPO a miery investičnej aktivity bolo poukázané, že pri adekvátnom načasovaní má agresívne znižovanie sadzieb priamych daní potenciál naštartovania investičnej aktivity podnikov. Pričom táto politika nemusí nevyhnutne znamenať zhoršovanie stavu verejných financií, napr. v podobe rozsahu štátneho dlhu v pomere k HDP.

⁴⁸ <https://www.zps.sk/novinky/2022/infografika-zmeny-v-danovo-odvodovych-zakonch-len-raz-rocne>;
<https://www.zps.sk/novinky/2023/infografika-danovo-odvodove-zmeny-k-1-januaru>

V prípade podnikovej demografie (vzniky a zániky podnikov) sa vzťah medzi zmenou sadzby DPPO ukázal ako nepriamo úmerný. Zároveň sa v prípade skúmaných krajín SR a HU prejavila rozdielnosť v trvaní efektov na zániky a vznikov podnikov. Zatiaľ čo v prípade zánikov podnikov sa rast sadzby DPPO, okrem roku, v ktorom nastala zmena, jej efekt prejavoval aj v roku nasledujúcom, tak v prípade vznikov podnikov tento efekt bol viditeľný iba v prípade roku, v ktorom zmena nastala. Súčasne sa ukázalo, že zmena sadzieb DPPO sa opačným smerom prejaví na tržbách MSP v krátkom a strednodobom horizonte. Inými slovami, pokles sadzieb DPPO sa pozitívne prejavil na raste tržieb, a naopak rast sadzieb DPPO v SR v roku 2013 sa odrazil na poklese príjmov MSP.

Zmeny v odvodovom zaťažení práce v krajinách V4 sa v priebehu predchádzajúcej dekády prejavili na tvorbe pracovných miest prostredníctvom negatívneho vzťahu. Na základe vykonanej analýzy sa dá konštatovať, že v prípade poklesu odvodového zaťaženia boli podniky ochotné vytvárať viac pracovných príležitostí. Z porovnania MSP s VP sa ukázalo, že MSP citlivejšie reagovali na rast sadzieb odvodov a ochota zamestnávať sa v ich prípade znížila výraznejšie ako v prípade VP. Nakoľko väčšina zamestnanosti je na SK vytvorená MSP, je potrebné pri zmenách sadzieb odvodového zaťaženia práce cielene hľadať možnosti, ktoré by kompenzovali nárast nákladov segmentu MSP. Podnikatelia v regióne krajín V4 indikovali, okrem rozsahu odvodového zaťaženia, ako problém v oblasti tvorby pracovných miest aj čoraz vypuklejší problém s nedostatkom pracovnej sily. A okrem úprav sadzieb daní a odvodov (napr. pre začínajúcich podnikateľov) by uvítali aj zjednodušenie zamestnávania (vrátane zamestnávania cudzincov) a podporu smerujúcu k vyššej konkurencieschopnosti využívania riadnych zamestnancov voči živnosti.

Medzi krajinami regiónu V4 existujú rozdiely nielen v daniach definovaných na národnej úrovni, ale aj v prípade miestnych daní a poplatkov. V HU podniky okrem DPPO platenej do štátneho rozpočtu (so sadzbou 9 %) platia aj miestnu daň z podnikania v maximálnej výške 2 %, ktorá má podobný daňový základ ako DPPO a jej úhrada sa považuje za daňovo odpočítateľný náklad pre DPPO. Ďalšou miestnou daňou uplatňovanou vo všetkých krajinách regiónu V4 je daň z nehnuteľností. Táto daň má výrazne rozdielne úrovne nielen naprieč krajinami, ale i naprieč slovenskými samosprávnymi krajinami. Pričom rozdiel medzi krajským mestom s najnižšou sadzbou a najvyššou sadzbou je až 100 %. Slovenské samosprávy nevyšli veľmi pozitívne ani z medzinárodného porovnania, keď krajské mesto s najnižšou úrovňou dane z nehnuteľností bolo drahšie ako české mestá a len o málo lacnejšie ako maďarské a poľské mestá podrobené analýze. Z hľadiska daní a poplatkov za ubytovanie neboli identifikované zásadné rozdiely naprieč krajinami V4. Avšak nedávna zmena prijatá v hlavnom meste SR má potenciál sa negatívne prejavíť na fungovaní poskytovateľov ubytovania nižšieho štandardu. Pre dosiahnutie priaznivejších podmienok by bolo vhodnejšie aplikovať percentuálnu sadzbu namiesto paušálnej úrovne.

Dynamika vývoja medzinárodnej daňovej konkurencieschopnosti z pohľadu korporátnych daní vykazovala klesajúci priebeh počas sledovaných rokov 2014 – 2020 pre všetky krajiny V4. SR v rokoch 2014 – 2017 bola na treťom mieste spomedzi sledovaných krajín a od roku 2018 sa prepadla na štvrté, teda posledné miesto. Samotný daňovo-odvodový systém týkajúci sa MSP a podnikateľov v SR je možné charakterizovať ako relatívne komplikovaný, s pomerne vysokými EDS. Taktiež absentuje možnosť paušálnych zdravotných alebo sociálnych odvodov, čo by výrazne zjednodušilo podnikanie a znížilo ich administratívnu záťaž. Najlepšiu konkurencieschopnosť podľa merania Tax Foundations, nie príliš prekvapujúco, vykazuje ČR. Daňové a odvodové zaťaženie podnikateľov je na pomerne nízkej úrovni pri porovnaní s ostatnými krajinami V4. PL vykazuje podobne ako ČR relatívne stabilný vývoj, avšak mierne za ním zaostáva. HU bolo na poslednom mieste až do roku 2017, kedy sa indikátor jeho daňovej konkurencieschopnosti výrazne zvýšil. Medzinárodná konkurencieschopnosť z hľadiska

spotrebných daní spomedzi sledovaných krajín bola najlepšia v SR a ČR. PL a HU výrazne zaostávali, až v roku 2020 sa HU mierne dotiahlo na SR a ČR. Čo sa týka dane z príjmu, možno sledovať stabilný vývoj. Aj v prípade tejto dane z medzinárodného hľadiska vykazujú najlepšie výsledky ČR a SR. PL a HU za nimi pravidelne zaostávajú. Celková medzinárodná konkurencieschopnosť z hľadiska daňových systémov potom neprekvapujúco vychádza najlepšie pre ČR a SR. HU a PL za nimi zaostávajú, pričom HU iba mierne, ale v prípade PL sa dynamika rastu medzery zvyšovala počas sledovaného obdobia rokov 2014 – 2020. Vo všeobecnosti je možné skonštatovať, že s ohľadom na to, že medzinárodná daňová konkurencieschopnosť v krajinách V4 vykazovala skôr klesajúci priebeh, je na mieste zvážiť korekcie daňového a odvodového systému za účelom vytvoriť priaznivé podmienky podnikania v sledovaných krajinách.

Nepriame dane významným spôsobom ovplyvňujú fungovanie a konkurencieschopnosť podnikov v krajinách V4. Pri analýze spotrebnej dane na naftu a na bezolovnatý benzín, ako dôležitých vstupných komodít pre drvivú väčšinu MSP, sme vychádzali z údajov z prvého kvartálu 2022. Analýza ukázala, že najvyššie celkové daňové zaťaženie nafty môžeme sledovať v HU, takmer 43 %. Druhú najvyššiu hodnotu vykazuje ČR na úrovni 42,7 %. Za ním nasleduje SR s 41,2 % a najnižšie daňové zaťaženie je v PL 40,8 %. V prípade bezolovnatého benzínu. s výnimkou PL, je celkové daňové zaťaženie vyššie ako v prípade nafty. Najvyššiu hodnotu vykazuje ČR, takmer na úrovni 50,2 % celkovej ceny. Druhé najvyššie daňové zaťaženie môžeme sledovať v SR na úrovni 49,1 %. V HU je celková daň ako % z celkovej ceny 45,4 % a najnižšiu celkovú daň na benzín, rovnako ako v prípade nafty, spomedzi krajín V4 vykazuje PL. Výška tejto sadzby je 38,2 % (táto nízka sadzba bola výsledkom protiinflačných opatrení v PL, ktoré už teraz nie sú v platnosti a uplatňuje sa namiesto znížených 8 % DPH pôvodných 23 % DPH, a preto bude celkové daňové zaťaženie v roku 2023 vyššie). Ak sa pozrieme výlučne iba na spotrebné dane ako percento ceny komodity bez spotrebnej dane, tak najvyššie zaťaženie je možné sledovať v ČR. Ako druhá nasleduje SR, potom HU a najnižšie zaťaženie cez spotrebné dane vykazuje PL. Spotrebné dane samozrejme tvoria významnú časť príjmov verejného rozpočtu, na strane druhej však ich výška negatívne ovplyvňuje konkurencieschopnosť podnikateľského prostredia, a preto pri stanovení optimálneho daňového mixu je potrebné zvážiť ich výšku aj v okolitých krajinách. Nastaviť tieto sadzby by potom malo pomáhať nevytvárať zbytočné náklady pre podniky, a tak znižovať ich medzinárodnú konkurencieschopnosť.

Odvodové zaťaženie práce nie je medzi zamestnancom a zamestnávateľom naprieč krajinami V4 rovnaké. Pre osobu zarábajúcu 100 % priemerného príjmu, bez detí, v roku 2022 bola najnižšia priemerná daňová sadzba v PL, a to len 4,9 %. Odvodové zaťaženie zamestnanca a zamestnávateľa boli 17,8 % a 16,4 %, čo môžeme hodnotiť ako relatívne rovnomerne rozdelené. V prípade ČR bola priemerná sadzba dane z príjmu 8,5 % a priemerná sadzba odvodov zamestnancov a zamestnávateľov na sociálne zabezpečenie 11 % a 33,8 %. Rozdelenie odvodového zaťaženia bolo v pomere zhruba 1:3 v neprospech zamestnávateľov. V SR bola priemerná daňová sadzba 10,9 % a priemerná sadzba odvodového zaťaženia zamestnancov 13,4 % a zamestnávateľov 29,7 %. Rozdelenie odvodového zaťaženia bolo v tomto prípade v pomere zhruba 1:2 v neprospech zamestnávateľov. Maďarská priemerná daňová sadzba bola v roku 2022 na úrovni 15,0 %. Priemerná sadzba odvodového zaťaženia zamestnancov bola 18,5 % a zamestnávateľov 13 %. Rozdelenie odvodového zaťaženia potom bolo v prípade HU mierne v prospech zamestnávateľov.

Prípadová štúdia modelového podniku s rovnakými parametrami fungovania v hlavných mestách krajín V4 poukázala na vysoké daňovo-odvodové zaťaženie v prípade slovenských podnikov (viac ako 28 % tržieb bolo použitých na úhradu rôznych daňových povinností). Najkritickejšie však boli rozdiely v daňovo-odvodovom zaťažení práce a v prípade miestnej

dane z nehnuteľností. Najvyšší zisk po zdanení zostal napriek najvyššej absolútnej sume zaplatených daní v prípade podniku lokalizovaného v HU. Z hľadiska celkových nákladov pretavených do finálnej ceny totožného produktu sa ako najpríťažlivejšie javilo umiestnenie podniku v PL, kde celkové náklady boli o zhruba 4 % nižšie v porovnaní so SR.

V neposlednom rade je potrebné sa venovať nastaveniu hraničných úrovní parametrov (napr. pre povinnosť povinnej registrácie na platenie DPH) pre rôzne legislatívne právne rámce v oblasti daní. Viaceré z limitných hraníc sa za poslednú dekádu (v niektorých prípadoch aj dlhšie) nemenili, tento problém sa stáva výrazne vypuklejším v období vysokej inflácie. Z tohto dôvodu je potrebné, aby v rámci legislatívneho procesu došlo minimálne k jednorazovým úpravám týchto hraníc reflektujúc mieru inflácie za príslušné obdobie. Optimálne by však bolo zavedenie predvídateľnejšieho mechanizmu aktualizácie týchto hraníc v podobe ich indexácie voči referenčnému ukazovateľu rastu cenovej hladiny. V záujme stability by sa však jednotlivé hraničné hodnoty menili až po kumulatívnom prekonaní stanoveného minimálneho rozsahu úpravy. Taktiež by bolo žiaduce povenovať sa niektorým motiváciám v oblasti nastavenia rýchlosti odpisovania a zatriedovania do odpisových skupín. Ako príklad možno spomenúť zrýchlené odpisovanie elektromobilov, ktoré v čase jeho zavedenia dávalo zmysel. Avšak v súčasnosti, resp. do budúca, keď sa elektromobily pomaly stávajú bežnou alternatívou v oblasti dopravy a vozidlových flotíl podnikov, stojí za zváženie úprava smerom k uplatňovaniu rovnakých pravidiel, prípadne k zblíženiu aktuálne platného stavu v dĺžke doby odpisovania.

Analýza dynamiky vývoja konkurencieschopnosti z pohľadu korporátnych daní počas sledovaných rokov 2014 – 2020 pre krajiny V4 naznačila negatívny vývoj pozície SR v ostatných rokoch. Samotný daňovo-odvodový systém týkajúci sa MSP a podnikateľov v SR je možné charakterizovať ako relatívne komplikovaný, s pomerne vysokými EDS. Taktiež absentuje možnosť paušálnych zdravotných alebo sociálnych odvodov, čo by výrazne zjednodušilo podnikanie a znížilo ich administratívnu záťaž. Tieto zistenia podporili aj rozhovory realizované s domácimi malými podnikateľmi, ktorí taktiež indikovali potrebu eliminovania skokovitého nárastu odvodového zaťaženia. Na mieste je zamyslieť sa nad implementáciou paušálnych platieb vo väčšej miere, posilniť možnosti elektronickej komunikácie s úradmi a zavádzať zmeny pomalšie a s dostatočným časovým predstihom na to, aby sa podnikateľské subjekty mohli novým podmienkam dostatočne prispôbiť. Zo strany platcov DPH zaznela aj požiadavka hľadania férového spôsobu možnosti uplatnenia odpočtu a platby dane až po úhrade príslušných faktúr.

Záver

Táto štúdia poskytuje ucelený pohľad na problematiku daní a odvodov v regióne krajín V4. Hlavné zistenia tejto štúdie poukazujú na relatívnu zhodu v hlavných problémových oblastiach daní a odvodov naprieč krajinami regiónu strednej Európy. Jednotlivé štáty pristupujú k nastavovaniu základných parametrov daňovej politiky mierne odlišne. Zatiaľ čo HU sa v ostatnej dekáde zameralo na presun ťažiska smerom k daniam postihujúcim spotrebu, ostatné krajiny regiónu zotrávajú v relatívne stabilnom pomere priamych daní a odvodov voči daniam postihujúcim spotrebu. Hoci aj medzi týmito krajinami sa dajú identifikovať dve odlišné štruktúry: kým v prípade SR a ČR je pomer zhruba 2:1, tak v PL je tento pomer 55:45. SR vykazuje v porovnaní s HU a PL výrazne nižšiu štandardnú sadzbu DPH. Česká DPH je vyššia o jeden percentuálny bod. Na druhej strane, PL umožňuje uplatnenie väčšieho rozsahu výnimiek, ako sú možné v ČR alebo v SR.

Okrem štruktúry daňovo-odvodového mixu je pre dlhodobú udržateľnosť a adekvátnosť jeho nastavenia potrebné aj dodržiavanie rozpočtovej disciplíny zo strany štátu. Tento prvok verejných politík má potenciál pripraviť podmienky poskytujúce priestor pre efektívnu a dostatočnú reakciu na prípadné šoky v ekonomike. V prípade krajín V4 sme takýto prístup v ostatnom období mohli vidieť v prípade všetkých krajín, s výnimkou SR. Ostatné krajiny regiónu boli schopné v období ekonomického oživenia po veľkej hospodárskej kríze znižovať svoj dlh v pomere k HDP.

Ak sa pozrieme na pravidlá a výšku DPPO, DPFO, nepriamych daní a daňovo-odvodového zaťaženia práce, celková medzinárodná konkurencieschopnosť z hľadiska daňových systémov vychádza najlepšie pre ČR a SR. HU a PL za týmito krajinami zaostávajú, pričom HU iba mierne, ale v prípade PL sa dynamika rastu medzery zvyšovala počas sledovaného obdobia rokov 2014 – 2020.

Realizovaná komparatívna analýza úrovne miestnych daní z nehnuteľností pre krajské mestá SR identifikovala významné rozdiely. Najnižšiu daň z nehnuteľností na úrovni polovice jej úrovne v centre hlavného mesta má Trenčín. Avšak, v porovnaní s okolitými krajinami vyšiel aj Trenčín relatívne neúspešne, keď predmetná daň v ňom bola nižšia len v porovnaní s Budapešťou, Varšavou a Krakovom. Z hľadiska uplatňovania tejto dane trpí medzinárodná konkurencieschopnosť slovenských podnikov a existuje priestor na hľadanie nastavenia prínosného pre zainteresované strany.

Podnikatelia vnímajú časté zmeny v zákonoch z oblasti daní a odvodov ako významný problém zasahujúci do bežného chodu firiem. Pozitívnym signálom čiastočnej stabilizácie v tejto oblasti bolo zavedenie pravidla prijímania zmien v zákonoch z oblasti daní a odvodov k 1. januáru do slovenskej legislatívy⁴⁹. Tento však bol od jeho zavedenia pravidelne obchádzaný, čo vyústilo až do jeho úplného vypustenia zo zákona k 1. máju 2023.

S uvedeným problémom vysokej frekvencie zmien v legislatíve daní a odvodov súvisia aj ďalšie úskalia. Jedným z nich je aj nutnosť neustáleho sledovania aktuálneho vývoja v oblasti legislatívnych úprav, ktorá v mnohých prípadoch vedie k potrebe dodatočných výdavkov na účtovných a daňových poradcov, pri snahe o eliminovanie možných pokút a penále zo strany štátnych orgánov. Tieto riziká vyplývajú aj z reálnych skúseností podnikateľov, keď legiskvacancia je v prípade mnohých zákonov meraná v dňoch.

⁴⁹ § 5a zákona 400/2015 Z. z. o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov SR a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Ďalšou identifikovanou problémovou oblasťou, ktorej adresovanie bude v najbližšom období nevyhnutné, je potreba aktualizácie mnohých zákonných hraníc pre rôzne situácie naviazané na oblasť zdaňovania. Napr. hranica pre povinnosť registrácie daňovníka na platenie DPH je rovnaká od účinnosti zákona o dani z príjmov v roku 2004. Došlo len k jej konverzii a od roku 2009 bola suma 1 500 000 Sk nahradená hranicou vo výške 49 790 EUR. Takéto rigidné nastavenie daňového systému nie je zodpovedajúce aktuálnej dynamickej inflácii a bolo by vhodné k tejto problematike otvoriť proces verejných konzultácií so zainteresovanými stranami.

Z porovnania vplyvu nastavenia daňovo-odvodového systému v krajinách V4 boli identifikované zásadné nedostatky v prípade SR. Z hľadiska medzinárodnej konkurencieschopnosti slovenských podnikov je potrebné hľadať spôsoby, ktoré by sa pozitívne prejavili na celkovom daňovom bremene. Hlavným faktorom je daňovo-odvodové zaťaženie práce, ktoré v uvedenom porovnaní vyšlo ako najvyššie v prípade SR. Rovnako však aj miestne samosprávy vo viacerých slovenských mestách zaťažujú miestnych podnikateľov výrazne vyššími daňami z nehnuteľností, ako je tomu v okolitých krajinách.

V neposlednom rade je potrebné taktiež iniciovať kroky smerujúce k hľadaniu nastavenia systému daní a odvodov reflektujúceho aktuálne vývojové tendencie. Rast elektromobility, starnutie populácie, automatizácia a digitalizácia, to sú len niektoré z hlavných vývojových tendencií, ktorých dopady sa prejavajú aj v oblasti zdaňovania. Nanešťastie bude výrazná proporcia týchto dopadov na strane príjmov a prejaví sa predovšetkým na ich poklese. Čo pri očakávanom raste verejných výdavkov v súvislosti s procesom demografického starnutia vytvára predpoklady pre zvyšovanie každoročných deficitov a kumulovanie verejného dlhu.

Zoznam použitej literatúry

Bachas, P., Dom, R., Brockmeyer, A., & Semelet, C. (2023). Effective Tax Rates and Firm Size. Policy Research Working Paper 10312. World Bank. Dostupné na: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099539402212317506/pdf/IDU08faf90b4005d704ec60b3990298765abeaa1.pdf>

Devereux, M. P., and R. Griffith. 1999. The taxation of discrete investment choices. London, UK: Institute for Fiscal Studies. <http://www.ifs.org.uk/wps/wp9816.pdf>

Devereux, M. P., and R. Griffith. 2003. "Evaluating tax policy for location decisions." *International Tax and Public Finance* 10 (2): 107–26. <https://doi.org/10.1023/A:1023364421914>

Európska Komisia. (2020). Tax policies in the European Union - 2020 Survey. Dostupné na: https://taxation-customs.ec.europa.eu/system/files/2020-01/tax_policies_in_the_eu_survey_2020.pdf

Hanappi, T. (2018), "Corporate Effective Tax Rates: Model Description and Results from 36

OECD and Non-OECD Countries", OECD Taxation Working Papers, No. 38, OECD Publishing, Paris, <http://dx.doi.org/10.1787/a07f9958-en>

Slovak Business Agency. (2022a). Prvý zamestnanec – povinnosti zamestnávateľa. Dostupné na: https://www.npc.sk/media/filer_public/33/0a/330a3ab4-3cbf-43be-9176-1f8f772046bc/prvy_zamestnanec_povinnosti_zamestnavateľa.pdf

Slovak Business Agency. (2022b). Správa o stave malého a stredného podnikania 2021. Dostupné na: https://www.sbagency.sk/sites/default/files/sprava_o_stave_msp_2021.pdf

Zangari, E., Caiumi, A., & Hemmelgarn, T. (2017). *Tax uncertainty: Evidence and policy responses* (No. 67). Directorate General Taxation and Customs Union, European Commission. Dostupné na: https://taxation-customs.ec.europa.eu/system/files/2017-04/taxation_paper_67.pdf

Prílohy

Príloha č. 1 – Daňovo-odvodový mix	75
Príloha č. 2– Dotazník.....	77
Príloha č. 3 – Okruhy otázok štruktúrovaných rozhovorov	82

Príloha č. 1 – Daňovo-odvodový mix

Tabuľka 15 Štruktúra daňovo-odvodových príjmov verejnej správy, SR, %

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
DPH	22,2	23,1	20,9	20,7	21,0	21,1	20,5	20,9	21,0	21,3	21,3	21,5
Clá	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Spotrebné dane	11,1	11,6	11,3	10,9	10,3	10,0	9,7	9,7	9,3	8,9	8,6	8,5
Ostatné dane na produkciu	4,1	4,4	5,3	5,3	5,3	4,8	4,9	4,8	4,9	5,3	5,3	4,6
DPPO	8,8	8,3	8,3	9,3	10,5	11,4	10,7	10,3	9,8	9,0	8,8	10,3
DPFO	9,5	9,8	10,2	9,6	9,5	9,6	10,1	10,1	10,7	11,0	11,0	10,9
Kapitálové dane	-	-	-	-	-	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Ostatné priame dane	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,3
Odvody-zamestnanci	19,2	19,3	19,8	19,0	18,3	17,9	18,8	18,2	17,9	17,3	17,5	17,6
Odvody-zamestnávateľa	24,3	22,8	23,5	24,5	24,5	24,6	24,6	25,4	25,9	26,6	27,1	26,2

Zdroj: Eurostat

Tabuľka 16 Štruktúra daňovo-odvodových príjmov verejnej správy, ČR, %

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
DPH	20,2	20,1	20,4	21,1	21,6	21,1	21,1	21,5	21,1	21,0	20,7	21,2
Clá	3,9	4,6	4,6	4,6	3,6	4,5	5,9	4,8	4,7	4,4	3,8	4,2
Spotrebné dane	7,4	7,8	7,9	7,8	6,6	7,1	5,0	5,5	4,9	4,7	4,9	4,2
Ostatné dane na produkciu	2,3	2,5	2,8	2,7	2,9	2,9	3,1	2,9	2,7	3,1	2,5	2,7
DPPO	9,8	9,4	9,1	9,2	9,7	9,9	10,0	9,8	9,6	9,3	8,7	10,5
DPFO	11,4	11,7	11,8	11,8	12,3	11,8	12,4	12,7	13,4	13,9	14,6	10,5
Kapitálové dane	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Ostatné priame dane	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4
Odvody-zamestnanci	16,0	15,6	15,4	15,2	15,4	15,2	15,1	15,0	15,2	15,3	15,9	17,6
Odvody-zamestnávateľa	28,2	27,5	27,2	26,9	27,1	26,8	26,9	27,1	27,8	27,8	28,4	28,7

Zdroj: Eurostat

Tabuľka 17 Štruktúra daňovo-odvodových príjmov verejnej správy, PL, %

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
DPH	24,2	24,7	22,3	22,1	22,4	21,6	21,7	22,8	23,2	22,7	22,4	23,4
Clá	0,7	0,7	0,8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Spotrebné dane	13,0	12,4	11,8	11,5	11,0	10,7	11,0	10,9	10,4	9,9	9,4	9,6
Ostatné dane na produkciu	6,0	5,8	5,6	6,5	7,1	7,6	7,5	6,8	6,5	6,9	7,5	8,5
DPPO	6,2	6,4	6,5	5,6	5,5	5,7	5,5	5,7	6,0	6,3	6,4	7,1
DPFO	13,9	13,6	13,9	14,0	14,3	14,4	14,5	14,6	15,1	15,2	14,8	14,6
Kapitálové dane	-	-	-	-	-	1,1	1,1	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9
Ostatné priame dane	1,2	1,2	1,3	1,4	1,4	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Odvody-zamestnanci	20,0	21,0	22,4	23,5	22,9	23,5	23,1	23,2	23,2	23,4	23,8	23,0
Odvody-zamestnávateľa	14,8	14,3	15,3	15,3	15,4	15,2	15,3	14,9	14,5	14,6	14,6	12,8

Zdroj: Eurostat

Tabuľka 18 Štruktúra daňovo-odvodových príjmov verejnej správy, HU, %

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
DPH	23,1	23,1	23,4	23,2	24,1	24,6	23,5	24,6	26,0	26,4	27,3	29,5
Clá	0,0	0,0	0,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Spotrebné dane	8,7	8,8	8,8	8,3	8,0	8,0	7,9	7,5	7,7	7,3	7,4	7,1
Ostatné dane na produkciu	15,1	15,6	15,5	17,0	16,3	15,8	15,0	15,4	15,6	16,0	15,8	15,7
DPPO	3,1	3,1	3,2	3,0	3,9	4,2	5,5	4,9	3,2	3,2	3,2	3,7
DPFO	17,2	13,3	13,5	12,9	12,8	12,6	12,2	13,2	13,9	14,2	14,7	12,2
Kapitálové dane	-	-	-	-	-	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ostatné priame dane	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,4	0,5
Odvody-zamestnanci	11,4	14,3	14,1	14,3	13,8	13,7	14,0	15,1	15,8	16,0	16,5	17,3
Odvody-zamestnávateľa	20,6	21,2	20,9	20,6	20,7	20,6	21,3	18,7	17,2	16,4	14,6	14,0

Zdroj: Eurostat

Príloha č. 2– Dotazník

Sekcia 0: Identifikačné otázky

Otázka 1

Ktorý sektor najlepšie zodpovedá hlavnej oblasti (oblastiam) Vášho podnikania?

[Poľnohospodárstvo]

[Priemyselná výroba]

[Energetika]

[Stavebníctvo]

[Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov]

[Ubytovacie a stravovacie služby]

[Finančné služby]

[Odborné, vedecké a technické činnosti]

[Iný]

Otázka 2

Aký bol približný celkový počet zamestnancov Vašej firmy na konci roka 2022 (prepočítaný na plné pracovné úväzky)?

Otázka 3

V ktorom roku bola Váša firma založená?

Otázka 4

Aká je právna forma Vašej firmy?

[verejná obchodná spoločnosť]

[komanditná spoločnosť]

[spoločnosť s ručením obmedzeným]

[akciová spoločnosť]

[družstvo]

[živnosť]

[fyzická osoba spolu s inou fyzickou osobou v združení]

[iná (uved'te)]

Otázka 5

Aké boli tržby Vašej firmy v roku 2022?

[<50 000 EUR]

[100 001 – 100 000 EUR]

[100 001 – 250 000 EUR]

[250 001 – 500 000 EUR]

[500 001 – 1 000 000 EUR]

[1 000 001 – 5 000 000 EUR]

[5000 001 – 10 000 000 EUR]

[>10 000 000 EUR]

*Sekcia 1: Náklady plnenia daňových povinností***Otázka 6a: Daň z príjmov právnických osôb**

Koľko času strávite plnením daňových povinností spojených s DPPO? (pokiaľ využívate režim paušálnych výdavkov, prejdite na ďalšiu otázku 6b)

	Čas	Náklady	Frekvencia
Zber podkladov			
Spracovanie			
Kontrola			
Podanie			
Iné činnosti (uved'te):			

Otázka 6b: Pre daň z príjmov právnických osôb (DPPO) využívame režim paušálnych výdavkov (pokiaľ nevyužívate režim paušálnych výdavkov, prejdite na ďalšiu otázku 6c)

	Čas	Náklady	Frekvencia
Zber podkladov			
Spracovanie			
Kontrola			
Podanie			
Iné činnosti (uved'te):			

Otázka 6c: Daň z pridanej hodnoty (DPH) (pokiaľ nie ste platcom DPH, prejdite na ďalšiu otázku 6d)

	Čas	Náklady	Frekvencia
Zber podkladov			
Spracovanie			
Kontrola			
Podanie			
Iné činnosti (uved'te):			

Otázka 6d: Zrážková daň, sociálne a zdravotné odvody a preddavky na DPFO za zamestnancov (pokiaľ nemáte zamestnancov, prejdite na ďalšiu otázku 6e)

	Čas	Náklady	Frekvencia
Zber podkladov			
Spracovanie			
Kontrola			

Podanie			
Iné činnosti (uved'te):			

Otázka 6e: Daň z nehnuteľnosti a ďalšie dane a poplatky (pokiaľ nie ste platcom uvedených daní, prejdite na ďalšiu otázku)

	Čas	Náklady	Frekvencia
Zber podkladov			
Spracovanie			
Kontrola			
Podanie			
Iné činnosti (uved'te):			

Otázka 7

Označte, prosím, pri ktorých z nižšie uvedených daní podávate daňové priznania elektronicky:

[Všetky nižšie uvedené dane]

[Daň z príjmov právnických osôb]

[DPH]

[Zrážková daň, sociálne a zdravotné odvody a preddavky na DPFO za zamestnancov]

[Daň z nehnuteľnosti a ďalšie dane a poplatky]

[Žiadne z vyššie uvedených]

[Neviem]

[Iné (uved'te)]

Otázka 8

Vedie Vaša firma účtovníctvo, alebo využívate režim paušálnych nákladov v prípade dane z príjmov?

Sekcia 2: Skúsenosti s daňami a odvodmi

Otázka 9

Indikujte, prosím, rozsah administratívnej záťaže, ktorý pripisujete nasledujúcim okruhom problémov. Klasifikujte ich od 0 do 3 (0 = nezaťažujúce, 1 = trochu zaťažujúce, 2 = zaťažujúce, 3 = veľmi zaťažujúce).

	Úroveň obtiažnosti (0 – 3)
Zložitosť daňových zákonov (napr. počet a zrozumiteľnosť daňových zákonov, počet daní, oslobodení, odpočtov a úľav, frekvencia zmien daňových zákonov, frekvencia podávania daňových priznaní)	

Riadenie procesov dodržiavania daňových predpisov (napr. absencia daňového softvéru, náklady na daňových poradcov)	
Požiadavky na účtovníctvo a dokumentáciu (napr. potreba vedenia samostatného účtovníctva, dokumentácia o transferovom oceňovaní, náležitosti faktúr; preklad dokumentov)	
Frekvencia podávania daňových priznaní	
Zasielanie štatistických výkazov	

Otázka 10

Ovplyvnili nejaké daňové predpisy/povinnosti Váš obchodný model?

[Áno]

[Nie]

(Ak je odpoveď na otázku 10 kladná, zodpovedajte otázky 11 a 12)

Otázka 11: Uveďte, prosím, ktoré daňové predpisy/povinnosti to boli: _____

Otázka 12: Uveďte, či bol tento vplyv pozitívny, alebo negatívny, vrátane podrobností o tom, ako vás ovplyvnili a v akom rozsahu: _____

*Sekcia 3: Odporúčania pre úpravy daňovej legislatívy***Otázka 13**

Povedali by ste, že v porovnaní s rokom 2019 sa dodržiavanie daňových predpisov vo všeobecnosti stáva... *(v prípade, že Vaša firma bola založená po roku 2019, prejdite na otázku č 15)*

[oveľa menej zaťažujúce]

[o niečo menej zaťažujúce]

[nezmenené]

[o niečo viac zaťažujúce]

[oveľa viac zaťažujúce]

[neviem]

[nemám záujem sa vyjadriť]

Otázka 14

Môžete, prosím, vysvetliť, ktorých daní sa odpoveď na otázku č. 13 hlavne týka a čo sa v porovnaní so stavom v roku 2019 najviac pri týchto daniach zmenilo (sadzba, administratívna náročnosť, rozsah povinností a pod.)?

Otázka 15

Uveďte, prosím, v čom vidíte najväznejšie prekážky vyplývajúce z daňových a odvodových predpisov vo Vašom podnikaní. Vrátane všetkých súvisiacich činností spojených s dodržiavaním týchto predpisov.

Otázka 16

Uveďte, prosím, odporúčania na zmiernenie záťaže súvisiacej s dodržiavaním daňových predpisov ovplyvňujúcich Vaše podnikanie, vrátane úprav súvisiacich s činnosťami potrebnými k dodržiavaniu predpisov.

Príloha č. 3 – Okruhy otázok štruktúrovaných rozhovorov

Vývoj daňového a odvodového zaťaženia/základné nastavenie rámca

1. Ako celkovo opisujete/vnímate vývoj zaťaženia MSP súvisiaceho s daňami a sociálnymi príspevkami (platenie, evidencia, účtovanie, daňové priznania) vo vašej krajine za posledné roky?
2. Pri pohľade do budúcnosti (krátkodobej, strednodobej a dlhodobej), povedali by ste, že súčasná úroveň daňových a odvodových povinností je pre MSP udržateľná?
3. Nedávny vývoj urýchlil vznik nových spôsobov podnikania (napr. práca na diaľku, digitálne platformy, poskytovanie služieb na diaľku, cezhraničné zamestnávanie atď.) Ako tieto nové podnikové stratégie a obchodné zmluvy menia daňové a odvodové povinnosti MSP? Ktoré z týchto nových faktorov budú mať v budúcnosti pravdepodobne najväčší vplyv a prípadne ich bude potrebné transponovať do právnych predpisov EÚ alebo vnútroštátnych právnych predpisov?

Výzvy a príležitosti/potenciálny priestor na zlepšenie

4. Ktoré z nasledujúcich problémov vystupujú do popredia vo vašej krajine z pohľadu MSP a ako boli riešené?
 - Zložitosť daňových zákonov (napr. počet a zrozumiteľnosť daňových zákonov, počet daní, oslobodení, odpočtov a úľav, frekvencia zmien daňových zákonov, frekvencia podávania daňových priznaní);
 - Riadenie procesov dodržiavania daňových predpisov (napr. absencia daňového softvéru, náklady na daňových poradcov);
 - Požiadavky na daňové účtovníctvo a dokumentáciu (napr. potreba samostatných daňových kníh, dokumentácia o transferovom oceňovaní, požiadavky na faktúry, preklady dokumentov);
 - Frekvencia podávania daňových priznaní;
 - Administratívna záťaž spojená s vykazovaním štatistických údajov;

Vidíte nejaké ďalšie relevantné problémy?

Vnútroštátne politiky a opatrenia/inštitucionálny rozvoj

5. Aké sú podľa vás účinky existujúceho daňovo-odvodového rámca na konkurencieschopnosť MSP voči MSP? Aké sú chýbajúce časti, ktoré by podporili postavenie MSP?
6. Ako súčasná legislatíva ovplyvňuje jednoduchosť a ochotu MSP prijímať nových zamestnancov? Existujú podľa vás nejaké medzery v politikách, ktoré by mali zmierniť potenciálne obavy podnikov?

7. Aký spôsob vedenia účtovníctva uprednostňujú MSP? Aký významný je prienik digitalizácie do tejto oblasti? Existuje dvojité zaťaženie v podobe digitálnej a papierovej evidencie?
8. Existujú nejaké špecifické povinnosti/úľavy v oblasti daní a/alebo sociálnych odvodov súvisiace so štatútom MSP pre spoločnosti, podnikateľov alebo samostatne zárobkovo činné osoby?

Očakávania/výhľad do budúcnosti

9. Formujú sa vo vašej krajine nejaké konkrétne verejné diskusie na tému budúcich zmien v oblasti daní a sociálnych príspevkov súvisiacich s MSP, ktoré sa v súčasnosti uskutočňujú?
10. Existujú nejaké konkrétne nástroje, ktoré MSP v súčasnosti v legislatíve chýbajú a ktoré by MSP uvítali a pomohli im v ich raste?